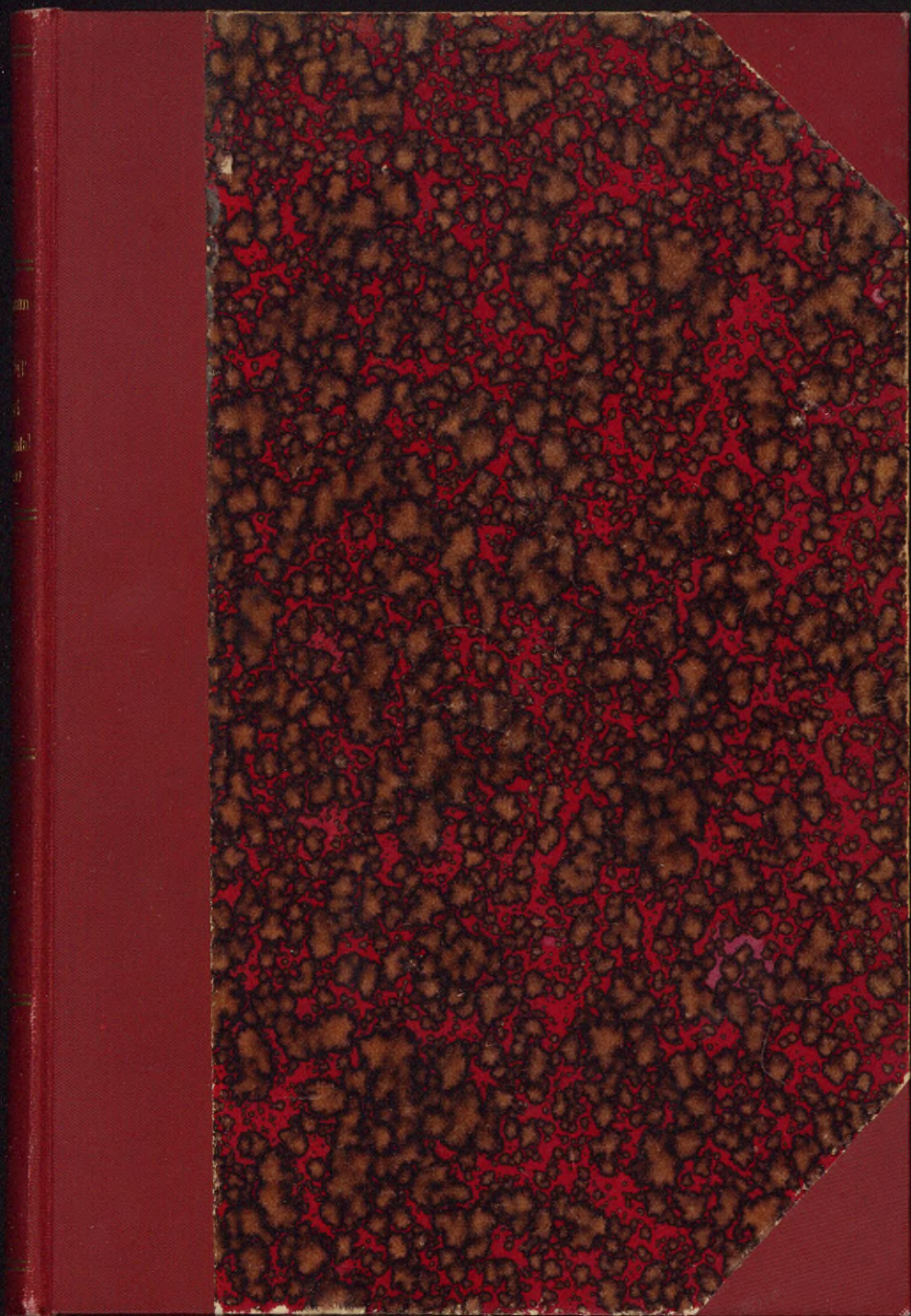

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

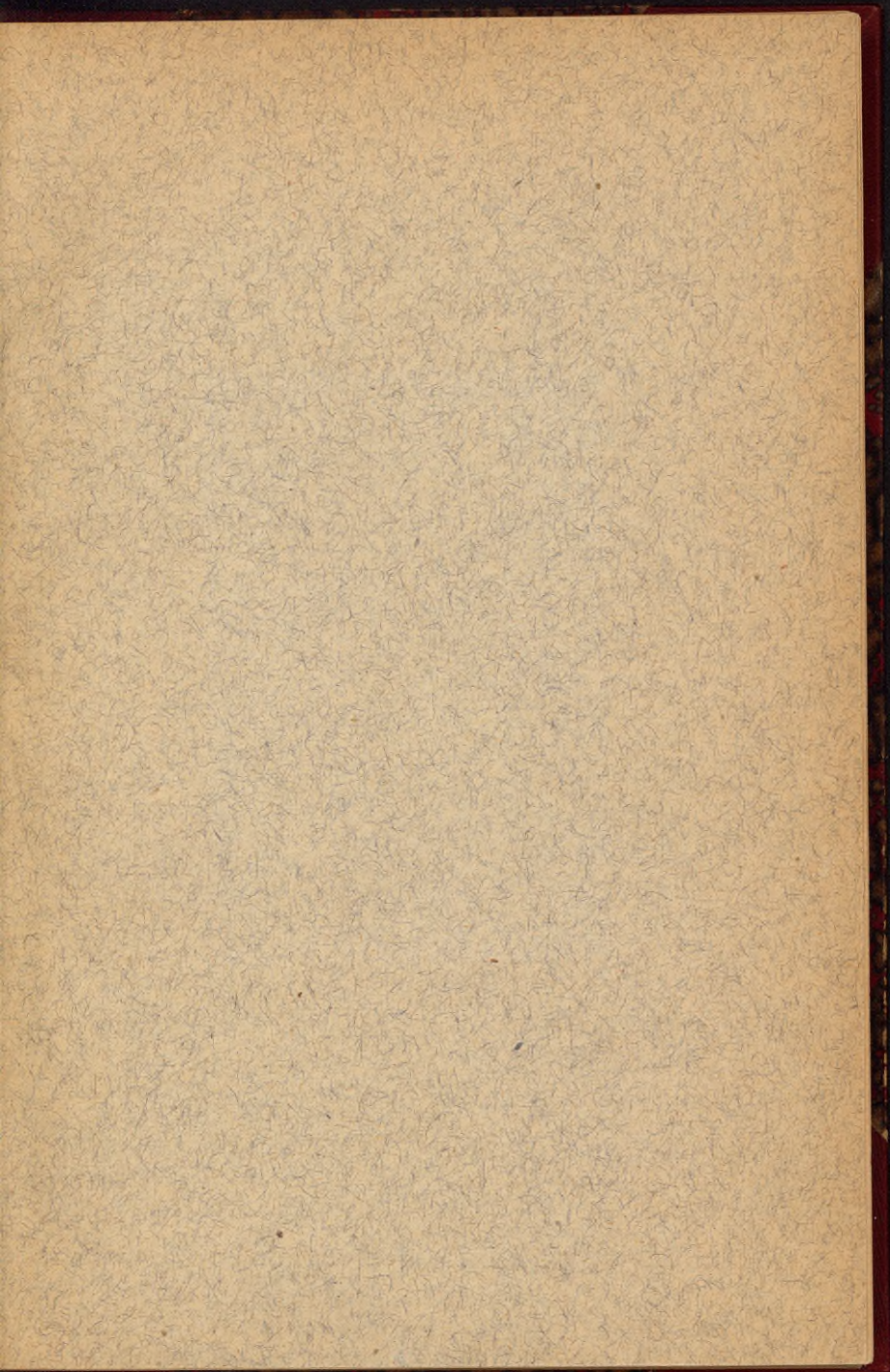

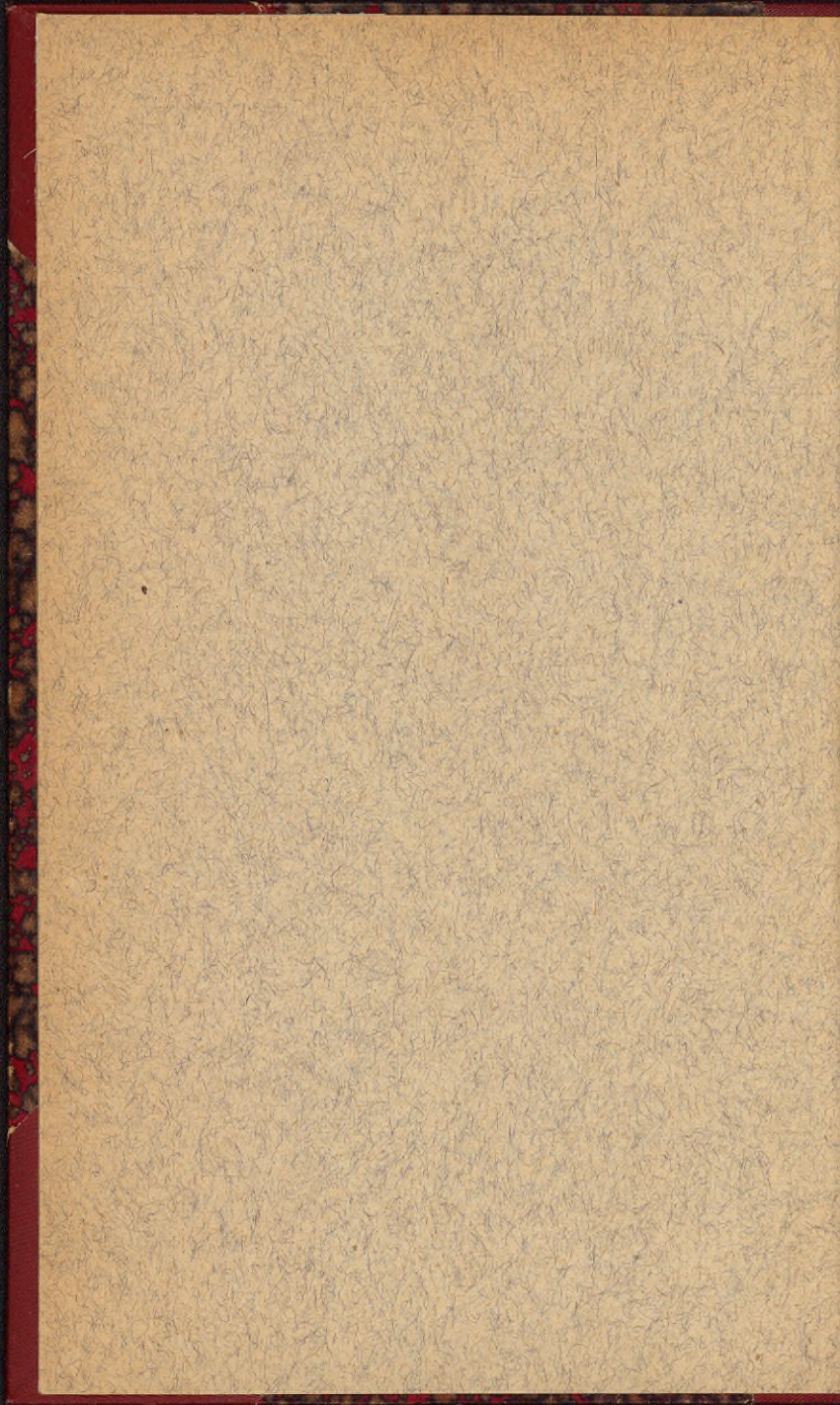
Allmänna Sektionen

Litt.

Sv.

Dram.

Humoristiskt

BIBLIOTEK

9.

ALDRIG I LIFVET

JEMTE ETT ANTAL BERÄTTELSE

AF

GUSTAF AF GEIJERSTAM.

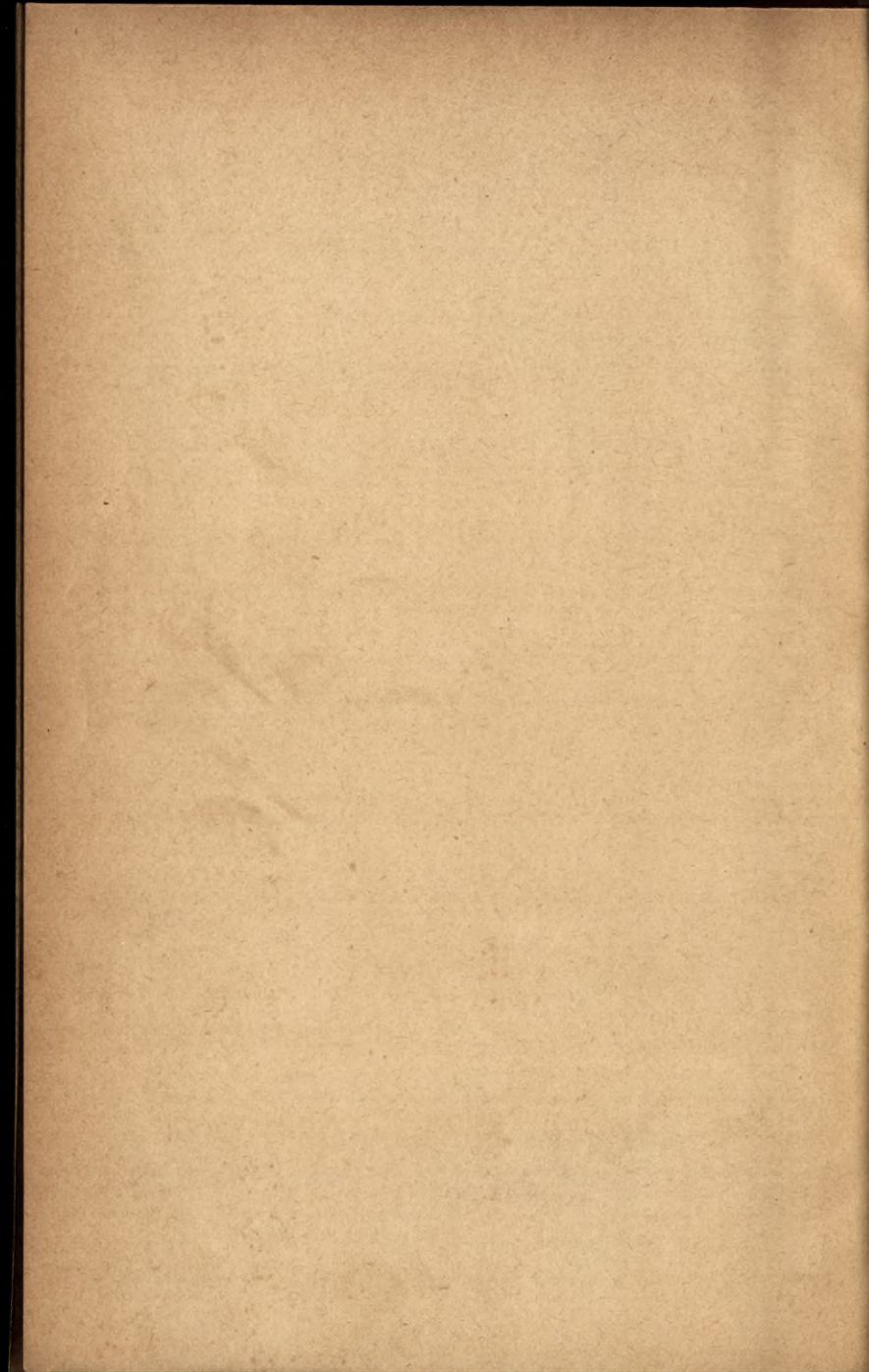
STOCKHOLM

JOS. SELIGMANN'S FÖRLAG.

Pris: 2 kr.

ALDRIG I LIFVET

M. M.

HUMORISTISKT BIBLIOTEK

IX.

ALDRIG I LIFVET

M. M.

AF

GUSTAF AF GEIJERSTAM

STOCKHOLM
JOS. SELIGMANNS FÖRLAG

ALDRIG I LIFVET

LUSTSPEL I TRE AKTER

JEMTE ETT ANTAL BERÄTTELSE

AF

GUSTAF AF GEIJERSTAM

STOCKHOLM
JOS. SELIGMANN'S FÖRLAG.

I detta bibliotek har nyligen utkommit 8:de bandet, innehållande:

HERRSKAPET CARDINAL af LUDOVIC HALÉVY jemte
ett antal humoresker af framstående franska författare.

STOCKHOLM
ISAAC MARCUS' BOKTR.-AKTIEBOLAG

ALDRIG I LIFVET

LUSTSPEL I TRE AKTER

UPPFÖRDT FÖR FÖRSTA GÅNGEN PÅ SÖDRA TEATERN
DEN 8 FEBR. 1890.

PERSONERNA:

GUNNAR PALM, författare.

HILMA, hans hustru.

FRU TOLLIN, hans svärmor.

PETER NILSSON, biträde i en bank.

JAKOBSON, }
DAHLBERG } förläggare.

SUNDBERG, teaterdirektör.

ETT BUD.

MARIE, tjänstflicka.

SÖDERMAN.

Spelar i Stockholm när som hälst. Mellan första och andra akten anses 14 dagar ha' förflutit.

Das Aufführungsrecht für Deutschland gehört der Firma Felix Bloch Erben.

Första akten.

Scenen är hemma hos Palm. Ett stort rum, hvilket begagnas på en gång till arbetsrum, matsal och förmak. I fonden dörr. Till höger och venster dörrar. Skrifbord till venster. Divansbord med soffa, stolar etc. till höger. Midt på golfvet ett litet matbord.

Scen 1.

PALM sitter och skrifver. HILMA till höger. Hon är i morgonrock, ser omornad ut, gäspar och sträcker sig.

HILMA (*läsande en tidning*).

Gunnar!

PALM.

Ja.

HILMA.

Stör jag dig?

PALM.

Ja-a- hvad är det?

HILMA.

Alfred Johnsson är död.

PALM.

Ja, vet du, det intresserar mig mindre.

HILMA.

Inte mig håller. Men ser du, en så'n dödsruna han har fått?

PALM.

Han har ju aldrig skrivit nå'nting.

HILMA.

Det gör detsamma, när man är död.

PALM.

Ja, det kan du ha rätt i. Hvad skriva de?

HILMA.

Det är en hel spalt. Hör ska' du få höra. »Det tycks vara den svenska litteraturens tragiska öde, att deras bästa målsmän gå bort i sin bästa ålder, innan ännu deras rikaste blomning, mänskligt att döma, hunnit sin fulla utveckling.»

PALM.

Jo, jag tackar jag.

HILMA (*läser*).

»Alfred Johnssons död kommer att väcka sorg öfver hela vårt land, som i honom mistat en af sina mest begåfvade söner och diktare.»

PALM (*afbryter*).

Jag känner till det där. Och medan han lefde, var det ingen människa, som frågade efter honom. Jo, det är uppmuntrande. (*Paus*.)

HILMA.

Går det bra i dag?

PALM.

Jag vet inte än. Jag väntar besök.

HILMA.

Hvem då?

PALM.

Jo, du. En förläggare.

HILMA (*intresserad*).

Nej. — Tror du, du får, så jag kan få min nya klädning då?

PALM.

Är vi där nu igen?

HILMA.

Jag har ju knappt, så jag kan visa mig ute.

PALM.

Ja, men kära du, när jag ingenting har. — Se på mig! Tycker du jag är så öfverdådig? Den här kostymen är den enda jag äger.

HILMA.

Det är ingen, som ser på en herre. — Vet du, hur länge jag har haft den här klädningen?

PALM.

Ja, det vet jag.

HILMA (*stött*).

Hur menar du?

PALM.

Jo, för det har jag hört så många gånger förr. (*Paus*.)

HILMA.

Hör du, Gunnar? Hur var det med den där förläggaren?

PALM (lägger undan pennen, stiger upp).

Jo, du. Det kan alt hända det. Jag hade tur i går, ska' jag säga dig.

HILMA.

Du kom sent hem åtminstone. Jag somnade inte förrän tu. Och då var du inte hemma.

PALM.

Det skall du inte vara ledsen för. Vänta nu, ska' du få höra. Vi satt några stycken på Operakällarn. Det kom den ena efter den andra. Nils-son var med också. Och till sist började vi dra ihop bordena.

HILMA.

Dra ihop bordena?

PALM.

Ja, naturligtvis. Vi flyttade bordena intill hvarandra, så att vi kunde vara tillsammans allihop. Det brukas så, ser du, när det lider på nattsidan. Jakobson var där. Han är en utaf våra alra finaste förläggare. Vi blef förfärligt goda vänner allihop.

HILMA.

Ja, det har jag hört så många gånger förr.

PALM.

Nej då, det här var en helt annan sak. De drack brorskål med mig. Och Jakobson ville göra opp om min roman, sa' han, den som jag nu håller på med.

HILMA.

Den, som aldrig blir färdig, ja.

PALM.

Hur kan du säga det? Det fattas ju bara ett par kapitel. Och min pjes! Den har ju varit färdig länge.

HILMA.

Ja, det är då sant. Men det var ju ingen teaterdirektör, du träffade.

PALM.

Hilma, nu ska' du vara resonlig. Det är väl inte underligt, om det går litet långsamt. Vi har ju bara det här enda rummet utom sängkammaren. Då kan jag ju inte börja, förrän jungfrun har dukat af bordet efter frukosten. Så blir jag inte ensam och i ro, förr än hon hinner städa i sängkammaren, så att du kan gå dit in.

HILMA

Jaså, du vill bli af med mig?

PALM.

Söta, snälla Hilma! Det vill jag visst inte. Men jag måste ju vara ensam, när jag ska' arbeta. Nå, så går förmiddagen. Då kommer svärmor hit. Och så ska' jag underhålla henne.

HILMA.

Ska' du nu tala illa om mamma igen?

PALM.

Det gör jag ju inte. Jag vill bara förklara dig, hur det hänger ihop, att jag arbetar så långsamt. Nå — sedan kommer pigan och ska' ställa i ordning med middagen. Så är det middag. Och se'n blir det inte någont af, förrän natten kommer, ifall man då kan få vara hemma.

HILMA.

Du skulle inte ha gift dig.

PALM.

Hvad är det, du säger?

HILMA.

Jo, jag säger det. Du skulle inte ha gift dig. För om du inte hade gift dig, så kunde du ha haft ett eget rum. Ja, du kunde ha haft en dublett. Och du kunde ha fått sköta dig själf, så mycket du hade velat. Du kunde ha fått sitta i fred hela dagarna. Ingen jungfru hade kommit och dukat middagen. Den kunde du ha ätit ute. Jag skulle inte ha stört dig. Och min stackars gamla mamma skulle inte ha stört dig hon håller. (*Gråter.*)

PALM.

Snälla, lilla Hilma, gråt inte. Jag vill ju bara förklara dig, hur det hänger ihop.

HILMA.

Hvad ska' det tjäna till att förklara, när jag mycket väl begriper det ändå? Det är jag, som står i vägen för dig. Det vet jag mycket väl. Herre gud, Gunnar, hvarför skulle du gifta dig med mig, jag, som inte har nånting, utan bara var en stackars flicka, som tyckte om dig? Nej, låt bli mig! Tala inte till mig. Men jag lefver nog inte länge. Jag känner hur det här tar på mig. Åh, hvad jag är olycklig! (*sjunker ned i soffan och utbrister i höga snyftningar.*)

PALM (*för sig*).

Se så där ja! Och jag som var midt i ett kapitel! (*högt.*) Hör nu, lilla Hilma. Gråt inte nu.

Allting ska' bli bra. I dag kommer Jakobson hit. Du må tro, det är något högst ovanligt, att en förläggare söker opp en författare här i landet. Se'n får vi pengar. Och då ska' jag köpa dig både en klädning och kanske också en toalettbyrå, som du så länge har önskat dig.

HILMA.

Du brukar ju säga, att teaterdirektörer och förläggare kan man aldrig lita på.

PALM.

Ja, men det här är en helt annan sak. Det var en så'n hygglig karl. Och han talte om min talang och så, att han länge hade önskat att träffa mig. (*Det ringer.*) Seså, nu ringer det. Det är säkert han. Gråt inte längre. Han får lof att få ett gladt intryck, när han kommer in. Då blir han vid bättre humör.

HILMA (*reser sig opp och torkar hastigt sina lärar*).

MARIE (*från fonden*).

Det är en herre därute, som vill tala med herrn.

PALM.

Ser du det! Bed honom stiga in.

(*Marie ut.*)

Scen 2.

DE FÖRRA. ETT BUD med en räkning.

PALM (*flat*).

Hvad önskar herrn?

BUDET (*ser på Hilma*).

Jo, det var en räkning.

HILMA (*reser sig häftigt upp, kastar en hänfull blick på Palm och gir ut till venster*).

PALM.

Jaså, det är en räkning.

BUDET.

Ja, det är ifrån slagtar Bengtson. Han säger, att han inte kan vänta längre.

PALM.

Hvarför det då?

BUDET.

För han har ondt om pengar, säger han.

PALM.

Jaså, har han det? Ja det har jag också.

BUDET.

Se, jag törs rakt inte komma tillbaka utan pengar.

PALM.

Då får väl herrn låta bli att gå tillbaks.

BUDET.

Hvasa?

PALM.

Är det inte bra tråkigt, att vi ska' ha' så ondt om pengar båda två?

BUDET (*ser förvånad ut*).

PALM.

Hälsa herr Bengtson och säg honom att det gör mig riktigt ondt, att han har så ondt om pengar. Jag vet själf hvad det vill säga.

BUDET.

Ska' jag bara säga det?

PALM.

Ja, hvad fan skulle herrn annars säga?

BUDET (*stoppas räkningen på sig*).Jag undrar, hur många gånger man ska springa här? (*ut*)

Scen 3.

PALM. Sedan NILSSON.

PALM (*en sam*).Så'nt där ska man tåla! Bara för att man inte kan få sälja sina böcker (*sätter sig vid skrifbordet*). Nej, det går inte. Hilma gör mig galen. Inte kan man arbeta, när man bara har obehag.NILSSON (*från fonden*).

Förlåt, att jag stiger på. Du hörde ju inte när jag knackade.

PALM.

Gjorde jag inte? Ja, jag är litet distrait.

NILSSON.

Tack för i går för rästen!

PALM.

Tack sjäfl!

NILSSON.

Hur står det till med dig?

PALM.

Jo, tack — som vanligt.

NILSSON.

Jaså — har det varit något med frun igen?

PALM.

Ja, det har varit, och det har inte varit. Svär-
mor var här förstås, medan jag var borta i går.
Och då blir det alltid något sattyg efteråt.

NILSSON.

Kan du inte på ett höfligt sätt be gumman
dra åt helvete?

PALM.

Är du tokig? Då skulle det vara färdigt. I
dag börjar jag bara att tala vid hustrun min om,
hur vi har det. Jag väntar ju en förläggare hit i
dag. Och då tänkte jag, det skulle kunna bli litet
bättre. Nå! Då börjar hon att gråta och säger,
att jag aldrig borde ha gift mig. (*Det ringer.*) Se
så där, nu ringer det igen. Nu kanske det kom-
mer nå'n.

NILSSON.

Jag ska gå strax.

Scen 4.

De FÖRRA. FRU TOLLIN (*från fonden*).

PALM.

Nej för all del, gå inte!

FRU TOLLIN.

God dag, kära Gunnar! God dag hr Nilsson!
Nå, hur står det till efter rumlet i går?

PALM.

Tackar, mycket bra.

FRU TOLLIN.

Jag satt här till klockan tolf. Men se'n fick jag lof att gå. Hilma längtade så förfärligt efter dig.

PALM.

Det har hon inte sagt mig.

FRU TOLLIN.

Ack, sådant talar vi fruntimmer aldrig om. Men jag såg det, jag. Är Hilma hemma?

PALM.

Ja, hon är där inne.

FRU TOLLIN.

Då går jag dit så länge. Adjö hr. Nilsson!

NILSSON.

Mjuka tjänare!

(Fru Tollin ut.)

Scen 5.

De FÖRRA. Utom FRU TOLLIN.

PALM.

Hörde du?

NILSSON.

Ja bevars.

PALM.

Nu stannar hon naturligtvis kvar till midda'n. Du får lof att komma hit och hjälpa mig.

NILSSON.

Ja, tack ska' du ha'. Men det är verkligen inte mycket lockande.

PALM.

Ja, men om hon får höra att du är bjuden, så kanske hon går sin väg. Kom du bara!

NILSSON.

Nå, för din skull då! — Du ska' ju göra affärer i dag?

PALM.

Ja visst! Stora affärer! Jag är ju rakt tvungen att ha pengar. Och vet du hvad, hade vi bara pengar, så tror jag min hustru skulle vara mindre nervös också.

NILSSON.

Menar du det? Ja, jag har ju alltid sagt dig, att affärerna spelar en större rol än du tror.

PALM.

Ja, vet du, jag har lagt märke till det. Så fort det inte fins pengar i huset, så är hon så retlig, att det minsta jag säger, kan göra henne utom sig. Vi har varit gifta nu i öfver tre år, så jag har haft godt tillfälle att göra iakttagelser. När vi har pengar, då är alt godt och väl. Men så fort vi inga har, så är hon alldeles som förändrad.

NILSSON.

Då måste det inte vara godt och väl så ofta då.

PALM.

Nej, det har du nog rätt i. Men hvad ska' man göra? — Vet du, jag har tänkt på en sak.

NILSSON.

Och det är?

PALM.

Jag önskar ibland, att jag vore död.

NILSSON.

Åh, min käre vän! Så tragiskt får du väl inte ta din stälning.

PALM.

Åh prat! Det är inte så, jag mener håller. — Men har du inte lagt märke till, att en författare här i landet alltid blir berömd, när han är död?

NILSSON.

Jo, det har jag nog. Men hvad kan det hjälpa dig?

PALM.

Hjälpa mig, kan det inte förstås. — Men det skulle ändå vara skönt, om jag vore död. Då skulle det stå i alla tidningar om den framstående unge författaren, som tyvärr altför tidigt ryckts bort från en bana, hvilken han på ett så lysande sätt börjat. Gamla Svea skulle sluta mig i sin öppna famn, d. v. s. i jorden. Se'n skulle mina böcker läggas opp i nya upplagor. Mina osålda arbeten skulle finna betalande förläggare. Min ospelta tragedi skulle bli uppförd. Och jag själf skulle inte behöfva göra ett dugg för min odödlighet.

NILSSON.

Nej, det är sant. Men du skulle inte ha något gagn af den håller.

PALM.

Jo då, jag kanske kunde få sitta på en annan planet och läsa tidningarna om mig själf.

NILSSON.

Det, tror jag, skulle reta dig.

PALM.

Tror du det? Ja, kanhända. Men det skulle kännas skönt i alla fall. Eller också önskar jag, att jag kunde resa bort — hvart som helst — om det också inte vore mer än på ett par dagar — andas litet annan luft — krya upp mig. Herre gud, hvad det skulle vara skönt! Tänker du gå?

NILSSON.

Ja, jag får lof att gå på banken naturligtvis.

PALM.

Gör det då! — Men du kommer väl tillbaka till middagen.

NILSSON.

Ja, jag ska' väl det. — Ajö med dig då.

PALM.

Vänta litet, jag följer med. Jag ska' bara ta mig litet frisk luft.

NILSSON.

Du vill undvika svärmor.

PALM.

Det också. (Båda ut i fonden.)

Scen 6.

FRU TOLLIN. HILMA.

FRU TOLLIN *(i dörren.)*

Jag tror, de gick *(in)*. Ja, min själ, gick de inte.

HILMA (*efter*).

De har bara gått ut på en liten stund. Gunnar väntar besök i dag.

FRU TOLLIN (*sätter sig*).

Ja, då kommer han väl snart. Men under tiden kan vi väl åtminstone sitta här, utan att bli utkörda.

HILMA (*bredvid henne*).

Sitt, snälla mamma, nu ska vi prata.

FRU TOLLIN (*tiger, skakar på hufvudet, vickar på kroppen*).

HILMA.

Hvad tänker mamma på?

FRU TOLLIN.

Åh, på ingenting.

HILMA.

Snälla mamma; säg för all del.

FRU TOLLIN.

Hur ska' det här gå?

HILMA.

Hvad menar mamma?

FRU TOLLIN.

Altihop menar jag. På kvällarne är han ute, på förmiddagarne är han ute. När ska' han då arbeta?

HILMA.

Han har ju så svårt att få sälja i alla fall.

FRU TOLLIN.

Ja, hvarför ska' han skriva så'nt, som ingen människa vill läsa? Jag frågar bara det. Har jag

inte läst hans böcker kanske? Är jag dummare än andra människor? Nej, jag vill hoppas det. Men hvad som står i de där böckerna, det kan jag rakt inte begripa. Det är precis, som det går till i lifvet, och som man ser alla dagar. Inte vill människor läsa så'nt. De vill läsa något pikant, något spännande.

HILMA.

Gunnar skrifer så bra. Och han är en riktig talang. Det säger alla, som förstår det.

FRU TOLLIN.

Ja, det tycker du det. Men det tycker inte allmänheten. Och det begriper jag mycket väl. Ska' jag läsa en bok, så ska' det vara något, som man kan skratta eller gråta åt, så att man blir rörd åtminstone, eller rädd för, hur det ska' gå. Någon-ting om kungar och grefvar eller åtminstone om röf- vare. Det har jag sagt honom hundra gånger. Och han vet det själf. Och ändå håller han på, som han gör. (*Går fram till skrifbordet*). Hvad heter den här boken, han håller på med nu?

HILMA.

»Storgubbar.»

FRU TOLLIN.

»Storgubbar!»! Hvem tusan, hade jag så när sagt, bryr sig om några storgubbar? Nej. »Den gömda skatten» eller »Rosor och Törnen» eller »Kungens favorit». Se det, kunde något vara. Sig gör han olycklig och dig också! — Tror du inte, jag såg på dig, att du hade gråtit, när jag kom?

HILMA.

Ja, kära mamma, det var så att —

FRU TOLLIN.

Jag sa' ingenting. För jag var rädd, att han skulle höra oss. Jag tror inte den karln mer än jämt. Han kunde ju stå och lyss ute vid dörr'n. Men nu frågar jag dig: hvad var det? För jag är din mor. Och jag måste väl ha rättighet att veta det.

HILMA.

Det är ingenting.

FRU TOLLIN.

Och det tror du, du slipper undan med .Säg mig bara, hvad det är!

HILMA.

Jo, mamma, jag är så rädd, att han inte bryr sig om mig längre.

FRU TOLLIN.

Hvad är det, du säger?

HILMA.

Ja, ser mamma, det är så besynnerligt. Bara vi har pengar, då är alt godt och väl.

FRU TOLLIN.

Det är väl inte ofta det?

HILMA.

Nej, gunås. — Men så fort vi inte har pängar, då är han så fasligt nervös. Så fort jag säger ett ord, blir han ond. Det är riktigt, så jag tycker, att jag är i vägen för honom.

FRU TOLLIN.

En så'n kanalje! Har han sagt det?

HILMA.

Nej, inte direkt. Men han talar alltid om, att

han inte kan arbeta. Och det är naturligtvis, för att han inte får vara i fred så bra, nu, när han är gift (*gråter*). Jag önskar ibland, att jag vore död, så kunde han få det mycket bättre.

FRU TOLLIN.

Ja, vänta mig. Det här ska' jag nog ta i tu med. Jag stannar kvar till midda'n. (*Tar af sig hatt och kappa och hänger opp den.*) Se så där ja! Nu ska vi tala reson med min käre måg, så att han ska' komma ihåg det. (*Det ringer.*) Hvad nu då? Är han redan här? (*sätter sig.*) Torka dina tårar, Hilma. Det är jag, som ska' sköta den här saken.

Scen 7.

DE FÖRRA. PALM från fonden.

HILMA (*till fru Tollin*).

Inte nu mamma! Då skyller han på oss, för att han inte får arbeta.

PALM (*mycket ifrig*).

Gå er väg! Gå in!

FRU TOLLIN.

Hvad står på?

PALM.

Det ska' jag säga se'n. Skynda er bara.

HILMA.

Kom mamma lilla! (*Båda ut till venster.*)

Scen 8.

PALM. SUNDBERG.

PALM (*öppnar dörr'n utåt*).

Var så god och stig in! Var så god!

SUNDBERG.

Jag har verkligen litet ondt om tid.

PALM.

Det är ohöfligt, när man stöter på folk i trappan. Jag vet det. Men det kan snart vara sagdt. Man pratar alltid bättre här än på kontoret. Var så god och sitt ner! Var så god! Jag kommer strax (*går till venster, öppnar dörren*). Det är en teaterdirektör! Min pjäs! — Jag har inte tid (*Man hör Hilmas röst: Ja, men Gunnar!*) Åh, herre gud! (*in till venster*.)

SUNDBERG (*ensam*).

Det var den värsta författare, jag nånsin har råkat ut för. Jag kommer från den oskyldigaste visit i världen. Så möter jag den här herr'n, som jag vid något olycksaligt tillfälle har blifvit presenterad för. Han släpper mig inte. Han drar mig fyra trappor opp. Och så ska' jag sitta här och resonera om hans pjäs. Hvad tusan bryr jag mig om hans pjäs? Den är naturligtvis dålig. Känner till de där svenska originalerna. Jag undrar om karl'n kan vara på dekis. (*ser sig omkring*.) Hm! Ser inte så ut precis. Men det kan man då aldrig veta. Där är han. Jag ska' visa honom, att jag vet, hur man ska' sköta författare.

PALM.

Ursäkta mig, bäste herr direktör! Jag måste

säga ett par ord åt min hustru. Fruntimmer äro alltid så mångordiga. Det var den här pjesen, jag ville tala med er om.

SUNDBERG.

Ginge det inte an — en annan gång — på kanslit. —

PALM.

Jo — men det behöfs bara ett par ord. Och när jag nu träffade herr direktören i trappan, kunde jag inte låta bli att gripa tillfället i flykten, som man säger.

SUNDBERG.

Nå, hvad är det fråga om nu? Ursäkta, att jag är litet kort. Men affärer är affärer. Och min tid är dyrbar.

PALM (*hela tiden mer och mer blyg*).

Jag har skrivit en pjes.

SUNDBERG.

Jag hörde det. Det är väl en enaktare kan jag tänka mig?

PALM.

Nej — det är ett helaftonstycke.

SUNDBERG.

Mjuka tjänare! Ett helaftonstycke! Tantième — fulla hus — går femti gånger i svit. Det är väl något i den stilen, kan jag tänka mig.

PALM.

Ja, — det kan man ju inte veta.

SUNDBERG.

Där sa' herrn ett sant ord. Nej, det kan man aldrig veta. Jag har känt fyratiåtta författare herre! Och allihop ha de trott, att deras stycken skulle gå femti gånger i svit. Vet herrn, hur ofta det har händt här i landet?

PALM.

Nej —

SUNDBERG.

Aldrig herre! Tro mig på mitt ärliga ord! Aldrig i lifvet. Vet herrn, hur många svenska original jag har läst igenom i mitt lif? Tvåhundra femtio har jag läst — om jag räknar dem, som jag har uppfört. Och hur många tror herrn, att jag har uppfört?

PALM (*artigt*).

Det är väl en hel hoper.

SUNDBERG.

Nej, herre, det är det inte. Fem är det. Fem herre! Och utaf dem har fyra gjort fiasko, totalt fiasko. Det femte gick sju gånger, och se'n måste det afbrytas, därför att publiken alltid gick efter andra akten.

PALM.

Det är ju rysligt.

SUNDBERG.

Se'n dess har jag stadgat mina åsigter om svenska original. Och jag har en princip, som jag aldrig brukar frångå. Jag läser aldrig svenska original. Jag skickar dem tillbaka — opåsedt. Hur var det nu med herrns pjes?

PALM.

Det är väl inte värdt att tala om den då!

SUNDBEG.

Hvarför inte det, unge man? Aldrig tappa modet! För herrns skull ska' jag göra ett undantag. Ut med språket! Är det en tragedi?

PALM.

Nej, det kan man just inte kalla det.

SUNDBERG.

Gudskelof för det då! Är det ett lustspel?

PALM.

Nej, det är det egentligen inte.

SUNDBERH.

Nå, hvad är det då?

PALM.

Det är ett skådespel.

SUNDBERG.

Jaså — hm! — hvarken det ena eller det andra. Är det från medeltiden?

PALM.

Nej, det är det inte. Det är ett modernt ämne.

SUNDBERG (*med en grimas*).

Modernt ämne? Hvad då då?

PALM.

Det handlar om en bankstöld.

SUNDBERG.

Det är ett farligt ämne i våra dagar.

PALM.

Ja, men det är inga personligheter.

SUNDBERG.

Det var dumt det. För så'nt tycker folk om. — Men emedan teatrarna alltid har litet att göra med bankerna, så kan det måhända inte skada att vara försigtig. Hade det varit från medeltiden, hade det emellertid varit en stor fördel.

PALM.

Ja, hur ska' man göra med det?

SUNDBERG.

Som jag sa' — jag ska' göra ett undantag för herrn. Och jag ska' läsa det.

PALM (*glad*).

Tackar så mycket!

SUNDBERG.

Men jag säger å andra sidan, jag kan inte spela det snart. Jag har så många stycken liggande, och repertoaren måste vara bestämd. Förrän om ett halft år är det mig ändå omöjligt att spela det.

PALM (*med ett försök att skratta*).

Medan gräset gror, dör kon.

SUNDBERG.

Ja, så säger de alla, och det är rysligt sorgligt förstås. Men hvad ska' man göra? Därför säger jag uppriktigt, hur saken står. Och kan herrn på något annat håll få det förr speladt, så vill jag för ingen del, att Ni ska' vara bunden vid mig.

PALM.

Det är mycket vänligt. Men jag vore alt bra tacksam, om herr direktören ändå ville vara så god och läsa det. (*Hämtar manuskriptet på skrifbordet.*)

SUNDBERG.

Det är både min önskan och min skyldighet mot den inhemska dramatiken.

PALM (*bockar sig*).

SUNDBERG.

Jag har alltid intresserat mig lifligt för den inhemska dramatiken.

PALM.

Jaså — jaha — 250 stycken lästa.

SUNDBERG.

Och fem uppförda! — Den man älskar, den agar man. — Och man får inte tappa modet.

PALM.

Kanske herr direktörn vill ta' pjesen med sig?

SUNDBERG.

Aldrig herre! Går aldrig med manuskript på gatorna. Har gjort det en gång i mitt lif. Pjesen gjorde fiasko. Gör aldrig om'et igen.

PALM.

Kanske jag kan få lämna in den?

SUNDBERG.

Gör det, herre! Gör det! Men det brådskar inte. Och vill herrn nå'n gång gå på teatern, när det inte är mycket folk, så säg bara till på kansliet.

PALM.

Tackar allra ödmjukast!

SUNDBERG.

Tjänare! (*för sig.*) Så ska' man ta författare! (*ut.*)**Scen 9.**

PALM. Sedan HILMA och FRU TOLLIN.

PALM (*ensam.*)

Jag undrar, om han tänker läsa pjesen eller inte!? Det är frågan det. — Biljetter på teatern sa' han. — Ja, men det var ju hyggligt! — Men min hustru, som ska' ha en klädning. Och slagtarn som ska' ha betaldt för sin räkning. (*Hilma och fru Tollin från venster.*)

HILMA (*emot honom.*)

Nå, hur gick det? — Har du kvar pjesen?

PALM (*lägger den ifrån sig.*)

Ja, han tog den inte. — Men han bad, att jag skulle skicka dit den.

FRU TOLLIN.

Jaså, han gjorde det.

PALM.

Han var mycket vänlig och snäll för rästen.

FRU TOLLIN.

Jaså, han var det.

PALM.

Han var mycket intresserad af ämnet. Det sa' han själf.

FRU TOLLIN.

Jaså, han sa' det.

PALM.

Han kan ju inte lofva något, förrän han läst pjesen.

FRU TOLLIN.

Jaså, han kan inte. Ja, då ska' jag säga dig en sak. Och det är det, att du är ett nöt!

PALM.

Hvasa?

FRU TOLLIN.

Jag har alltid tänkt det, fast jag ingenting har sagt. Men nu säger jag dig mina innersta tankar. Du är ett nöt!

PALM.

Nej, men hör nu, svärmor!

FRU TOLLIN.

Du skrifver och skrifver. Och ändå har du ingenting för det. Du låter lura dig utaf alla människor, och så fort de är litet möra i mun, så tror du genast, att du har dem på dina fem fingrar. — En teaterdirektör, som inte tar ett stycke med sig så fort han får tag i det, han bryr sig inte om'et ett dugg. Det ska' jag säga dig.

HILMA.

Det har mamma bestämdt rätt i.

PALM.

Se så där ja! Nu kommer hon med!

HILMA.

Hvad menar du med det? Jag måste väl få ha min mening, jag, så väl som en annan.

PALM.

Ja, det förstås.

HILMA.

Du vill, att jag bara ska gå och beundra dig, och alt hvad du gör. Men du bryr dig inte om mig. För annars . . .

FRU TOLLIN (*skjuter undan Hilma*).

Har du betalt hyran för det här kvartalet kanske? Nej. Har du betalt slagtarn? Nej. Har du så mycket, så att du kan låta min dotter gå anständigt klädd? Nej. Hvarför gifte du dig då med henne?

PALM.

Ja, det begriper jag verkligen inte.

HILMA.

Mamma! Han säger, att det begriper han inte.

PALM.

Ni gör mig galna. Jag önskar, att jag vore död, borta ifrån hela kalaset, så att ni finge ta' min kvarlåtenskap och sälja mina arbeten och uppföra mina pjeser och grassera, bäst ni ville. Då skulle ni få se på annat.

HILMA.

Det är hans fixa idé.

FRU TOLLIN.

Jo, det skulle vi alt få mycket för. — Jaså, du

begriper inte, hvarför du velat gifta dig med min dotter. Och du önskar, att du vore död. Ja, det gör jag med. För då kunde hon gifta om sig och få en reel karl. (*Det ringer.*) Hvad är det nu då? Det är väl nå'n ny björn kan jag tänka mig. Kom Hilma! Vi låter honom sköta sina utmärkta affärer, bäst han vill (*falsk sortie*). Du är ett nöt! Kom ihåg, att jag sa' det. (*Båda ut till vuster.*)

Scen 10.

PALM. Sedan JAKOBSON.

PALM.

Det är märkvärdigt hvad hon är oresonlig.

MARIE (*från fonden*).

Det är en herre, som vill tala med herrn.

PALM.

Bed honom dra! — nej — bed honom stiga in.

MARIE (*öppnar dörren för Jakobson.
Sedan ut*).

JAKOBSON (*in*).

Tjänare, tjänare! Jaså, min hedersbror! Det är här du bor. — Fan så många trappor! Men det gör det samma. Alla goda hufvu'n här i sta'n bor fyra trappor opp.

PALM.

Välkommen, kära bror!

JAKOBSON.

Tack, ska' du ha! Puh! Det var fan till trappor, säger jag än en gång.

PALM.

Var så god och sitt.

JACOBSON (*sätter sig*).

Puh! Nu börjar jag att känna mig litet bättre. Nej, hvad här ser treffligt ut. Det är ett riktigt rum för en författare. Ljust och treffligt, rymligt och bra.

PALM.

Jag börjar nästan tro, att du inte skulle komma.

JAKOBSON.

Hur kunde du tro det? Jag hade ju lofvat. — A propos — jag mötte Sundberg där nere — har han varit här.

PALM (*generad*).

Ja.

JAKOBSON.

Hvad ville han?

PALM.

Det var frågan om ett stycke. —

JAKOBSON.

Han tog det förstås?

PALM.

Inte precis. — Men han lofvade att läsa det.

JAKOBSON.

Jaså. — Nå, hur har vi det nu med den nya boken, som vi talte om?

PALM.

Jaså, du kommer ihåg det.

JAKOBSON.

Är du galen, gosse? Visst tusan kommer jag ihåg det. Hvad menar du med det?

PALM.

Jag menar ingenting. Jag tänkte på något annat. — Tar du boken då?

JAKOBSON.

Du vet, hur gärna jag ville ha dig på mitt förlag. — Först måste jag naturligtvis läsa den.

PALM.

Ja, naturligtvis.

JAKOBSON.

Jag har tänkt att gå till dig så många gånger.

PALM (*ler förbindligt*).

JAKOBSON.

Det är verkligen sant. Men hvarför har du inte kommit till mig?

PALM.

Ja, jag hade ingen anledning. Jag kände dig så litet. Det är inte alltid, förläggare är så där hyggliga.

JAKOBSON.

Du känner ju mitt förlag. Du vet ju, att jag har både det och det namnet. Allihop utmärkta författare, fina författare, författare, som har ungdom och lifskraft, och som kommer att gå långt. För ungdomen, ser du, bror, det är min specialitet. Jag tycker om ungdomen, jag trifs med ungdomen. Jag är själf ung. Ha, ha! Om folk visste, hurdan gamla Jakobson är i sitt hjärta. Men det vet de inte. För jag är slug också.

PALM.

Åhå!

JAKOBSON.

Jo du, man får lof att vara det i den här världen. Inte slug på samma sätt som den där otäcka Dahlberg. Känner du honom.

PALM.

Nej.

JAKOBSON.

Tacka gud för det! För då hade du blifvit klädd inpå bara bena. Han är så gudlig och smilande och falsk och räfaktig. Vi äro dödsfiender. Det är inte mer än en vecka se'n, han lurade af mig det allra mest utmärkta förlag.

PALM (*ler förbindligt*).

Jaså!

JAKOBSON.

Det är en hel historia. Men det kan inte intressera dig. — Men hvad var det, jag sa! Jo. Man måste vara slug, sa' jag. Men för dig kan jag gärna visa mig, som jag är. Och då säger jag dig: du har min sympati, min lifliga sympati! Och den har du alltid haft, alltse'n du började uppträda. Hur gammal är du?

PALM.

Tjuguåtta år.

JAKOBSON.

Ja, är det inte märkvärdigt? Och har redan hunnit med så mycket? Hör du, när tror du din bok blir färdig?

PALM.

Ja, det fattas inte mycket — om ett par veckor tänker jag.

JAKOBSON.

Då ska' du genast låta mig läsa den. (*Ser på klockan.*) Nej, nu får jag lof att gå.

PALM.

Bara ett par ord till. — Hör du — föresatt att du vill ha boken naturligtvis — hvad tror du, att du kan betala?

JAKOBSON (*plötsligt alvarlig, nästan sentimental*).

Ja, ser du, det är ju litet kinkigt att svara på. — Hur stor blir boken?

PALM.

Så där en tjugu ark. Kanske litet mer.

JAKOBSON.

Jaså, så där en 320 sidor. — Du kan inte tro, hur gärna jag nu skulle vilja göra dig ett anbud, som du kan vara belåten med. Jag vill bjuda dig så mycket som möjligt. — Om du kunde tänka dig, hvad en affär som min drar. Jag gaf ut t. ex. en bok i våras. Det var en utmärkt bok. Tidningarna berömde den. Alla människor sa', att den var bra. Men publiken köpte den inte. Vet du, hvad jag förlorade på den? 500 kronor, gosse! 500 kronor på ett bräde förlorade jag på den boken.

PALM (*förläget*).

Ja, men du har väl förtjänat på andra?

JAKOBSON.

Inte kan man räkna på det sättet. — Men det är inte mycket i alla fall. Jag har det inte als, som du tror. Ska' jag förlägga ett arbete, måste jag ju

i främsta rummet tänka på, om det kan bli en affär. Och kan jag inte det, så säger jag nej. Det är min princip: öppen och ärlig i alla livvets förhållanden.

PALM.

Hur mycket tror du i alla fall, att det kunde bli? Du förstår, det är af en viss vikt för mig.

JAKOBSON.

Du vill ha kontant, naturligtvis.

PALM (*småler förläget*).

Ja —

JAKOBSON.

Ja, hvad ska' jag säga? En 300 kronor kan jag kanske bjuda dig.

PALM.

300 kronor. —

JAKOBSON.

Du har en utmärkt talang, min kära bror. Om du visste, hur gärna jag skulle bjuda dig mer. Men dina böcker går inte i stora upplagor.

PALM.

Nej, visserligen —

JAKOBSON.

Kan du få mer af en annan, så ska' du inte känna dig bunden vid mig. Öppen och ärlig! Det är min princip. — Nej, ajö med dig, nu ska' jag gå.

PALM.

Ajö.

JAKOBSON.

Inte tappa modet! Din dag kommer nog. Och då växer honorarerna. (*Slår Palm gemytligt på axeln, ut i fonden.*)

Scen 11.

PALM ensam. Sedan FRU TOLLIN och HILMA.

PALM.

En så'n krokodil! (*sätter sig vid skrifbordet*). Hvar var jag nu? — Åh herre Gud! — 300 kronor! — Ingen människa kan få inspiration af 300 kronor! (*Fru Tollin och Hilma från venster*). Så där ja. (*Lular sig ned och skrifver ifrigt*).

FRU TOLLIN.

Hm! Hm!

PALM.

Jag vill vara i fred.

HILMA.

Vi vill bara veta, hur det gick.

PALM (*argt*).

Det gick bra.

FRU TOLLIN.

Jaså, det gjorde det. Hvad bjöd han?

PALM.

Tusen kronor.

HILMA.

Hvad säger du? Åh så roligt!

PALM.

Jaså, du tycker det är roligt! — Men om det hade varit mindre, då hade du också varit mindre förtjust.

FRU TOLLIN.

Ja det är väl helt naturligt.

PALM.

Jaså, det tycker svärmor är helt naturligt. Och det är det nog också. Men *jag* skulle tycka, det vore ännu bättre, om min hustru stode på min sida, äfven om det inte går så bra.

FRU TOLLIN.

Hvad säger han?

HILMA.

Hvad menar du?

PALM.

Jo, jag säger det, och jag menar det också. — jag ljög nyss, när jag sa', att han bjöd 1,000 kronor.

HILMA.

Ljög du?

FRU TOLLIN.

Jo, det är fint.

PALM.

Han bjöd ingenting als. Jag ljög för att se, hvad det skulle göra för effekt. Och nu vet jag det.

FRU TOLLIN.

Hör nu, min herr måg, tror du, jag tänker med lugn stå och se på, hur du misshandlar min dotter?

PALM.

Dörren kan öppnas. Vill svärmor gå, så var så god.

HILMA.

Hvad var det, jag sa'? Så där är han alltid, när han inte har pengar.

PALM.

Jag skulle vara så ändå, om jag också hade en million.

HILMA.

Jag har bjudit mamma till middagen.

PALM.

Och jag har bjudit Nilsson. Det blir ju trefligt då. Ska' vi inte ha vin också? Champagne? Hvasa?

FRU TOLLIN.

Nej det är för starkt. Jag stannar inte kvar en minut längre. Kom, Hilma, vi gå ifrån honom.

PALM.

Hilma stannar här.

FRU TOLLIN.

Hvad säger han?

HILMA.

Tänker du tvinga mig?

PALM.

Bara för den här gången.

HILMA.

Det har du inte rätt till.

PALM.

Jo, jag har det *(med en buggning)*. Ajö, svärmor! Om Hilma vill, får hon komma efter.

FRU TOLLIN *(i det hon häftigt sätter på sig hatt och kappa)*.

Var säker om, att hon vill det. *(Ut i fonden.)*

Scen 12.

PALM. HILMA.

HILMA.

Jag kunde rifva ögonen ur dig.

PALM.

Jag kan tänka mig det. Men först vill jag veta, hvad som är meningen. Hvarför tar du hem din mamma för att reta lifvet ur mig?

HILMA.

Kan jag hjälpa, att du blir retad af de oskyldigaste saker?

PALM.

Jaså, alt det där som hon och du har sagt mig i dag, det kallar du för oskyldiga saker. Tror du, att man kan stå ut med att vara författare när man också ska' ha' ett helvete i sitt hem?

HILMA

Jaså, du har det. Nå, det ska' ha ett slut. Jag vill skiljas.

PALM.

Det vill jag med.

HILMA.

Redan i denna dag vill jag skiljas.

PALM.

Det vill jag med.

HILMA.

Jag flyttar hem till min mor.

PALM.

Var så god.

HILMA.

Se'n ska' ingen störa dig.

PALM.

Det ska' bli riktigt skönt.

HILMA.

Ingen ska' afbryta dig i ditt arbete.

PALM.

Bravo!

HILMA.

Jag ska' också bli lugn och lycklig som förr.

PALM.

Med din gamla mamma! Det lät inte så, när vi gifte oss.

HILMA.

Nej, för då var jag dum.

PALM.

Det var jag med. Vi var dumma bägge två. Men har du tänkt på en sak? Det kostar pengar att skiljas.

HILMA.

Kostar det också pengar?

PALM.

Alting kostar pengar. Att gifta sig kostar pengar; att lefva gift kostar pengar; att skiljas kostar också pengar.

HILMA.

Det bryr jag mig inte om. För skiljas ska' jag.

PALM.

Jaha. Men hvem ska' anskaffa pängarna?

HILMA.

Det ska' du. Och så ska' du ge mig underhåll — tusen kronor om året.

PALM (*skrattar*).

Herre gud, det skulle du så gärna få — bara jag hade dem.

HILMA.

Menar du, att vi inte kan skiljas?

PALM.

Ja.

HILMA.

För att vi inte har några pängar.

PALM.

Just därför.

HILMA.

Du är — du är — Ja, jag vet inte hvad du är (*brister i gråt*). Det här är ju förfärligt! Tänk att inte kunna skiljas en gång. Jag går till mamma (*ut till venster*).

Scen 13.

PALM. NILSSON har kommit in och sett slutet af detta uppträde.

NILSSON.

Hvad för nå'nting? Ska ni skiljas?

PALM.

Ja.

NILSSON.

Är det ditt alvar?

PALM.

Ja, du hör ju det.

NILSSON.

Ja, men tillåt mig att säga, att det här är lätt-sinnigt. I tre år har ni lefvat lyckligt tillsammans.

PALM.

Det vet du inte. Det har alltid varit scener oss emellan, förfärliga scener.

NILSSON.

Scener, ja, men de har ju alltid slutat med försoning.

PALM.

Det ha de. Men min svärmor har varit här.

NILSSON.

Du är väl inte gift med din svärmor.

PALM.

Nej, det kan tyckas det. Men jag har haft scener med henne också. Och de slutas inte med försoning.

NILSSON.

Då tycker jag, det vore det bästa, att du skilde dig från din svärmor och försonade dig med din hustru.

PALM.

Nej, Det går inte. Inte ens med min svärmor kan jag försona mig på mer än ett sätt.

NILSSON.

Och det är?

PALM.

Om jag skilde mig från min hustru.

NILSSON.

Ja, då är verkligen din ställning förtviflad.

PALM.

Utan pengar, utan anseende, utan husfrid.

NILSSON.

Ja, men din talang —

PALM.

Den är inte erkänd (*fram mot bordet, får se tidningen, som han tar i hand*). Ser du här! Det vore det enda sättet!

NILSSON.

Hvad då?

PALM.

Jag skulle göra som Alfred Johnsson. Dö som han, få minnesruna som han, höjas till skyarna som han och begråtas af svenska folket — aldeles som han. Mina böcker skulle säljas, min pjäs skulle uppföras. Och så vore jag skild med detsamma.

NILSSON.

Ja, visst ja! (*hvislar*). Pang! Och så är det gjordt. — Men det går nu inte för sig.

PALM.

Hvarför det då?

NILSSON.

För du vill inte dö.

PALM.

Nej, det är sant. Men hvad ska' jag då göra?

NILSSON.

Hör du, — jag är en praktisk man och det är inte du — säg mig en sak: tror du Sundberg vill ta' din pjes?

PALM.

Nej, det tror jag egentligen inte.

NILSSON.

Nå. Tror du, Jakobson tar boken?

PALM (*ifrigt*).

Ja, det gör han.

NILSSON.

Jaså. Ja, men hvad betalar han?

PALM.

Ja, det är inte mycket.

NILSSON.

Ser du det. — Har du några flera tillgångar?

PALM (*med en suck*).

Nej, det har jag gunås inte.

NILSSON.

Tycker du inte då, att du borde kunna slå den där skilsmessohistorien ur hågen?

PALM.

Omöjligt! Hon har förolämpat mig för starkt.

NILSSON.

Hör du, du talte nyss om, att du ville resa?

PALM.

Hvad menar du?

NILSSON.

Att om du bara finge resa bort på en aldrig så liten tripp, så skulle du känna dig bättre, när du kom igen. Jag har haft en oväntad inkomst i dag. Och en femtilapp kan jag alltid lämna dig. — Res ut i skärgården! Ty längre räcker det ändå inte! Njut af saltsjöluften, skogen och vattnet! Det är härligt i skärgården nu på hösten! Bada, segla och hvil dig! Och när du kommer igen, så ska' du få se, att alla tankar på skilsmessa har gått åt fanders.

PALM.

Tror du det?

NILSSON (*ger honom en femtikrona*).

Visst tusan tror jag det. — Nå, ska' du inte tala vid din hustru?

PALM.

Det ville jag helst slippa.

NILSSON.

Är du tokig? Ska' du resa, utan att säga ajö?
(*går till venstra dörren och knackar*). Fru Palm!

Scen 14.

De FÖRRA. HILMA.

PALM.

Jag ämnar resa bort.

HILMA.

Tänker du resa?

PALM.

Ja. Jag behöfver det.

HILMA.

Hvart då, om jag får fråga?

PALM.

Det vet jag inte än. Jag vet bara att jag reser.

HILMA.

Nå, än jag då?

PALM.

Du har ju din mor.

PALM.

Jag tänkte just gå till henne nu. Åh, det här är afskyvärdt!

NILSSON.

Palm behöfver krya opp sig. När han kommer hem, blir alt bra igen.

HILMA.

Har han beklagat sig för er?

NILSSON.

Nej, för all del!

HILMA.

Men ni vet ändå, hur det står till! Ni har uppmanat honom att resa, därför att ni håller ihop med honom emot mig.

NILSSON.

Jag försäkrar er.

HILMA.

Jo, naturligtvis. Två karlar emot ett fruntimmer. Det är som det ska vara. Nu har jag sannerligen ingenting emot att du reser (*till Palm*). Jaså, du går och beklagar dig öfver mig?

PALM.

Det gör jag visst inte.

HILMA.

Du ljuger. Jag ser på dig, att du ljuger. Du måtte alt ha framställt mig i ett skönt ljus. Men res du! Om du hittar mig, när du kommer tillbaka, så vill jag — — —

PALM.

Det gör mig också detsamma.

HILMA.

Jaså, det gör dig detsamma. Men mig gör det inte detsamma, att du reser. Det gör mig förtjust, hänförd, öfverlycklig. Hör du det: öf-ver-lyck-lig. Det retar mig bara, att jag inte ska' veta, hvart du ger dig af (*ut till venster*).

Scen 15.

NILSSON. PALM.

PALM (*med häftig energi*).

Nej, nu ska' jag resa.

NILSSON.

Det är rätt.

PALM.

Jag ska' bara packa. Men det ska' gå fort.

NILSSON.

Det är rätt.

PALM.

Skjortor, löskragar, resmössa.

NILSSON.

Strumpor och tandborste!

PALM.

Det också. — Och den här resrocken ska' jag ha på mig (*sätter på sig en hvit resrock*).

NILSSON.

Ska' du ha den där?

PALM.

Ja, visst. — Det är english fashion. — Men när jag kommer igen, då ska' vi skiljas.

HILMA (*som på slulet gläntat på dörren, fram*).

Ja, lita på det.

Riddå.

Andra akten.

Samma dekoration som i första akten. Kaffebrickan står framme. Det är eftermiddag.

Scen 1.

FRU TOLLIN. HILMA.

FRU TOLLIN.

Se så där ja, min flicka lilla! Ta dig nu en god och varm kopp kaffe. Du ska' få se — han kommer nog igen.

HILMA.

Han kommer igen, ja. Hur vet mamma det? Det är fjorton da'r, som han inte har skrivit ett ord.

FRU TOLLIN.

Ja, kära du, så'na är karlarna. Det mins väl jag, när salig Tollin reste bort på sina affärsresor. »Ajö med dig, lilla Sarah», sa' han. »Nu får jag bort på en tid. Leds inte efter mig», sa' han. Och så gaf han sig i väg och jag hörde inte ett ord af honom, förrän jag fick en liten lapp, där det stod så här: »Lilla gumman! Jag har rakt inte haft tid att skriva. I morgon kommer jag till middag. Laga att du har något godt att bjuda — din trofaste make.» Ja, se så skref han. — Herre gud! Han var så svag för det, som var godt. — Och en så'n karl, som din pappa var, det fins ändå inte i hela världen. Men när han kunde skriva på det sättet,

då kan du väl också begripa, att din juvel inte behöfver vara en bit bättre.

HILMA.

Ja, men mamma visste åtminstone alltid, hvar han var. Och jag vet ju inte, om han har rest till Ystad eller Haparanda.

FRU TOLLIN.

Vet du inte det? Jo, lilla barn, han har ju bara rest ut i skärgården, det vet du. Och om han har rest till Dalarö eller Furusund, det tycker jag, kan just komma på ett ut.

HILMA.

Nej, det gör det visst inte. Om jag bara visste, hvar han vore, så kunde jag åtminstone skrifva till honom. Men när jag inte vet nånting —

FRU TOLLIN.

Jaså, du tänkte skrifva till honom? Ja, då är det då riktigt bra, att du ingenting vet. Se, det är då att aldeles skämma bort karlarna. Jo, det skulle jag vackert ha gjort. Nej. Reser de bort, så är det alt de, som ska' skrifva först. Och gör de inte det, så ska' man alt låta det vara. Annars har man bara gått och visat sig angelägen. Och det duger inte i äktenskapet.

HILMA.

Vi ska' ju skiljas.

FRU TOLLIN.

Ah — sa sa! Det säger man, när man är förargad. Men det gör man inte. Nog för att jag skulle unnat dig en bättre man. För den här är då inte

mycket att hurra för. Men gjordt är gjordt. Och kunde man bara få honom till något bättre än att skriva sina förfärliga böcker, så kunde han bli bra än. Låt honom bara komma tillbaka, så ska' vi nog ta i tu med honom.

HILMA.

Ja, men om han inte kommer tillbaka. Jag är så förfärligt rädd, att han inte kommer tillbaka.

FRU TOLLIN.

Nåja, då är du ju skild, vet jag. Och det är ju det, du vill. — Nej men kaffet kallnar ju. (*Serverar.*) Ta dig nu en god kopp kaffe. Det gör alltid godt.

HILMA.

Jag är inte kaffehungrig.

FRU TOLLIN.

Det är bara prat. Det brukar du alltid vara.

HILMA (*surmulet*).

Jag vill inte.

FRU TOLLIN.

Prat, säger jag. Tag dig en liten tår. Det gör alltid godt i nå'n vrå.

HILMA.

Jag ska' väl försöka.

FRU TOLLIN.

Ser du det! Åh, det sätter humör i en människa.

HILMA (*mumsande*).

Jag har så underliga drömmar.

FRU TOLLIN.

Det går öfver, när han kommer hem.

HILMA.

Ja, men jag drömmer, att han är död. Jag ser, hur det står i tidningen. »Åter har Sverige mistat en af sina mest lofvande yngre författare», står det. Och så tycker jag, att det går i dörren, och att han kommer in.

FRU TOLLIN.

Inte kommer han in, om han är död.

HILMA (*hoppas till*).

Hu! hvad var det?

FRU TOLLIN.

Hvad är det?

HILMA.

Det gick bestämdt i dörr'n.

FRU TOLLIN.

Det är bara inbillning.

HILMA.

Jag får lof att gå och se efter. (*Öppnar dörren.*)
Nej, det var ingenting.

FRU TOLLIN.

Jag sa' dig ju det. Hvarför ska' du skrämman en så förfärligt?

HILMA.

Jag har inte nå'n ro. Jag får lof, att gå ut. Kanske Nilsson vet något om honom! Han är ju så öfverdådig, när han seglar. Och seglar gör han ju alltid. (*Tar inne i rummet till venster på sig kappa, hatt o. s. v.*)

FRU TOLLIN.

Inte kan du gå ensam till hr Nilsson?

HILMA.

Det bryr jag mig inte om. — Men har han skrivit till honom och inte till mig — det förlåter jag honom aldrig. (*Ut i fonden.*)

Scen 2.

FRU TOLLIN. Sedan MARIE och SÖDERMAN.

FRU TOLLIN (*ensam*).

Husch då! Jag tror, jag också har blifvit nervös. — Inte vill jag önska honom död, men det säger jag då, att vore han död, så vore det en riktig guds lycka för oss allihop.

MARIE (*från höger*).

Frun, frun! — Har frun gått ut?

FRU TOLLIN.

Hvad är det?

MARIE.

Åh, herre gud — ett så'nt elände!

FRU TOLLIN.

Hvad står på?

MARIE.

Det är nå'n här.

FRU TOLLIN.

Hvem är det?

MARIE.

Det vet jag inte.

FRU TOLLIN.

Hvad vill han?

MARIE (*storgråter*).

Åh, herre gud! Ett sånt elände! (*Söderman från
höger.*)

FRU TOLLIN.

Hvem är herrn?

SÖDERMAN.

Jo, se jag ville tala vid frun.

FRU TOLLIN.

Hon är utgången. Men jag är hennes mor.
(*Marie ut.*)

SÖDERMAN.

Då kan jag kanske säga det åt frun?

FRU TOLLIN.

Ja visst. Hvad är det?

SÖDERMAN.

Jaså, frun är svärmor åt herr Palm?

FRU TOLLIN.

Ja visst, det har jag ju redan sagt.

SÖDERMAN.

Se, jag bor i Furusund. Jag är fem och fyrtio
år, och min hustru är två år äldre. Jag har en
pojke, som är till sjös, och en flicka, som är ute
och tjänar.

FRU TOLLIN.

Det där angår ju inte mig.

SÖDERMAN.

Nej, det kan så tyckas, förstås. Men det kommer snart. — Det är inte så goda tider nu längre. För fisket går skralt om sommarn, och sista vintern var det så'n is, så det blef inget med vinterfisket håller.

FRU TOLLIN.

Jag förstår rakt inte. —

SÖDERMAN.

Nej, nej. Men det kommer snart. Därför sa' hustru min åt mig: »Söderman», sa' hon, »du får rakt ta' och resa in till sta'n.» För jag ska' säga, jag är snickare. »Du får resa till sta'n», sa' hon »och se, om du inte kan få litet arbete.»

FRU TOLLIN.

Jaså, han söker arbete. Och Palm har skickat honom hit. Då vet han väl åtminstone, hvar Palm är?

SÖDERMAN.

Nej, se det vet jag inte. För när människan väl är borta, då är det inte godt och veta, hvar hon är. Det kan vara på ett ställe. Och det kan vara på ett annat.

FRU TOLLIN.

Jaså, ni vet inte, hvar min måg är?

SÖDERMAN.

Nej, se det vet jag rakt inte. Om själen har gått till gud eller till det andra stället, det vet man aldrig. Och när kroppen också är borta —

FRU TOLLIN.

Hvad pratar han för dumheter?

SÖDERMAN.

Det är inga dumheter. För det är skriftens rena ord. Och om den dagen och den stunden, vet ingen, icke änglarna i himmeln.

FRU TOLLIN.

Är det inte om min måg, han vill tala?

SÖDERMAN.

Ja, det kommer strax. — Ja herr Palm, ja. Det var en för innerligt rar karl. Det säger jag då precis, att maken till snäll herre, det har jag aldrig sett. Alltid glad och munter, och inte var han generad för att tala med hvem som helst. Segla, det kunde han, och var han ute och drog drag, så kom han aldrig hem utan ett par gäddor.

FRU TOLLIN.

Det var då väl, han kunde det åtminstone. — Men hvart vill ni komma med alt det här?

SÖDERMAN.

Han var en lärd man också. Inte för han talte om så'nt med mig, förstås. Men det såg man nog ändå. Och han båd' skref och tryckte böcker.

FRU TOLLIN.

Ja, men tala ut nå'n gång, människa. Det är väl inte det, ni vill säga mig?

SÖDERMAN.

Nej, det var det inte, förstås. Det var alt något annat. Men det är just som litet svårt och komma fram med.

FRU TOLLIN.

Nå, men hvad i Herrans namn är det?

SÖDERMAN.

Se, det skulle sägas liksom med försigtighet.
(*Tar fram en resmössa ur inmanfickan.*) Känner frun igen den här?

FRU TOLLIN.

Den där?! Det är ju min mågs!

SÖDERMAN (*nickar*).

Herr Palms, ja. Se, vi tyckte det.

FRU TOLLIN.

Människa, hvar har ni hittat den?

SÖDERMAN.

Den har väl flutit i land, förstås. För den låg i land emellan stenarna en dag i förriga veckan.

FRU TOLLIN.

Och det kommer ni inte och talar om förrän nu?

SÖDERMAN.

Ja-a- jag skulle inte till sta'n förrän i den här veckan. Och så ville vi se, om han inte skulle flyta i land af sig själf. —

FRU TOLLIN.

Är han död?

SÖDERMAN.

Ja, — det kan man ju aldrig veta. Men seglat omkull har han.

FRU TOLLIN.

Ja, men hur kan ni veta det?

SÖDERMAN.

Kors, för att han inte har kommit igen. Och

för att vi har hittat mössan. Och så blåste de så-da'nt den da'n.

FRU TOLLIN (*sjunker ned på en stol*).

Min måg är död! Hur ska' jag kunna tala om det här för Hilma.

SÖDERMAN.

Det var alt en sak till.

FRU TOLLIN.

Hvad säger han?

SÖDERMAN.

Det var alt en sak till, säger jag.

FRU TOLLIN.

Ja, ja, tack ska' han ha! Gå ut i köket, så får han en sup och en smörgås.

SÖDERMAN.

Ja, — det var inte precis det. Jag tänkte bara fråga, hvem som skulle betala båten.

FRU TOLLIN.

Hvilken båt?

SÖDERMAN.

Den han seglade i, förstås. För det var min. Och den har inte kommit igen, den håller.

FRU TOLLIN.

Det vet jag inte.

SÖDERMAN.

Det var en bra båt. Och seglena var så godt som aldeles nya.

FRU TOLLIN.

Ja, det får han komma tillbaka om en annan gång. Nu har vi inte tid att tänka på det.

SÖDERMAN.

Ja, jag får väl det då. — Men se båten kan jag inte cedera, det säger jag.

FRU TOLLIN.

Nej, nej, det behöfver han inte håller.

SÖDERMAN.

Jaså. Ja, om jag då får den där supen och smörgåsen, så tackar jag så mycket.

FRU TOLLIN.

Ja, gå nu bara! (*Söderman ut.*)

Scen 3.

FRU TOLLIN. Sedan NILSSON.

FRU TOLLIN.

Jag önskar riktigt, att jag inte hade sagt det där, att det vore bra, om han vore död. — Det står något i skriften om onda önskningar, tror jag. — Men det är då väl egentligen inte något ondt i att önska, att en människa vore död. Dö ska' vi ju alla. Och somliga få det ju mycket bättre, när de är döda. — Hm! Det är då inte så säkert med Palm. — Men i alla fall är jag glad, att ingen har hört det.

NILSSON (*från fonden*).

God afton.

FRU TOLLIN.

Nej, se, herr Nilsson! Har ni inte träffat Hilma?

NILSSON.

Nej. Har hon varit och sökt mig?

FRU TOLLIN.

Ja. Har ni hört nå'nting?

NILSSON.

Ja och nej. Jag har hört rykten.

FRU TOLLIN.

Hvilka rykten?

NILSSON.

Ja, det är så godt, jag säger det genast. Det är om Palm.

FRU TOLLIN.

Det är altså sant?

NILSSON.

Hvad då?

FRU TOLLIN.

Att han är död.

NILSSON.

Har ni också hört —?

FRU TOLLIN.

Några rykten? Nej. Men här har varit en fiskare eller lots eller snickare, eller hvad han var förslag. Och han sa', att han var död.

NILSSON.

Att han hade seglat omkull.

FRU TOLLIN.

Ja.

NILSSON.

Det är således sant.

FRU TOLLIN.

Det ser så ut.

NILSSON.

Och Hilma — hans hustru?

FRU TOLLIN.

Hon vet ingenting.

NILSSON.

Ja, men hon kan få veta något. — Palm har varit ute och seglat. Båten har kantrat. — Jag har hört historien af alla möjliga människor. Det fattas bara, att hon möter nå'n, som kommer och beklagar sorgen.

FRU TOLLIN.

Ja, se — det är ju inte riktigt säkert.

NILSSON.

Nej, riktigt säkert är det ju inte.

FRU TOLLIN.

Hvad tror ni?

NILSSON.

Ja, hvad ska' man tro? Aldeles omöjligt är det ju inte.

FRU TOLLIN.

Herr Nilsson! — Vi har inte alltid varit de bästa vänner.

NILSSON.

Åh, för all del!

FRU TOLLIN.

Och det har inte alltid varit *bara* ert fel.

NILSSON.

Jag ber tusen gånger.

FRU TOLLIN.

Men den här gången måste vi hålla ihop — för min stackars dotters skull. Lofvar ni mig det?

NILSSON.

Jag förstår inte.

FRU TOLLIN.

Jo, ser ni. Vi vet ju inte, hur det hänger ihop. Och innan vi vet det, behöfver vi ju inte tala om nånting för henne?

NILSSON.

Ja, men herre gud — en vacker dag står det i tidningarna. Det kan vara färdigt i denna kväll.

FRU TOLLIN.

Då får hon inte se några tidningar.

NILSSON.

Ja, men hur ska' ni bära er åt med det?

FRU TOLLIN.

Jag ska' gömma dem. Jag ska' ljuga. Jag ska' göra, alt, hvad ni vill. Men hon får inte läsa dem.

NILSSON.

Vet inte Marie af något?

FRU TOLLIN.

Marie?! Åh herre gud! Jo, det är sant.

NILSSON (*går åt höger*).

För all del. Vi måste strax —

FRU TOLLIN.

Vänta litet! Det är en annan sak till också.

NILSSON.

Hvad då?

FRU TOLLIN.

Ja, ni får inte bli förvånad, hr Nilsson. Men jag måste fråga er det. Tror ni, att det är en mycket stor synd att önska lifvet ur en människa.

NILSSON (*häpen*).

Hvad menar ni?

FRU TOLLIN.

Svara mig — tror ni det?

NILSSON.

Hör nu, fru Tollin, har ni önskat lifvet af Palm?

FRU TOLLIN.

Ja — och — nej. Han skref ju så'na rysliga böcker. Och ingenting förtjänade han. — För min dotters skull tyckte jag alt ibland —

NILSSON.

Att det vore bra, om han vore död?

FRU TOLLIN (*med en suck*).

Ja — något ditåt åtminstone.

NILSSON.

Jaså, något ditåt. Ja, det är inte fullt moraliskt.

FRU TOLLIN.

Nej, det vet jag nog. Men jag ville så gärna veta också —

NILSSON.

Hm!

FRU TOLLIN.

Om ni tror, att det är farligt.

NILSSON.

Farligt?

FRU TOLLIN.

Ja, jag menar, om det kan föra något ondt med sig.

NILSSON.

För hvem då?

FRU TOLLIN.

För min dotter — eller —

NILSSON.

För er själf?

FRU TOLLIN.

För mig själf också — ja.

NILSSON.

Nej, det tror jag bestämdt inte.

FRU TOLLIN (*lättad*).

Nå, det var då för innerligt väl. För altse'n jag hörde om det här, så känner jag liksom en frysning i ryggen. Jag är riktigt rädd för att sofva ensam om nätterna.

NILSSON.

Hvad menar gumman?

FRU TOLLIN.

Tänk, om han skulle komma och spöka här

i huset! Jag har hört om folk, som blifvit nupna både röda och blå. Och det står jag inte ut med att tänka på.

NILSSON.

Å, nej. I lifstiden hade han nog ett godt öga till er i den vägen. Men är han död, låter han er troligen vara i fred.

FRU TOLLIN.

Tack ska' ni ha', hr Nilsson! Det riktigt lättar mig. — Nu ska' vi tala vid Marie. (*Det knackar.*)

NILSSON.

Hvem är det?

Scen 4.

DE FÖRRA. SUNDBERG från fonden.

FRU TOLLIN.

Stig in!

SUNDBERG (*in*).

Mjuka tjenare! Mitt namn är Sundberg, teaterdirektör. (*Presentation. Hälsningar.*)

SUNDBERG.

Jag kommer i ett mycket sorgligt ärende. Min vän Palm är död.

FRU TOLLIN.

Ja, vi har nyss hört det. —

SUNDBERG.

Det är rysligt sorgligt —

NILSSON.

Hans hustru vet inte af det än.

SUNDBERG.

Men olyckan har också sin ljusare sida.

FRU TOLLIN.

Hvad menar ni?

SUNDBERG.

När man är död, blir man också berömd.

FRU TOLLIN.

Hva' falls?

SUNDBERG.

Hr Palm har i lifstiden erbjudit mig ett stycke. Jag tvekade då, det tillstår jag.

NILSSON.

Jaså — då tvekade ni.

SUNDBERG.

Ja, men nu tvekar jag inte längre (*tar upp ett par papper ur fickan*). Fru Palm är inte hemma?

NILSSON.

Nej.

SUNDBERG.

Jag har två kontrakter här. De är redan under-tecknade från min sida. Om fru Palm skrifver under det andra, kan jag ju få det i morgon.

FRU TOLLIN.

Jaha. Det ska' bli.

SUNDBERG.

Altid ferm i affärer. Svenska original har jag varit svag för, alt se'n jag började — isynnerhet när författaren är död. (*Ul.*)

Scen 5.

FRU TOLLIN. NILSSON. Sedan MARIE.

NILSSON.

Nå, hvad säger ni nu?

FRU TOLLIN.

Jag vet inte, hvad jag ska' säga. Men göm kontrakterna, så att inte Hilma får se dem än. Nu ska' vi tala vid Marie. (*Ropar*). Marie! Marie!

NILSSON (*för sig*).

Det var kanske synd, att jag inte skrämde gumman.

MARIE (*in från höger*).

FRU TOLLIN.

Kom hit, Marie, får vi tala med dig.

MARIE (*gråtande*).

Är det sant, att herrn är död?

FRU TOLLIN.

Tyst och skrik inte så gräsligt! Det vet vi inte.

MARIE.

Vet vi inte?

NILSSON.

Nej, det kan ju hända, att han inte är död.

MARIE.

Ja, men om han är död, så är han väl död.

FRU TOLLIN.

Ja, men det kanske är ett misstag.

MARIE.

Ja men det är ju förfärligt!

NILSSON.

Om det vore ett misstag!

MARIE.

Nej, men att inte veta nå'nting.

FRU TOLLIN.

Tyst nu! Och hör på, hvad vi säger dig!

MARIE.

Jag är så rädd, så jag törs aldrig sofva ensam i köket.

NILSSON (*för sig*).

Hon också!

FRU TOLLIN.

Tyst nu, säger jag.

NILSSON (*lugnande*).

Gråt inte för all del! Han är kanske inte död als.

MARIE.

Ja, det är det allra värsta.

FRU TOLLIN.

Hvad säger du?

MARIE.

Jo, för då kommer han igen.

NILSSON.

Åh, herre gud! Hon är ju spritt galen.

FRU TOLLIN (*strängt*).

Hör på nu människa!

MARIE.

Ja-a.

FRU TOLLIN.

Du får inte låtsa om det här för frun, när hon kommer hem.

MARIE.

Nej.

NILSSON.

Inte med ett ord.

MARIE.

Det kan jag aldrig.

FRU TOLLIN.

Du är tvungen. Annars blir du olycklig.

NILSSON.

För fruns skull, förstår du.

MARIE.

Ja, jag förstår.

Scen 6.

DE FÖRRA. HILMA från fonden. Grupp. Alla försöka se glada och vänliga ut.

MARIE (*gråter till*).

NILSSON (*sakta*).

Fan ska' ta' dig!

MARIE (*gråter värre*).

HILMA.

Hvad är det? Har det hänt något? Hur är det med Marie?

NILSSON.

Det är ingenting.

FRU TOLLIN.

Hon har bara fått ondt i tänderna.

HILMA.

Och det gråter du för?

MARIE (*stortjulande*).

Ja. (*Ut i köket.*)

Scen 7.

DE FÖRRA. Utom MARIE.

HILMA.

Ni ser så besynnerliga ut. Hvad talade ni om, när jag kom in?

NILSSON.

Ingenting als. Vi — bara rådde Marie att gå och dra ut en tand. Och då skriker hon ju alltid.

HILMA.

Det gör också fasligt ondt. — Jag har varit och sökt er.

NILSSON.

Ja, jag hör det.

FRU TOLLIN.

Tänk, hr Nilsson kom, strax se'n du hade gått.

NILSSON.

Ja, jag ville bara se — om Palm var hemkommen.

HILMA.

Har ni inte håller haft bref?

NILSSON.

Nej — inte en rad.

HILMA.

Och ni vet inte, hvar han är häller?

NILSSON.

Nej, naturligtvis inte.

HILMA.

Ja, när jag får se honom igen — då ska' jag ge honom.

FRU TOLLIN.

Säg inte så för all del!

HILMA.

Hvarför det då?

NILSSON (*till fru Tollin*).

Akta er!

FRU TOLLIN.

Jo — man ska' aldrig tala illa om sin man.

HILMA.

Det var märkvärdigt! — Hvad är det åt mamma? — Men jag ska' ge honom ändå efter noter. Var säker på det! (*ut till venster, medan hon börjat aftaga hatt, kappa o. s. v.*)

Scen 8.

De FÖRRA utom HILMA.

FRU TOLLIN.

Usch, hvad jag blef rädd! Men jag tror inte hon förstod något.

NILSSON.

Nej, den här gången gick det bra (*det ringer*).
Hvad är det?

FRU TOLLIN.

Huh, hvad jag blef rädd. Gå och se efter.

NILSSON.

Ska' jag?

FRU TOLLIN.

Ja, jag törs inte.

NILSSON (*tillar ut*).

Det var tidningen (*lar den*).

FRU TOLLIN.

Åh, herre gud! Står det något i den?

NILSSON.

Bara inte fru Palm kommer in!

FRU TOLLIN.

Nej bevars! Se efter bara!

NILSSON (*bläddrar i tidningen*).

Nej — inte det jag kan se. — Gudskelof för
det! — Godmorgon! Jo, här står det.

FRU TOLLIN.

Hvad står det?

NILSSON.

Se här! En half spalt!

FRU TOLLIN (*i en stol*).

Läs! Läs!

NILSSON (*läser, under det han hela tiden tittar åt venstra dörren*).

»Ett rykte, som länge oroat hufvudstadens literära kretsar, synes nu vara så godt som bekräftadt. Genom olyckshändelse vid segling omkom tisdagen i förra veckan vår framstående unge författare, hr Gunnar Palm.»

FRU TOLLIN.

Hvad stod det?

NILSSON.

»Framstående unge författare», stod det.

FRU TOLLIN.

Är ni säker på det?

NILSSON.

Ja, det står mer. — »I honom förlorar den inhemska literaturen en af sina få verkligt utmärkta förmågor, en af dem, som om han fått lefva, skulle ha blifvit sitt fosterlands ära och stolthet, och som redan med hvad han gjort intagit ett framstående rum på den svenska parnassen. Hos hvarje bildad, som äger sinne för vår svenska literatur, skall budskapet om detta dödsfall väcka verklig sorg.»

FRU TOLLIN.

Hvad är det ni pratar? Står det så?

NILSSON.

Ja, visst står det så. — Läs själf!

FRU TOLLIN (*läser. Paus*).

Och en så'n måg har jag haft utan att veta om det! (*gömmet tidningen*.) Jag är så uppskakad, så jag darrar. (*Det ringer*.) Hvad är det nu?

Scen 9.

DE FÖRRA. JAKOBSON från fonden.

JAKOBSON.

Ursäkta, att jag kommer och stör! — Mitt namn är Jakobson.

NILSSON.

Tjänare bror!

JAKOBSON.

Nej, se god dag! — Kanske du vill vara god och presentera mig?

NILSSON.

Hr Jakobson, bokförläggare — fru Tollin!

JAKOBSON.

Min afidna väns svärmor, inte sant? Jag vet, att jag kommer i ett sorgens hus —

NILSSON.

Tss!

JAKOBSON.

Hvad nu då?

FRU TOLLIN.

Jo, se min dotter vet ingenting, Och hon får ingenting veta.

JAKOBSON.

Hon ska' förberedas. Så småningom. Jag förstår. — Ack, jag har för länge se'n hört talas om den sorgliga händelsen. Och jag har länge tänkt gå hit opp. Men jag har inte kunnat komma mig för, — Tror fru Tollin, att det skulle möta något

hinder, att jag finge öfvertaga utgifvandet af den af lidnes efterlämnade papper?

NILSSON.

Det kan jag aldrig tro.

JAKOBSON.

Det har väl inte varit nå'n här före mig?

FRU TOLLIN.

Nej, visst inte.

JAKOBSON.

Se, det fins en annan förläggare. Jag vill inte säga, hvad han heter. Varnade Palm för honom i lifstiden. Hm!

NILSSON.

Du kan vara lugn. Du kommer först.

HILMA (*från venster*).

FRU TOLLIN (*till Jakobson*).

Inte ett ord åt min dotter! (*högt*.) Min dotter, fru Palm — bokförläggare Jakobson.

HILMA.

Min man är tyvärr inte hemma.

JAKOBSON.

Jag kan mycket väl fatta fru Palms känslor. — Hm! — d. v. s. en skilsmessa är ju alltid pinsam — isynnerhet när — ja —

HILMA.

Jag förstår inte.

JAKOBSON.

Jo, saken är den, att hr Palm och jag hade affärer,

FRU TOLLIN.

Var så god och sitt, bästa hr Jakobson.

HILMA.

Ja, Gunnar talte något om det. (Placering.)

NILSSON.

Jaså, herr Jakobson vill tala om affärer.

JAKOBSON.

Ja. Palm höll ju på med en bok, innan han — Han håller ju på med en bok, vill jag säga?

HILMA.

Ja, det gör han.

JAKOBSON.

»Storgubbar», tror jag, han kallade boken. Det är en ovanligt intressant titel. Den är ju så godt som färdig.

HILMA.

Ja, det fattas bara ett kapitel.

JAKOBSON.

Jaså. Hm! Jag skulle inte kunna få se på manuskriptet?

HILMA.

Jo, bevars, det ligger här i skrifbordet. (Tar fram manuskriptet.)

JAKOBSON *(bläddrar i manuskriptet)*.

Jag har tänkt på saken. Och jag har beslutat mig för att ge ut det.

HILMA.

Tänk, hvad Gunnar ska' bli glad!

JAKOBSON.

Jag tror att det skall glädja honom.

NILSSON.

Hr Jakobson betalar naturligtvis ett bra honorar?

JAKOBSON.

Efter våra förhållanden har jag för afsigt att bjuda ett utmärkt honorar. — Jag har alltid intresserat mig mycket för Palm. Det är en talang. Jo, jag vill lofva det. Det är en talang. Jag har alltid sagt det. En så'n förmåga att skildra sant och lifvande, så det käns ända in i själen. Och ett så'nt hjärta! Ett så'nt varmt klappande hjärta!

FRU TOLLIN.

Ja, är det inte det, jag alltid har sagt! Han kan skrifva den pojken, har jag sagt.

HILMA.

Hvad i all da'r kommer det åt mamma!

FRU TOLLIN.

Hvad för slag! Har jag inte alltid hållit på Gunnar?

HILMA.

Det har jag aldrig märkt! Och hr Jakobson se'n? Jag tyckte, Gunnar sa' —

JAKOBSON.

Det har varit något missförstånd. Tro mig, fru Palm, det har varit ett missförstånd. Om bara Palm hade kommit till mig förr. Men det har han inte gjort. Ett förlag som mitt! Man hinner inte att söka alla, som man vill. Jag skulle vilja förlägga alt, hvad han har skrifvit —

NILSSON (*för sig*).

Nu ska' jag säga!

HILMA.

Är det sant? Vill hr Jakobson förlägga alt hvad han har skrifvit?

JAKOBSON.

Ja, det kan jag försäkra, att jag vill.

HILMA (*går till skrifbordet och tar fram fyra stora manuskript*).

Se här! Här är en novellsamling! Och här är en samling skisser, som heter »Stockholm». Här är en kritisk afhandling, som heter »Samtidens poesi»; och här är en roman, som har titeln »Samhällets söndagsbarn».

FRU TOLLIN.

Och tänk! Alt det har han skrifvit.

JAKOBSON.

Och tänk, att det inte har varit tryckt?

HILMA.

Säg det!

NILSSON.

Ja, är det inte märkvärdigt?

JAKOBSON.

En så'n författare har så många arbeten liggande. — Ja, i lifvet blir sällan en författare erkänd.

NILSSON och FRU TOLLIN (*hosta*).

HILMA.

Hvad menar ni med det?

JAKOBSON.

Jag menar, att — en författare får så ofta gå misskänd genom lifvet. — Men vill fru Palm ge' mig rättighet nu — så tar jag althop.

HILMA.

Hvad säger ni?

JAKOBSON.

Jag tar althop. Och jag betalar en rund summa af 5,000 kronor.

HILMA.

5,000 kronor!

FRU TOLLIN.

Och en så'n måg har jag haft, utan att veta om det.

NILSSON.

Stopp litet!

JAKOBSON.

Hvad befalls?

NILSSON.

Jo, jag säger det. Jag är en vän till familjen. Och jag säger det, att under 7,000 släpper vi det inte.

JAKOBSON.

Ja, men min käre bror, betänk —

NILSSON (*gör tecken åt Hilma*).

7,000! Inte ett öre under! (*sakta till Jakobson.*) Det är billigt för efterlämnade skrifter.

JAKOBSON (*till Nilsson*).

Tyst för tusan! Tänk på hennes känslor! (*högt*)
Jag försäkrar er, mitt herrskap! Ingenting skulle vara
mig kärare än att ge' inte 7 utan 17,000. Men jag
kan inte!

NILSSON.

Då kanske vi först borde tala vid nå'n annan?

JAKOBSON (*öfverlägset*).

Det fins ingen, som *kan* bjuda mer.

NILSSON.

Jag undrar det. Dahlberg t. ex.

JAKOBSON (*ifrigt*).

Låt gå då! Jag ska' ge 7,000. Det blir svårt
att gå hem på. Men för Palms skull ska' jag göra det.

HILMA.

Att jag inte vet, hvar han är! Herre gud, att
jag inte vet, hvar han är!

JAKOBSON.

Vet inte fru Palm? Nej, det är så sant. Det
vet ni inte. Men ni får nog veta det. (*Tar fram 2
kontrakt.*) För formens skull har jag tagit med mig
de här, kanske ni vill teckna under. Jag vill börja
tryckningen strax.

HILMA.

Kan vi inte vänta med det, tills Palm kommer
hem? Jag förstår mig inte på så'nt.

JAKOBSON.

Hvem vet, hur länge han kan dröja? Jag har
litet svårt att vänta. Jag ville börja sättningen genast.

HILMA.

Går det an, att jag skrifver under?

NILSSON.

I det här fallet tror jag nog, att det går an.

HILMA (*går efter en penna*).

Jag kan aldrig tro, att Gunnar blir ond. —

Hvar ska' jag skrifva?

JAKOBSON.

Var så god. Där! Mitt namn står där redan.

(*Hilma skrifver.*) Så där ja! Tackar allra ödmjukast.

Det här kontraktet ska' fru Palm behålla.

HILMA.

Ska' jag?

JAKOBSON.

Ja visst! Där står mitt namn. Var så god!

(*Stoppar det andra på sig.*)

HILMA.

Mamma! Mamma! Tänk, hvad Gunnar ska' bli'

glad!

JAKOBSON.

Undra på det — när han har gjort en så bril-

jant affär!

FRU TOLLIN.

Det blir han säkert! Han skulle gläda sig, om

han kunde se oss nu! Hr Jakobson! Jag är hans

svärmor. Jag har alltid hållit af honom som en måg.

Ni har uppskattat honom. Tack!

JAKOBSON.

Jag ber tusen gånger. — Ja, nu får jag väl gå.

God afton, mina damer! (*Fru Tollin lägger in manuskripten*

i ett paket, som Jakobson sedan tar.)

NILSSON.

Ja, jag följer väl med hr Jakobson. God natt!
(*Afskedstagande.*)

HILMA.

Mamma! Mamma! Förlåt mig, hr Jakobson, jag kan knappt styra mig! Nu lägger jag in det här i min byrålåda. Jag ska' visa honom, att jag också kan göra affärer! (*ut till venster.*)

FRU TOLLIN.

Åh, en så'n dag! En så'n dag! Först dör han, och så får han sälja sina manuskript. En så'n man! En så'n man! Och nu måste jag ju säga henne det. Ty förr eller senare måste hon ändå veta det. Och har han fått sälja, då kan ingen tvifla på, att han är död. Ajö, hr Nilsson. Glöm inte bort oss!
(*ut med en nigning för Jakobson.*)

Scen 10.

JAKOBSON. NILSSON.

NILSSON.

Du är påpasslig, du.

JAKOBSON.

Hvad menar du med det?

NILSSON.

Jag menar, att du försinkar inte tiden.

JAKOBSON.

Ja, ser du, almänheten är så märkvärdig. Den har mest intresse för döda personer. Inte kan jag rå för det.

NILSSON.

Nej, naturligtvis.

JAKOBSON.

Och så ska' jag säga dig en sak. Jag var rädd, att fru Palm skulle råka ut för nå'n annan. Det fins ju kanaler inom alla yrken.

NILSSON.

Ja visst.

JAKOBSON.

Hon kunde ha råkat ut för nå'n, som hade missbjudit henne.

NILSSON.

Som hade bjudit 2,000 kronor för litet, menar du.

JAKOBSON.

Två?! Säg fem, gosse! Jo, så'na är de. Jag vet särskildt, att Dahlberg funderade på afären. Det är en liten räf. En enstöring, som ser så gentil och oskyldig ut. Men alltid framme, när det är en skilling att förtjäna. (*Det knackar.*)

NILSSON.

Hvar det honom, du menade?

JAKOBSON.

Jo, det var det.

NILSSON.

Stig in!

JAKOBSON.

Hvad sa' jag? Där är han.

NILSSON.

Då lämnar jag herrarne. (*För sig.*) Där som åtelen är, där församla sig ock örnarna. — (*Ut.*)

Scen 11.

JAKOBSON. DAHLBERG, liten, torr, skallig.

JAKOBSON.

God afton! Är du här? Det går inte att träffa nå'n. Frun fick just nyss veta alt. Nu är det gråt, förtviflan.

DAHLBERG.

Jo, jag kom hit af en händelse.

JAKOBSON.

Jaså! Af en händelse?

DAHLBERG.

Det är skriftens ord, att man skall söka enkor och faderlösa uti deras bedröfvelse.

JAKOBSON (*skakar på hufvudet*).

Och hålla sig obesmittad af världen, ja. Men det gör inte du, Dahlberg. Nej, det gör du inte. Förty du traktar efter snöd vinning.

DAHLBERG.

När jag söker enkor och faderlösa?

JAKOBSON.

Här fins inga faderlösa. Palm hade inga barn.

DAHLBERG.

Nej, men två enkor. Och bägge dessa enkor tror jag dessutom äro faderlösa.

JAKOBSON.

Jaha. Men kände du Palm?

DAHLBERG.

Nej, inte i lifstiden.

JAKOBSON.

Jaså, inte i lifstiden. Men nu när han är död, nu kommer du och vill göra bekantskap med honom. Hör du, min kära Dahlberg, det där är inte kristligt handladt!

DAHLBERG.

Jag är en tillbakadragen och stillsam människa. Jag blandar mig icke i, hvad som rör världen. Men nog tror jag, att jag är en så god kristen som andra.

JAKOBSON.

Det tycker du, ja. Men det är inte kristligt att vända sig till döda författare, som man inte brydde sig om, medan de lefde.

DAHLBERG.

Hvarför är du här då?

JAKOBSON.

Jag, min käre bror, jag? Det är en helt annan sak. Jag var den afidne författarens vän i lifstiden. Jag beundrade honom som talang, eller rättare sagdt: som geni. Och jag värderade honom som människa. Vi umgicks som vänner. Han kallade mig för du, och jag kallade honom för Gunnar.

DAHLBERG.

Kallade han dig vid förnamn också?

JAKOBSON.

Det kommer jag inte ihåg. Men han hade sitt stöd i mig. För mig klagade han sin nöd. Och hos mig fann han uppmuntran. Med ett ord — jag var som en sorts far för honom. — Men hvad har du gjort? — Ingenting. —

DAHLBERG.

Om Gud vill, tänker jag göra så mycket mer nu.

JAKOBSON.

Jaså, du tänker det. Ja, men det vill han bestämdt inte. (*Slår på manuskriptet.*) Här fins multum ser du! Hela hans literära kvarlåtenskap. Köpt rubb och stubb. Kontrakt, färdigt och undertecknad. Betalar i morgon kontant. Hvertenda öre!

DAHLBERG.

Är det det här?

JAKOBSON.

Hela surfven gosse!

DAHLBERG.

Nå, så skall då också själfva fan —

JAKOBSON.

Jag tror, du svär, Dahlberg?

DAHLBERG.

Jakobson! Jakobson! har du bedragit enkor och faderlösa?

JAKOBSON.

Nej, nu går det nästan för långt. 10,000 kronor har jag betalat kontant, och så kommer du —

DAHLBERG.

10,000 kronor —?

JAKOBSON.

Kanske du vill se kontraktet?

DAHLBERG.

Ja, om du vill visa mig det.

JAKOBSON.

Nej. Jag låter inte andra lägga näsan i mina affärer. Ajö med dig, min gosse lilla (*ut*).

Scen 12.

DAHLBERG. Sedan FRU TOLLIN.

DAHLBERG.

Den där förbannade Jakobson! Nu ljög han igen. — Den vise tror icke alt, hvad de dåraktiga tala.

FRU TOLLIN (*från venster*).

Nu vet hon det! Åh, herre gud, så det tog henne. Hon säger, att hon vill skiljas. Och så gråter hon. — Hvem är det?

DAHLBERG.

Mitt namn är Dahlberg. — Jag är en af de stilla i landena.

FRU TOLLIN.

Är herrn prest?

DAHLBERG.

Nej, jag är förläggare.

FRU TOLLIN.

Det har varit en annan här nyss.

DAHLBERG.

Jag vet det. — Tog han althop.

FRU TOLLIN.

Ja, gudbevars. Rubb och stubb!

DAHLBERG.

Jaså. — Då får jag ödmjukast säga adjö.

FRU TOLLIN (*går mot fonden*).

Adjö. Adjö. (*Det mörknar.*)

DAHLBERG (*vänder sig om*).

Förlåt, om jag är närgången, men — bjöd han 10,000 kronor?

FRU TOLLIN.

Nej. Han bjöd 5 — men han gaf 7.

DAHLBERG (*stilla*).

Jag kunde tro det. Jag skulle ha gett 10,000.

FRU TOLLIN.

Skulle ni?

DAHLBERG.

Ja, det skulle jag. — Ni är upprörd nu. — Men det är kanske något formfel — kanske kan det göras om. — Jag kommer igen i morgon. — Adjö. (*ut.*)

Scen 13.

FRU TOLLIN. Sedan MARIE.

FRU TOLLIN (*sätter sig nära rampen till höger*).

10,000! Ett sånt elände! (*gråter.*) En så'n måg, jag har haft! Oj, oj, oj, oj! Han var ett geni!

MARIE (*från höger*).

Vet frun det?

FRU TOLLIN.

Ja.

MARIE.

Gråter hon?

FRU TOLLIN.

Ja, visst gråter hon. (*Det mörknar mera.*)

MARIE.

Stackars frun! (*sätter sig till venster.*)

FRU TOLLIN.

En så'n måg han var!

MARIE.

En så'n snäll husbonde får jag aldrig mer.

FRU TOLLIN.

Han var som mitt eget barn!

MARIE.

Han var en stor författare!

FRU TOLLIN.

Ett geni var han! Ja, han var ett geni, di
kallar! (*Båda gråta.*)**Scen 14.**DE FÖRRA. PALM från höger. Han har sin hvita res-
rock på sig och hatten i hand.PALM (*för sig*).Jag kommer köksvägen. Jag ville öfverraska
dem. Hvad nu då?

FRU TOLLIN.

En så'n måg får jag aldrig mer.

MARIE.

Stackars frun!

PALM (*för sig*).

Tror de, jag är död?

FRU TOLLIN.

Han var ett geni.

MARIE.

Tänka sig det, ett riktigt geni.

PALM (*för sig*).

Jo, jag tackar jag (*kommer ner till rampen emellan dem*).
Gumman har blifvit barn på nytt? (*högt*.) Hur mår ni?

FRU TOLLIN.

Hvad är det?

MARIE.

Jössus i himmelen! (*Båda upp, springa storskrikande omkring i rummet.*)

PALM.

Har ni blifvit galna? Hvad skriker ni för?

FRU TOLLIN.

Rör mig inte! Nyp mig inte! Jag har haft
orätt! Men jag rår inte för det.

PALM.

Ja, men snälla svärmor! —

MARIE.

Söta, goda herrn —!

FRU TOLLIN.

Förlåt mig, förlåt mig! Du är ett geni. Och
jag har misskänt dig. Jag har önskat lifvet ur dig.
Det har jag också gjort. Men det rår jag inte för.
Det var, för jag, stackars gamla gumma, ingenting
begrep.

MARIE.

Inte jag håller!

FRU TOLLIN.

Jag beundrar dig. Jag tror på dig.

PALM.

Tar ni mig för ett spöke?

FRU TOLLIN.

Rör mig inte! (*Båda skrika.*)**Scen 15.**

DE FÖRRA. HILMA från venster med ett ljus, som hon genast ställer ifrån sig i fonden. Det blir ljust med ens.)

HILMA.

Hvad är det? (*Fram mot Palm.*) Du lefver?

PALM.

Ja visst tusan lefver jag.

HILMA (*tappar ljuset och faller honom om halsen.*)

Gunnar! Gunnar!

PALM.

Du ville ju skiljas?

HILMA.

Aldrig i lifvet!

Ridd.

Tredje akten.

Samma dekoration. Midt på golfvet ett frukostbord, fint och nätt. En halfdrucken champagne-flaska m. m.

Scen 1.

PALM. HILMA på hvar sin sida om bordet. Sedan Marie.

PALM.

Nej, det är som en dröm altihop. Mina arbeten kommer ut. Jag har pengar. Man kallar mig för en utmärkt författare.

HILMA.

Ja, det är inte för tidigt. Du har fått vänta länge.

PALM.

Inte kan man tänka på det nu. Tag hit »Kvälls-posten» igen, får jag läsa det en gång till.

HILMA (*går efter tidningen*).

Du stora barn!

PALM.

Får jag se! (*läser*). »Framstående unge författare — en af sina få verkligt utmärkta förmågor — redan med hvad han gjort intagit ett framstående rum på den svenska parnassen — om han hade fått lefva.» (*Kastar bort tidningen*). Men jag lefver, och jag ska visa dem, att jag lefver. Nilsson blef något till glad, när han kom hit i går kväll.

HILMA.

Ja, det är en verklig vän.

PALM.

Det är det visst. Skål, Hilma! Skål! Och nu ska' det inte vara något groll oss emellan.

HILMA.

Förlåt mig, Gunnar! Jag har varit barnslig, småaktig —

PALM (*opp*).

Du vill inte skiljas längre.

HILMA.

Fy, du är ironisk.

PALM.

Litet. Men jag är också lycklig (*på knä*). Jag hade behöft något så'nt här.

HILMA (*smeker honom skälmset*).

Att få dö?

PALM.

Nej, att få lefva (*upp*). Men nu ska' vi vara glada (*ropar*). Marie, Marie.

HILMA.

Hvad är det?

PALM.

Bara en småsak! (*Marie in.*) Hör nu Marie! Gå ner i fruktbo'n och köp ett par franska päron. Här har du pengar! (*Marie ut.*)

HILMA.

Ja, men snälla Gunnar. Det är ju aldeles onödigt.

PALM.

Är det onödigt? Nu har vi ju pengar, vet jag. Och jag är ju så godt som uppstånden ifrån de döda. Du har inte vant dig vid det här än. Men det kommer väl. Det kommer.

HILMA (*skälmaktigt*).

Får jag min nya klädning nu då?

PALM.

Du ska' få två.

HILMA.

Ja, vet du, den här kan jag knappt gå ut med.

PALM.

Ja, den är förfärlig. Att du kan ha stått ut med den så länge! Stackars lilla Hilma! Skål! (*De klinga.*) Du har alt fått en dålig familjeförsörjare. Men nu ska' det bli annat. — Du ska' få toalettbyrån också.

HILMA.

Får jag?!

PALM.

Ja, det får du visst. Och jag ska' ha mig en matta under skrifbordet. Och så ska' vi ta hem litet vin. Det är så otrefligt att skicka och köpa hvarenda butelj. Och så ska' jag köpa mig en bra segelbåt. För nu behöfver jag inte segla omkull längre. Och vet du hvad? Den här våningen är alt litet comme si comme ça. Tycker du inte, att vi kunde bo litet rymligare?

HILMA.

Så att du finge vara bättre i fred! Ja visst!

(*ifrigt.*) Men då ska' vi laga, så vi får bo på Östermalm. I ett af de där nya husen med målade tak och kakelugnar af majolika.

PALM.

Och fyra pianon omkring. Ja—a—

HILMA.

Vi kan ju bo fyra trappor opp, så slipper vi musiken.

PALM.

Ja, det kan vi göra. — Hör du, det var ju i dag, Jakobson skulle komma med pängarna?

HILMA.

I dag mellan 12--1. Har jag inte skött dina affärer som en ängel?

PALM.

Du har skött dem som en gud. — Jag är bara litet rädd för en sak.

HILMA.

Hvad då?

PALM.

Jo, — att Jakobson blir liksom litet arg, när han får veta, att jag lefver.

HILMA.

Blir han arg, för att du lefver?

PALM.

Javisst! För att jag inte är död, begriper du.

HILMA.

Ja, men inte kan han stå och säga dig midt i ansigtet, att han är ledsen, att du inte är död.

PALM.

Nej, det behöfver han ju inte håller. Men förstår du inte det? Han har betalat 7,000 kronor, därför att han trodde, att jag var död.

HILMA.

Inte kan han väl ta till baks det nu, för att du lefver?

PALM.

Nej, det kan han inte. Men det är just det, som retar honom.

HILMA.

När han har betalt så bra för det andra, så ska' han väl vara glad, att du lefver, så att du kan skrifva mer.

PALM.

Ja, det tycker du, ja. Men det tycker inte han. För hade han trott, att jag lefde, så hade han inte betalt något als.

HILMA.

Det var märkvärdigt.

PALM.

Nej, det är det inte. Det är mycket naturligt.

HILMA.

Är det naturligt, att han ska' önska lifvet ur dig?

PALM.

Sa, sa, sa! Inte är det hans fel.

HILMA.

Hvems fel är det då?

PALM.

Det är allas och ingens. Det är almänhetens. Folk går och ser en person, som promenerar omkring ibland dem, talar som en vanlig människa, äter som en vanlig människa, dricker toddy som en vanlig människa och har sina vänner och fiender som alla vanliga människor. Denna person skrifer böcker.

HILMA.

Nå, är det något ondt i det?

PALM.

Nej, det kan så tyckas. Men då säger folk: äh! säger de. Inte kan det där vara nå'n författare, som vi möter alla dagar i Kungsträdgården. En författare är alltid en vanlig människa. Och folk tror, att det är något romantiskt — med långt hår, smala vador och magra kindben. — Men så en vacker dag — då dör den där karln! Och när han då hvarken går eller står eller talar eller äter eller dricker toddy som vanliga människor — för när han är död är han ingen människa als — och när det så stått en fin nekrolog i tidningarna, då säger folk: se det var en karl, säger de! Den har vi alltid hållit på. Det var en riktig författare. Men de där andra, som nu håller på och skrifer, — hvad är de emot honom? Och så slår fienderna om och blir hans vänner. Ty de döda tjänar det inté något till att gå och hata. Och fienderna får tårar i ögonen och kallar honom för »vår store». Och så är alla ense om, att han är stor. Och så är han stor. Och det är det, förläggarna måste rätta sig efter.

MARIE (*från höger med en talrik med pärenen*).

Var så god!

PALM.

Nå, det var utmärkt. Var så god, lilla Hilma!
(*Marie ut.*)

HILMA.

Ack, så tråkigt! Vi har ju inga fruktknifvar.

PALM.

Det gör det samma; det ska' vi nog köpa oss.
— Nu när vi har pängar. Skål! Åh, hvad det är skönt att ha varit död och sedan bli lefvande igen.
— Nej, se svärmor!

Scen 2.

DE FÖRRA. FRU TOLLIN från fonden.

HILMA (*till Palm*).

Var snäll emot mamma!

FRU TOLLIN (*med utbredda armar*).

Gunnar!

PALM (*omfamnar henne*).

Herre gud, lilla svärmor!

FRU TOLLIN.

God dag, Hilma lilla! Nu är du väl lycklig.

HILMA.

Jag tror, mamma rakt glömmer mig?

FRU TOLLIN.

Äras den, som äras bör.

PALM.

Var så god och sitt (*drar fram en stol emellan dem*). Ska' det vara ett halft franskt päron? Jag har bara bitit litet i mitt.

FRU TOLLIN.

Nej, ät du opp'et själf. Du behöfver så väl litet roligt. Du hade väl inte för trefligt ute på det där fyrskeppet, där den där otäcka finnen satte af dig.

PALM.

Nej, nej! Där var man i gungan, ska' jag tala om. Opp och ner! Och fram och tillbaka! Det smakar att sitta vid ett ordentligt bord nu.

HILMA.

Vill inte mamma ha ett glas champagne? (*går efter ett glas.*)

FRU TOLLIN.

Jo, det vill jag visst. Jag ska' väl dricka med er. Nej, en så'n fin frukost, ni måtte ha ätit! (*till Palm.*) Jo, du är alt en läckergom, du. Det smakar det här. Ja, det gör ni rätt i för rästen.

HILMA.

Skål, mamma!

PALM.

Skål, kära mamma! (*för sig.*) Det syns, att jag har varit död.

FRU TOLLIN.

Skål, kära Gunnar! och välkommen hem! Du kan inte tro, hur det gläder mitt gamla hjärta, att alting har slutat så bra — att du har lyckligen — att Hilma inte har — ja —

PALM.

Med ett ord — att jag inte är död!

FRU TOLLIN.

Skämta du! Om du visste, hvad vi var i för en ångest! Men hvad jag ville säga, är, att jag är stolt öfver att ha en så'n måg. (*De dricka.*)

PALM.

Tack, snälla mamma! Det gläder mig, att mamma tycker det.

HILMA.

Var inte elak nu, Gunnar!

PALM.

Nej, det har jag inte hjärta till. Skål, svärmor! Ett streck öfver det förflutna. Min nästa bok ska' jag dedicera »Till min svärmor». Det har ingen författare gjort förr i hela verldshistorien.

FRU TOLLIN.

Den nästa?! Som ska' heta »Storgubbar».

PALM.

Som svärmor sa', att ingen människa brydde sig om! Just den ja. (*Det knackar.*)

HILMA.

Stig in!

Scen 3.

DE FÖRRA. ETT BUD.

PALM.

Tänk, om det är Jakobson.

BUDET (*in*).

God morgon!

PALM.

God morgon, min hederliga vän!

BUDET.

Det var den här räkningen.

PALM (*tar den*).

FRU TOLLIN (*till Hilma*).

Att så'na där ska' komma och störa också!

HILMA.

Hvad gör det, nu när vi har pengar?

FRU TOLLIN.

En så'n där småsak!

PALM.

Jaså, det är från slagtar Bengtsson! Har han ondt om pengar nu igen?

BUDET.

Rysligt!

PALM.

Kom igen i eftermiddag, ska' herrn få betaldt.

BUDET.

Hvasa?

PALM.

Kom igen i eftermiddag, sa' jag. Och hälsa hr Bengtsson, att här fins schaber. Var så god!
(*ger honom en silfverlant.*)

BUDET.

Tackar allra ödmjukast! Hvad blåser det nu för vind. (*Ut i fonden.*)

Scen 4.

DE FÖRRA. Sedan JAKOBSON.

FRU TOLLIN.

Jo, nu är de höfliga, ska' jag säga mig. Springer och bråkar för fattiga femti kronor, eller hvad det kan vara! Usch ett så'nt folk!

HILMA.

Ja — det var visst mer.

PALM.

Det var hundra.

FRU TOLLIN.

Femti eller hundra, det kan komma på ett ut! De är ena blodsugare, säger jag. Ska' de inte ha respekt för en författare?! (*Det knackar.*)

HILMA.

Stig in!

PALM (*för sig*).

Hon är precis som den stora publiken.

JAKOBSON (*från fonden. När han får se Palm, ger han till ett utrop och stannar som förstenad vid dörren, medan de öfriga resa sig upp och bilda grupp. Sedan närmar han sig sakta Palm, stannar på halfva vägen, betvingar sig slulligen och frampressar ett uttryck af glädje.*)

Nej se, Palm! Lefver du än!

HILMA.

Blir ni inte glad, hr Jakobson?

JAKOBSON.

Jo — visst tusan är jag glad!

HILMA.

Ser du det, Gunnar! Hvad var det, jag sa'?

FRU TOLLIN.

Han har kommit tillbaka. Han lefver.

HILMA.

Ska' ni inte lyckönska oss?

JAKOBSON.

Gratulerar — till — lifvet! Men jag begriper inte?

PALM.

Hvad för slag?

JAKOBSON.

Hur det har gått till! Underrättelsen är så ny, det kom så oväntadt (*torkar sig i pannan*). Du hade ju seglat omkull?

PALM.

Ja, men jag kom opp igen.

JAKOBSON.

Det var märkvärdigt. Det händer så sällan.

PALM.

Jag låg och flöt på en åra, — dref långt ut till hafs. Vågorna blef alt större.

JAKOBSON.

Flöt du till hafs?

PALM.

Ja. Plötsligt kommer en tom finnskuta, som var på hemväg. Den seglade för förlig vind.

JAKOBSON.

Och du viftade?

PALM.

Ja, naturligtvis.

JAKOBSON.

Hvarför gjorde du det?

FRU TOLLIN.

För att rädda lifvet, förstås.

PALM.

Ja, naturligtvis.

JAKOBSON (*suckar*).

Naturligtvis.

PALM.

De såg mig, lade opp i vind och tog mig ombord.

JAKOBSON.

Ja, men det var ju i förra veckan. Hvarför har du inte kommit hem förr?

PALM.

Jag anade ju inte, att jag var död. Ergo hade jag inga pengar. Det var långt till Furusund. Och skepparn ville inte vända och kryssa tillbaka för min skull. I stället satte han af mig på fyrskippet.

JAKOBSON.

Kors en så'n förbannad otur — tur ville jag säga. (*Sjunker ned på en stol.*) Nej, det är för mycket.

HILMA.

Ska' det inte vara ett glas champagne?

FRU TOLLIN.

Ni ser uppskakad ut.

JAKOBSON.

Champagne?! Det var fint. — Aha, jag förstår. Mina pängar! Nej, jag tackar så mycket. — Jag är verkligen litet uppskakad. Men det är väl inte underligt. Det går snart öfver.

FRU TOLLIN.

Nej, underligt är det visst inte. Herre gud, hr Jakobson! Det är ju er, vi har att tacka för allting.

JAKOBSON.

Hvasa?

HILMA.

Det var ni, som tänkte på oss i vår olycka. Tack, hr Jakobson!

JAKOBSON.

Ingen orsak! Ingen orsak!

PALM (*som ställt ett stycke från de öfriga förvånad*).

Jag tror, Jakobson blir generad.

FRU TOLLIN.

Ni är vår räddare!

HILMA.

Vår vän i nödens stund!

FRU TOLLIN.

Vår hjälpare!

HILMA.

Vår goda ängel!

JAKOBSON (*utom sig*).

Tack! Tack!

HILMA.

Men nu ska' vi gå, så att herrarna får tala affärer.

FRU TOLLIN.

Ja, nu ska' vi lämna er. Affärerna framför allt!
(*Båda ut till venster.*)

Scen 5.

PALM. JAKOBSON. Jakobson sitter en stund kvar. Palm står som förut och hvisslar.

JAKOBSON (*reser sig opp, går fram emot Palm*).

Det här är inte rätt utaf dig, Palm.

PALM.

Hvad är det, som inte är rätt?

JAKOBSON.

Det är inte riktigt handladt af dig, det här.

PALM.

Hvilket?

JAKOBSON.

Det är inte lojalt och — ja, det är med ett ord inte gentilt mot en gammal vän som mig.

PALM.

Nehej — naturligtvis — du tycker, att jag borde ha stannat kvar, där jag var.

JAKOBSON.

Nej, det tycker jag inte. Men du borde ha låtit höra af dig litet förr.

PALM.

Innan du hann att köpa mina skrifter? Jaha!

JAKOBSON.

Just det, min kära bror! Just det! Hvarför gjorde du inte det?

PALM.

För att det inte är så godt att komma ifrån ett fryskepp, när det blåser för hårdt. Och det har det gjort nu i en åtta da'r.

JAKOBSON.

Det är märkvärdigt, att allt det här skall hända just nu.

PALM.

Ja, jag medger det. Det är märkvärdigt. — Men nu har det i alla fall händt. Och det kan ingen människa hjälpa.

JAKOBSON.

Hör nu, min kära bror, det kan väl aldrig vara din mening?

PALM.

Hvilket?

JAKOBSON.

Att hålla på det där kontraktet, menar jag.

PALM.

Hva falls?

JAKOBSON.

Det var vissa omständigheter, som kom till. Annars kan du väl begripa, att jag aldrig skulle ha gjort ett så'nt kontrakt. Sju tusen kronor! Det är ju ett förfärligt honorar.

PALM.

Ja, men det är fem böcker.

JAKOBSON.

Ja, det må vara. Men fem böcker! Inte kan jag ge ut dem nu.

PALM.

Det vill säga, du kommer här och säger mig midt i ansigtet, att du har tagit mig på ditt förlag, bara för att jag var död (*för sig*). De är tydliga.

JAKOBSON.

Det har jag ju inte sagt — men du kan väl inte hålla fast vid —

PALM.

Jo, visst tusan kan jag det.

JAKOBSON.

Det är inte rätt af dig, Palm —

PALM.

Är det inte rätt? Du ville ju ha mig på ditt förlag, vet jag. Du har ju alltid haft sympati för mig. Du har alltid ansett mig för en talang. Det har du själf sagt.

JAKOBSON.

Ja, det har jag. Men —

PALM.

Nå, nu har du mig ju. Då är det väl bra då.

JAKOBSON.

Hör du, Palm, står du och drifver med mig?

PALM.

Det har du gjort med mig förr.

JAKOBSON.

Jaså, du talar ur den tonen!

PALM.

Jag gör, som du gjorde förr. Jag håller mig till fakta. Då var jag inte erkänd. Då höll du dig vid det. Nu är jag erkänd. Och det tänker jag hålla mig vid.

JAKOBSON.

Så lätt går det inte. Jag har skrivit kontrakt med din hustru — under förutsättning att du var död — men inte med dig.

PALM.

Jaha. Men den förutsättningen står inte i kontraktet, och jag godkänner och går in på, hvad min hustru har skrivit.

JAKOBSON.

Jaså du gör det?! Ja, då ska' jag säga dig —

PALM.

Hvad för nå't?

JAKOBSON.

Att du är en mindre gentil karl.

PALM.

Hvad för slag?

JAKOBSON.

Att du har bedragit mig.

PALM.

Hvad är det du säger?

JAKOBSON.

Att du är en tvetydig herre.

PALM.

Lugna dig nu Jakobson!

JAKOBSON.

Att du försöker skapa dig ett namn med otillättna medel. Jaha, du! Du kanske inte als har varit i lifsfara. Du har kanske bara ställt till det här för att lura dig till literärt anseende. Du har varit i komplott med din hustru och din svärmor för att kugga mig.

PALM.

Det där tror du ändå inte?

JAKOBSON.

Ja, man kan aldrig veta. Du har kanske hittat på hela den här historien. Inte har du varit på något fyrskepp! Du är så gentil, gudbevars och förnäm, och vill uppträda som gentleman. Men när det kommer till kritan —

PALM (*korsar armarna med komiskt lugn*).

Akta dig, Jakobson!

JAKOBSON (*retirerar*).

Ja, ja! Du är morsk nu, förstås. Men du var så lagom morsk, när vi träffades sist. Då var du höflig och ödmjuk och tackade allra ödmjukast, för att jag ville läsa, hvad du hade skrivit.

PALM.

Akta dig, säger jag.

JAKOBSON.

Ja, ja! Akta dig själf. — Om du inte hade varit död, skulle du alt vara höfligare.

PALM.

Du ska' få se, att jag lefver! (*Förföljer Jakobson omkring rummet, under detta kommer Nilsson.*)

Scen 6.

DE FÖRRA. NILSSON.

NILSSON.

Hvad i herrans namn står på?

PALM.

Den där herrn okvädar mig, för att jag lefver.

JAKOBSON.

Palm har blit aldeles som bortbytt. Han vill spela hög naturligtvis.

NILSSON.

Hvad är det då?

PALM.

Jakobson vill ta tillbaka sitt kontrakt, för att jag lefver.

JAKOBSON.

Det är inte sant. Men jag vill fråga dig om en sak, Nilsson: Är det rätt, att ett kontrakt, som man gjort, när man trodde en person död, ska' gälla, när han lefver.

NILSSON.

Ja — det kommer an på —

PALM.

Ja, det är rätt. Vi ska' vädja till Nilsson. Ser du, Jakobson är bedröfvad. Han har gjort mig ett godt anbud. Och nu ångrar han sig naturligtvis.

JAKOBSON.

Det är inte det, jag ångrar. Men man kan väl inte ge' ut fem böcker på en gång af en person, som lefver.

PALM.

Ja, nog går det alltid.

JAKOBSON.

Ja, det går. Men det går åt helvete, och man blir ruinerad på affären. Ser du så stursk han är nu, när han vet, att han har ett papper att hålla sig till?

PALM.

Hör du Nilsson! Pass på! Han säger, att det fins ett papper. Ergo erkänner han, att kontraktet är giltigt.

JAKOBSON.

Jag erkänner ingenting. Jag säger bara som det är. Det är orätt, säger jag.

PALM.

Jaså, det är orätt att hålla sitt kontrakt.

JAKOBSON.

Hör du Nilsson, medger du inte det? Det fins något, som kallas juridiskt rätt, men som därför kan vara moraliskt orätt?

NILSSON.

Jo, det medger jag.

PALM.

Jaså, du har blifvit moralisk, lilla Jakobson?

JAKOBSON.

Det har jag alltid varit. Alltid. Juristeri och andra knep har aldrig legat för mig. Öppen och ärlig i alla livvets förhållanden.

NILSSON.

Hm!

PALM.

Jaha. Då erkänner du kanske också det motsatta?

JAKOBSON.

Hör inte på honom, Nilsson!

PALM.

Jo, att det fins något som kallas för juridiskt orätt, som därför kan vara moraliskt rätt?

JAKOBSON.

Nej, aldrig i livvet. Jag erkänner ingenting.

PALM.

Jaså. Du gör inte det. Är det inte juridiskt orätt att bryta kontrakt?

JAKOBSON.

Jo, visst.

PALM.

Nå! Och du vill inte erkänna, att det som är juridiskt orätt kan vara moraliskt rätt?

JAKOBSON.

Nej —

PALM.

Ergo är det moraliskt orätt att bryta kontrakt. Och du ville ju vara moralisk?

JAKOBSON.

Hör inte på hans förbannade sofismer!

NILSSON.

Hör nu, mina vänner, nu vill jag ge' er ett godt råd!

JAKOBSON.

Hvad då?

NILSSON.

Vill ni vara så goda och hålla mun ett ögonblick?

PALM.

Gärna för mig.

JAKOBSON.

Hör på den där Palm, så försmädlig han är. Han retar mig med sitt sätt. Han har bli't liksom öfversittare.

PALM.

Undra på det. Jag är ju erkänd och stor.

NILSSON.

Kan ni tiga, säger jag?

JAKOBSON.

Nej, jag kan inte.

PALM.

Ja, men jag kan.

JAKOBSON.

Hör på honom!

NILSSON.

Tyst!

JAKOBSON.

Hvad är det?

NILSSON.

Jag har en idé.

PALM.

Gratulerar.

NILSSON.

Vill du gå ut en stund?

JAKOBSON.

Ska' jag?

NILSSON (*till Palm*).

Nej, du. — Jag åtar mig att lösa tyisten med ett förslag, som kan tillfredsställa båda parterna.

PALM.

Du vill bli ensam med Jakobson?

NILSSON.

Ja.

PALM.

Nå, då vill jag inte störa tête-à-tête. (*ut till venster.*)

Scen 7.

NILSSON. JAKOBSON.

JAKOBSON.

Han har bli't treffig nu, se'n han har kommit tillbaka.

NILSSON.

Ja, herre gud, nu är det han, som är herre

på täppan. Då är det han, som är kustos öfver dig. Förut var det du, som var kustos öfver honom. Hvar och en är herre öfver sin stackare.

JAKOBSON.

Jaså, du ta'r honom i försvar?

NILSSON.

Jag försvarar öfver hufvud ingenting. Men jag anklagar inte håller. Människan är en produkt af omständigheterna.

JAKOBSON.

Jag känner till det där. Det fins ingen moral, ingen ansvarighet, ingenting, som skiljer en bra karl från en slyngel.

NILSSON.

Åhjo, det fins nog.

JAKOBSON.

Hvad fan skulle det vara? Jag vet åtminstone, att sådan han var förr, tyckte jag om Palm. Då var han blygsam och retiré och lät tala med sig.

NILSSON.

Ja, det är, som jag säger. Du tyckte bättre om honom, så länge du kunde handtera honom. Det är mycket naturligt.

JAKOBSON.

Hör du?! Var det det, du ville säga mig?

NILSSON.

Nej, det var det inte. Jag ville göra dig ett förslag.

JAKOBSON.

Ett förslag?

NILSSON.

Ja, ett förslag, som skulle lösa alla svårigheter, som skulle ge Palm hans pengar och låta dig få din beräknade vinst. Allt skulle slutas bra. Och vi skulle bli de bästa vänner i världen — hela tutten.

JAKOBSON.

Då vet jag inte mer än ett sätt.

NILSSON.

Hvad då?

JAKOBSON.

Att Palm skulle försvinna af sig själf.

NILSSON.

Det är just det, jag menar.

JAKOBSON (*ryggar tillbaka*).

Hva' falls?

NILSSON.

Jo, just det.

JAKOBSON.

Det kan man väl ändå inte sätta i fråga.

NILSSON.

Hvarför inte?

JAKOBSON.

Min kära bror. — Jag är en hederlig karl — jag vill ingen människas död. — Och det går han för rästen inte in på.

NILSSON.

Hvem talar om död?

JAKOBSON.

Du, vet jag! Inte är det väl jag!

NILSSON.

Jag sa' bara, att han skulle försvinna.

JAKOBSON.

Ja, det är väl detsamma.

NILSSON.

Inte aldeles. — Hör på! — I hela sta'n tror folk, att Palm är död. Det har till och med stått i tidningarna. Om du nu ökar på honoraret med ännu ett par tusen, så att det räcker, och så talar vackert vid Palm. —

JAKOBSON.

Nå-å?!

NILSSON.

Så tror jag inte, att han skulle ha något emot att försvinna till Italien eller Spanien på ett år, bosätta sig där med sin familj —.

JAKOBSON.

Svärmor och piga inberäknade?

NILSSON.

Naturligtvis. Svärmor och piga inberäknade. — Och inte låta höra af sig med ett knyst, förrän du hade fått fart i affärerna och vore hemma på böckerna.

JAKOBSON.

Skulle du hålla mun då?

NILSSON.

På hedersord.

JAKOBSON.

Ja, men det blir dyrt.

NILSSON.

Det andra kan bli dyrare.

JAKOBSON (*fundersamt*).

Det här är bestämdt en idé. — Men tror du, han går in på det?

NILSSON.

Visst gör han det. Dum vore han eljes. Alla författare vet ju ingenting bättre än att få resa —

JAKOBSON.

Du är alt en fiffig karl, du Nilsson. — Det är det vildaste, jag har varit med om i affärsväg. Men det fins inget annat sätt. Och då måste man naturligtvis —

NILSSON.

Det gläder mig, att du ser saken så fördomsfritt.

JAKOBSON (*går opp och ner*).

På det viset kan den här historien möjligen arrangeras. Affärer är affärer. Men inte vill jag vara i Palms kläder, när kritiken får tag i, att han lefver.

NILSSON.

Hvad sa' du?

JAKOBSON.

Vi ska' genast tala vid Palm, sa' jag (*går mot dörren, i det samma kommer Dahlberg från fonden*).

Scen 8.

DE FÖRRA. DAHLBERG.

DAHLBERG.

God morgon!

JAKOBSON (*stannar tvärt, ser sig om, slår sig för pannan*).

Det var en idé!

NILSSON.

God morgon!

JAKOBSON (*hastigt till Nilsson*).

Nu har jag också en idé. Säg inte ett ord åt Dahlberg. Tjänst emot tjänst!

NILSSON.

Jag begriper inte.

JAKOBSON (*skjuter honom ut i fonden*).

Behöfs inte håller! Laga dig af bara!

NILSSON.

Nå, som du vill! Jag ska' i alla fall gå och tala med Sundberg.

JAKOBSON.

Gör det du! (*Nilsson ut.*) Nå, gudskelof!

Scen 9.

DAHLBERG. JAKOBSON.

DAHLBERG.

Jaså, du är här Jakobson?

JAKOBSON.

Jo, jag är det. Du tycks också ha' hittat hit igen?

DAHLBERG.

Jag lofvade i går en bedröfvad enka, att jag skulle komma tillbaka. — Hvem var den där herrn?

JAKOBSON.

Han heter Nilsson. — En vän till den aflidne.

DAHLBERG.

Jaså. — Hvarför skulle han gå sin väg?

JAKOBSON.

Det vet jag inte. — Han hade brådtom. —

DAHLBERG.

Är det ingen hemma här?

JAKOBSON.

Det vet jag inte. — Jag ska' se' efter (*tittar in genom dörrn till venster*). Kom inte ut! Låt mig vara i fred!

DAHLBERG.

Du tycks vara här som barn i huset.

JAKOBSON.

Nej, det är ingen hemma. — Frun är ute och beställer sig sorgdrägt.

DAHLBERG.

— Jaså. — Då väntar jag.

JAKOBSON (*för sig*).

Det ska' bli' dig dyrt. — (*högt*). Var så god och sitt!

DAHLBERG (*sätter sig*).

Tack. — Hör du, Jakobson, har du verkligen betalt 10,000 för Palms efterlemnade skrifter?

JAKOBSON.

Det sa' jag dig ju i går.

DAHLBERG.

Jag trodde, att du möjligen missminde dig. — Nå-å- du är nöjd med affären?

JAKOBSON.

Storartadt! — Jag läste ett manuskript i natt. Du kan inte tänka dig. Han är ett geni. Han *var* ett geni, ville jag säga. — Ja — tänka sig, att han är död.

DAHLBERG.

Den gud älskar, dör ung.

JAKOBSON.

Ja, det må du väl säga.

DAHLBERG.

Ja, döden är en alvarlig sak. Men efter döden följer uppståndelsen.

JAKOBSON (*för sig*).

Hvad menar han? (*högt*.) Jag förstår inte.

DAHLBERG.

Tror du inte på uppståndelsen, Jakob?

JAKOBSON.

Jo, för all del. (*För sig*.) Han vet nå'nting. (*Ställer sig i närheten af dörren till venster*.) Hvad vill du Palm egentligen — fru Palm skulle jag säga? Är det inte något, som jag kunde uträtta?

DAHLBERG (*ler*).

Nej, det är det inte.

JAKOBSON.

Spekulerar du på hans skrifter?

DAHLBERG.

Ja, det gör jag.

JAKOBSON.

Fast du vet, att jag har dem?

DAHLBERG.

Fast jag vet, att du har dem.

JAKOBSON.

Då är det bäst, att du vänder dig till mig direkt.

DAHLBERG.

Nej, det vill jag inte.

JAKOBSON.

Hvarför det?

DAHLBERG.

Inte vill du göra dig af med en så god affär?

JAKOBSON.

Men om jag ville.

DAHLBERG.

Då skulle jag tro, att den inte vore så bra.

JAKOBSON.

Hör nu min käre bror! Jag hoppade på den där affären i går, därför att den är god. Men jag har räknat öfver i dag. Och jag har litet svårt att komma ut med så mycket på en gång. En del skulle jag nog kunna afstå. Ser du, så hänger det ihop.

DAHLBERG.

Ja, men det vill jag inte ha!

JAKOBSON.

Det är utmärkta saker. Jag försäkrar dig —

DAHLBERG,

Det låter, som om du ville bli af med förlaget?

JAKOBSON.

Visst inte. Men som jag har sagt dig, det blir litet för mycket för mig. Och en del —

DAHLBERG (*reser sig, för sig*).

Det är bestämdt ugglor i mossen (*högt*). Hvarför tog du då altihop?

JAKOBSON.

Jo, ser du, de ville sälja altsammans. Och jag var rädd, att någon annan —

DAHLBERG (*får se frukostbordet*).

Hvad är det här för slag?

JAKOBSON (*för sig*).

Aj fan! (*högt*). Det är ett frukostbord.

DAHLBERG.

Det var fint och gladt för att vara i ett sorgesus. Jakobson, Jakobson! Jag fruktar, att det är icke blott enkor och faderlösa, som du velat be-
draga —

JAKOBSON.

Enkan var så ledsen. Och därför —

DAHLBERG.

Har du ätit frukost med henne?

JAKOBSON.

Nej. Jag skickade upp buteljen i morse.

DAHLBERG (*står och ser på bordet, får se den halfrökta cigarren, som han tar opp*).

Röker enkan cigarrer också?

JAKOBSON.

Det vet jag inte. D. v. s. Det kan ha' varit nå'n här.

DAHLBERG.

Jag tror inte, att hon gör det. Och jag tror inte, att det har varit nå'n här. (*I detsamma öppnas dörren, och Palm kommer in.*) Är det inte snarare han, som har rökt cigarren?

Scen 10.

DE FÖRRA. PALM från venster.

JAKOBSON.

Den där karl'n dyker då alltid opp vid de mest olämpliga tillfällen.

DAHLBERG.

Goddag hr Palm! Det gläder mig uppriktigt, att hr Palm ännu är sparad för fosterjorden.

PALM.

Mjuka tjänare! Hvad förskaffar mig den äran?

DAHLBERG.

Det var vissa rykten, som gick -- jag ville höra mig för --

PALM.

Hm! Jag förstår. Men -- hvad är det? Jakobson ser så echaufferad ut.

DAHLBERG.

Han föreslog mig nyss en liten affär.

JAKOBSON.

Det är inte sant.

DAHLBERG.

Han ville låta hr Palms manuskript byta om ägare.

PALM.

Hvad för något? Ville han sälja mig?

DAHLBERG.

Såsom Joseph såldes af sina bröder. Ja. Men han talade inte om, att hr Palm lefde. Det glömde han.

PALM (*gapskrattar*).

JAKOBSON.

Hvad fan skrattar du åt? Var jag inte i min goda rätt kanske?

PALM.

Det kan vara tu tal om det. Nej — du får ursäkta, att jag skrattar.

DAHLBERG.

Ja, jag skrattar också (*skrattar*). Du var för het, Jakobson.

JAKOBSON.

Sa' du inte själf, att förslaget var godt. Är det inte lika bra, antingen han lefver, eller han är död?

PALM.

Hvasa?

JAKOBSON (*till Dahlberg*).

Det är fint att gå och spekulera i folks olyckor. Du ville trösta enkor och faderlösa, sa' du. Men när du får höra, att Palm lefver, då bryr du dig inte om honom.

PALM.

Bravo, Jakobson! Just mina egna ord.

JAKOBSON.

Låt mig vara, säger jag. Det är en snygg soppa, jag har kommit in i.

PALM.

Börjar du nu igen?

JAKOBSON.

Hade jag tag i den, som har spridit ut det här! Åh—h!

Scen 11.

DE FÖRRA. MARIE. Sedan SÖDERMAN.

MARIE (*från höger*).

Herrn! Herrn!

PALM.

Hvad är det?

MARIE.

Det är nå'n, som vill tala vid herrn.

PALM.

Släpp in honom! (*Marie ut.*)

JAKOBSON.

Är det han, som har spridit ut —

SÖDERMAN (*från venster*).

God middag! Nej, se herr Palm! Det var då för innerligt väl, att herrn lefver.

PALM.

Tack, kära Söderman! Söderman är min själ den första, som i dag har sagt mig det af hjärtat.

SÖDERMAN.

Det var märkvärdigt.

JAKOBSON.

Är det du, som har spridt ut, att Palm var död?

SÖDERMAN.

Hvad är det om? Jag är inte densamma, som sprider ut nå'nting, ska' jag tala om. Men si, vi trodde, att han var död, eftersom mössan flöt i land.

DAHLBERG.

Gjorde hon det?

JAKOBSON (*för sig*).

Det var altså ingen komplott.

SÖDERMAN.

Ja, det gjorde hon. Och det har de sett i hela tullen. — Men si annars har jag kommit hit för en annan sak.

PALM.

Hvad då?

SÖDERMAN.

Jo, se jag ville tala om, att herrn behöfver inte betala båten.

PALM.

Inte det?

JAKOBSON.

Hvilken båt?

SÖDERMAN.

Kors, den som Palm segla i vet jag. För det var min, kan jag tala om.

PALM.

Jaså, hvarför det då?

SÖDERMAN.

Jo, för den har flutit i land af sig själf den också. Lindblom i tullen kom in med ångbåten i dag. Och han talte om'et.

PALM.

Nå, det var ju utmärkt!

SÖDERMAN.

Ja, se litet får jag lof och ha' ändå till reparation och så'nt.

PALM.

Ja, det förstås.

Scen 12.

DE FÖRRA. FRU TOLLIN och HILMA.

HILMA.

Är det inte slut än med affärerna?

PALM.

Nej, du kommer midt i värsta vefvan —

FRU TOLLIN.

Hvad vill det säga? — Nej se hr Dahlberg.

PALM.

Ja, det är en af våra nye välgörare. — Hr Dahlberg — min hustru!

HILMA.

Mycket välkommen!

DAHLBERG.

Mjuka tjänare!

HILMA.

Men hvad vill alt det här säga?

PALM.

Det vill säga, att Jakobson har velat sälja mig åt Dahlberg.

JAKOBSON.

Sälja — ja — det förstås —

PALM.

Det sa' du ju själf.

HILMA.

Men jag förstår inte —

SÖDERMAN.

Säljer de människor här i sta'n?

Scen 13.

DE FÖRRA. NILSSON och SUNDBERG från fonden.

PALM.

God morgon! Nu kommer han också.

SUNDBERG.

Tjänare mitt herrskap! God dag hr Palm! Glädder mig uppriktigt, att det har gått, som det gått.

PALM (*tar fram ett papper, som han ger Sundberg*).

Jag trodde, det skulle vara en obehaglig öfverraskning för hr Sundberg, att jag hade undertecknat det här själf.

SUNDBERG.

Tvärtom, hr Palm! Tvärtom! Nu när ni reser till Italien —

PALM.

Ska' jag resa till Italien?

SUNDBERG.

Ja, visst. Rubb och stubb. Hela familjen. Hustru, svärmor, piga. Hela kalaset.

HILMA.

Ska' vi resa?

FRU TOLLIN.

Ska' jag följa med?

PALM.

Jag förstår inte ett ord.

SUNDBERG.

Det är inte värdt, ni gör er så oskyldiga. Jag vet alt. Nilsson har invigt mig i förtroendet. Jag knyster inte ett ord. Jag svär, att jag tiger som grafven. — Ni reser bort. Hela Sverige kommer att begråta er. Och när ni kommer tillbaks, är ert rykte befästadt.

PALM (*till Nilsson*).

Var det det, du föreslog Jakobson?

NILSSON (*nickar*).

Det var min idé.

JAKOBSON.

Den är lysande. — Tiger Dahlberg?

DAHLBERG.

Det ska' jag göra — af tacksamhet.

PALM.

Ja, men om jag inte vill resa då?

JAKOBSON.

Då kan du lita på, att du är död på alvar.

DAHLBERG.

Ja, men den här lotsen eller fiskaren eller bonden — eller hvad han är?

SÖDERMAN.

Jag är snickare.

DAHLBERG.

Kan herrn tiga?

SÖDERMAN.

Med hvad?

DAHLBERG.

Med att hr Palm lefver.

SÖDERMAN.

Det är väl ingenting att tala om.

DAHLBERG.

Skönt.

SÖDERMAN.

Men först ska' jag ha pengar till reparation.

JAKOBSON.

Det ska' herrn få af mig.

SÖDERMAN.

Tackar allra ödmjukast!

PALM (*som stått i funderingar*).

Hör du, Nilsson! Det där har du hittat på för att göra mig en tjänst?

NILSSON.

Naturligtvis.

JAKOBSON.

Det kan du väl begripa.

PALM.

Jag skulle resa bort på ett år, gå och gälla för död. Mina arbeten skulle gå åt som smör. Och när jag kom tillbaka, skulle jag lefva på detta slags renommée?

JAKOBSON.

Det måtte väl inte vara något ondt i?

PALM.

Ja, men jag gör inte det.

JAKOBSON.

Är du galen? När jag bekostar fiolerna?

SUNDBERG.

Hvad säger herrn?

HILMA.

Det är rätt Gunnar!

PALM.

Nej, mina herrar! Jag stannar, där jag är. Och reser jag, så reser jag på egna pängar.

FRU TOLLIN.

Då får inte jag följa med.

PALM.

Nej, det kan väl hända. — Jakobson har ta't fan i båten — d. v. s. mig — och då får han väl också ro honom i land. Själf vill jag inte göra i

humbug. Och den dag kanske kommer, när till och med Jakobson kommer och kallar mig för erkänd.

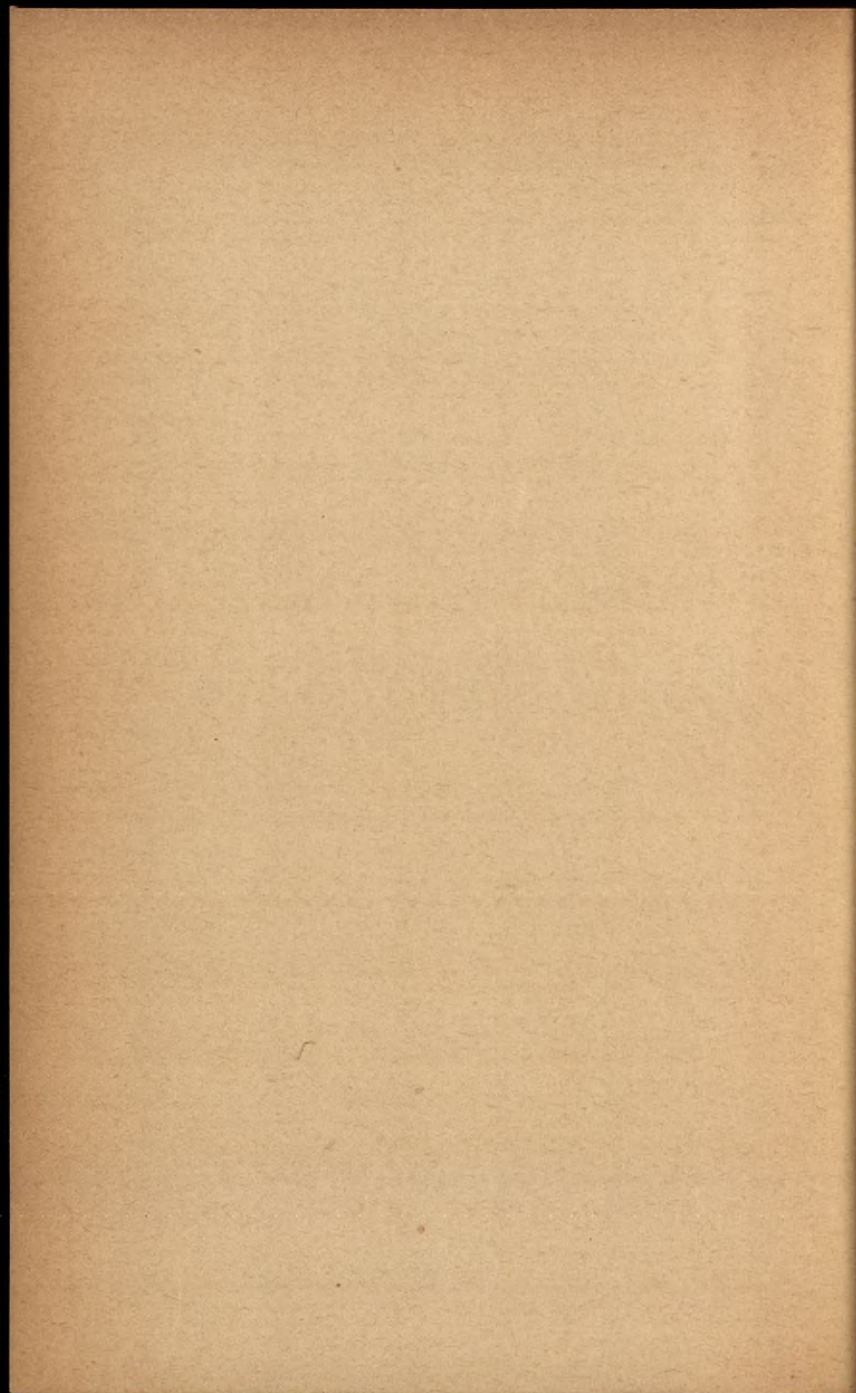
JAKOBSON.

Jag?! Aldrig — i lifvet!

Riddå.

BERÄTTELSER

En hundhistoria.

Jag hade gifvit vika för en länge närd ungdomsdårskap och köpt mig en hund.

Det var en ganska vacker tik, hälften dogg och hälften fågelhund, korthårig, tigertärgad, trubbig, men icke uppfläkt nos, stark bringa och utomordentligt kloka ögon. Det var därjämte ett ytterst lekfullt djur. Hon nafsade utan blygsel eller åtskilnad hål i min hustrus klädningar eller i mina byxor, jagade kor och skrämde katter, fångade fjärilar med en behändighet, som skulle anstått en gammal entomolog och var i stånd att sätta i sig en kalfstek eller en oxbringa med en hastighet och en precision, som öfvergingo allt, hvad ålderstigna personer hittills hade sett i den vägen. Kort sagdt, det var ett utmärkt djur och ett lifligt djur, ett djur, som kunde hålla en i spänning, om det hvardagliga landlifvet hotade att bli för enformigt. Vår piga tyckte inte om hunden, men jag gjorde det.

Den hade bara ett enda fel.

En vacker dag kom det en karl, som sköt på en skottkärra, fram till den lilla gräsplanen utanför villan. Jag låg i en hängmatta mellan två björkar och rökte en cigarr,

»Hvad vill han?» sade jag, utan att ana något ondt, och sände i detsamma två extra fina havannaringar upp mellan det banala björklöfvet.

Karlen betraktade mig med ett olycksbådande grin.

»Tycker herrn om fårkött?» frågade han.

Jag tillstår, att frågan förvånade mig. Men jag ville icke låta honom ana, att han gjort mig förlägen, utan svarade, som om det varit den naturligaste fråga i världen.

»Åhjo. Ganska bra. I synnerhet steken. Med blomkål och ärter låter den äta sig.»

Karlens grin blef ännu mera olycksbådande. Hans röda skäggstrån riktigt snodde sig omkring munnen på honom. Sådana grimaser gjorde han.

»Grönsakerna får han skaffa sig själf», sade han, när han lyckats få bukt med den ansträngda mimiken.

Jag reste mig upp och ämnade yttra några för tillfället afpassade ord samt antyda, att fårskallar inte borde gyckla med fårkött.

Då föll min blick på skottkärran. Den var lastad med ett lik, liket af ett oskyldigt lam. En dunkel aning uppstod i min själ. Jag gycklade inte längre. Utan i det jag steg ned ur hängmattan, gick jag betänksamt fram emot kärran och började långsamt och högtidligt att göra mig underrättad om lammets hälsotillstånd.

Karlen spottade föraktligt och rättade på sin mössa.

»Hon är död», sade han. »Död som en sten. Herrns hund (jag förbigår de hårda omdömen, han uttalade om mitt oskyldiga djur) har bitit ihjäl henne. Jag tänkte, det var så godt att köra hit henne med ens. När herrn ändå ska' betala djuret, kan han lika gärna äta opp henne också.»

Tackan var ganska dyr. Men jag sade till min hustru, att på det hela taget var det en ganska lycklig händelse. Ty vi kunde salta ner köttet och ha salt kött på smörgåsbordet för ett par månader. I alla händelser lofvade jag att piska hunden, hvilket också skedde.

Min hustru var mycket glad öfver det salta köttet, men min piga, som är en obstinat varelse af nyaste stockholmsmodell, anmärkte, att salt fårkött inte är fashion bland bättre folk. Jag svarade, att det i alla händelser skulle bli fashion hos mig. Och jag tyckte, att jag hade svarat bra, och att jag stukat henne.

Men några dagar därefter kom en ny karl med en ny skottkärra. Den gången tillät jag mig icke att skämta, utan tog genast kännedom om situationens allvar. Det var en gammal bagge, hvars jordiska kvarlevor fyllde skottkärran ända upp till brädarna.

Jag anmärkte fogligt, att jag inte kunde äta upp får i obegränsad kvantitet, men då detta icke gjorde ringaste intryck på ägaren, måste jag betala djuret, och jag tröstade mig med, att det åtminstone skulle göra min hustru en glädje.

Men jag misstog mig. Hon föreföll inspirerad af den otäcka pigan, som genast yttrade, att finge vi hålla på litet till, så kunde vi förse alla charkuteributiker i Stockholm med salt fårkött. Min hustru sade mig rent ut, att jag var ett gammalt får själf, och att om jag inte toge bättre reda på min hund, skulle det inte förvåna henne, om hunden en vacker dag af misstag tog och bet ihjäl mig.

Denna sista anspelning sårade mig, och jag

beslöt att visa henne, att jag kunde taga reda på en hund.

För detta ändamål gick jag till en skogvaktare, som bodde i närheten, och frågade honom till råds. Denne man hade många hundar och sades hafva uppfostrat ännu flere. Det borde således vara något för mig.

När jag framförde mitt ärende, log han på ett sätt, som föreföll mig misstänkt. Det låg formlig melankoli i detta leende.

»Biter hon får?» sade han. »Ja, vi få väl försöka med de vanliga medlen.»

Jag antydde min önskan att lära känna dessa medel. Han frågade om jag hade klått djuret. Jag svarade ja.

Då beslöt han sig för att yppa det andra medlet.

Han sade mig, att det fanns ett medel, som brukade hjälpa i lindrigare fall. Man tar hunden med sig till ladugården, just vid den tid då fåren bruka motas in. Därpå binder man honom under tröskeln till ladugården, så att han inte syns utifrån, hvarpå man låter alla fåren hoppa öfver honom, när de skola in. Detta bibringar hunden en känsla af oförklarlig mystik, så fort han får se ett får, och efter den betan plägar han samvetsgrant undvika deras sällskap.

»Lyckas icke det», tillade han, »kan man försöka att koppla ihop hunden med en stallgumse. Det är nästan ändå säkrare.»

Jag beslöt mig för att använda det lindrigare medlet först.

Jag band hunden bakom tröskeln till ladugården och iakttog med stigande glädje, hur alla fåren

hoppade öfver henne. Därefter lösgjorde jag henne. Hon såg betydligt slokörad ut. Och så fort hon var lös, satte hon af hem, som om hon hade varit mörkrädd. Den förträfflige mannen hade rätt. De hoppande fåren hade tydligen gifvit henne en annan uppfattning af världen.

»Seså», sade jag till min hustru, när jag kom hem. »Nu är det slut med att salta färköttet, vill jag hoppas. Min hund är allt kurerad för att bita får.»

Och jag beskref noggrant för henne, hur jag hade burit mig åt. Hon trodde mig också och gladde sig åt det lyckliga påfundet. Endast den infama pigan gaf mig en sned blick ur sina vattniga ögon, och jag hörde henne skratta för sig själf inne i köket. Ehuru jag icke hyste några vänliga känslor mot denna varelse, som alltid kritiserade mig, kan jag dock icke neka, att denna misstro gjorde mig ledsen. Jag gick emellertid till sängs och sof godt.

Morgonen därpå, just som jag hade lagt sista handen vid min toalett, väcktes min uppmärksamhet af ett buller, som kom från viken nedanför vår veranda. Jag kände mig något orolig och gick ut för att få se, hvad det var.

På stranden stod min tik och skällde, som om inga får i världen någonsin hoppat öfver henne, och ute i vassen stodo två gumsar, som tydligen icke vågade sig i land. Jag sprang dit ned för att hindra hvarje onödig blodsutgjutelse, och jag hörde den gemena tjänsteanden skratta inne i köket. Jag svor, att hon skulle få igen det på orlofsedel, och så stängde jag in den rofgiriga tiken på mitt rum.

Frukosten förflöt under en nedslagen tystnad. Jag undvek min hustrus blickar och lade nitiskt salt

färkött på mina smörgåsar för att visa, att jag inte tröttnat på det. Men jag beslöt att inte tappa modet. Efter frukosten ville jag försöka det andra medlet.

Jag fick med mig min värd, en snickare, som rådde om den ena af gumsarna, och vi kopplade ihop djuren. D. v. s. vi satte ett halsband på gumsen och ett på hunden. Därefter förenade vi halsbanden medelst två sammanfogade koppelkedjor, hvarpå vi drogo oss undan för att afbida resultatet.

Min hund gick försiktigt så långt bort, som den förmedlande länken tillät honom. Där satte han sig ned, och sedan han kastat en förebrående blick på mig, började han med intresse iakttaga gumsens åtgöranden.

Jag har aldrig hvarken förr eller senare sett ett fyrbent får sätta sig. Men snickarens gumse gjorde det. Han satte sig midt emot min hund och försökte att hålla linan så sträckt som möjligt.

När tiken setat still en stund, började hon sakta vifta på svansen. Detta gjorde icke det ringaste intryck på gumsen. Hon viftade en gång till och gick ett par steg närmare. Gumsen såg tankfull, men tillika orolig ut och böjde endast på hufvudet. Detta ansåg förmodligen min hund innebära något slags tecken till hemligt förstånd dem emellan, hvarför hon, viftande med svansen och ifrigt vädrande, gick ända fram till den sittande gumsen. I det samma hördes en smäll, som om två klapprän slagit tillsammans, och omedelbart därefter såg jag min hund med tårar i ögonen sitta så långt bort från gumsen, som kedjan utan att strypa henne ville tillåta.

Detta upprepades åtskilliga gånger. Tiken försökte på sitt uttrycksfulla sätt att gång efter annan öfvertyga gumsen om sitt vänskapliga sinnelag. Och lika många gånger stötte gumsen henne hjärtlöst ifrån sig.

Till sist blefvo de båda sittande med den spända linan emellan sig, medan snickarn och jag skrattade, så att vi kunde remna.

Då reste gumsen sig upp med en min, som om han fattat ett beslut. Han vände sig om och fick syn på en grind, som stod öppen.

Det var ett ögonblicks verk. Med styrkan af ett lokomotiv satte han i bortåt grinden, så att min hund vid den första stöten kastades på rygg. I början släpade han efter, hvilket något fördröjde gumsens hastighet. Men när hon märkte, att ett fortsatt åkande på rygg skulle medfört ögonskenlig lifsfara, kom hon med ett konstbesynnerligt hopp på benen igen, lika hastigt som hon förut kommit omkull, och började gno efter gumsen af alla krafter.

Jag vet inte, hvad de båda djuren tänkte att uppnå genom detta fäniga springande. Förmodligen tänkte gumsen strypa min hund för att sedan få hånsparke hans döda mull. Men jag vill dö på, att min hund sprang bara för att rädda lifvet.

Om det gick fort? Hvarken snickaren eller jag kunde begripa, hvart de tagit vägen. Så fort hade de rukit in emellan träden.

Vi sprungo naturligtvis efter dem. Men vi voro allvarsamma. Han var rädd om gumsen, och jag var rädd om både hunden och gumsen.

Vi behöfde inte springa långt, förrän vi träffade på djuren. De stodo på hvar sin sida om en ung

tall som de hållit på att springa omkull, och hvilken ännu stod krökt som en sprättbåge, emedan intet af djuren syntes ha lust att gå omkring honom.

När vi kommit fram, löste vi djuren. Och det var rent af oerhördt att se, hur de satte af åt hvar sitt håll, utan att vidare tyckas fästa den ringaste uppmärksamhet vid hvarandra.

Men tror ni, att det hjälpte? Jo vackert.

Ett par dagar därefter kom en karl med ett nytt köttlass och stannade utanför min port. Och han var inte den siste. Min hustru, som är en ordentlig människa, tog reda på alltsammans, och under den sommaren fingo vi salt fårkött, så att det räckte för två år. Vår otäcka piga frågade mig till sist, om vi inte kunde ha råd att salta en särskild tina åt hunden.

Jag svarade, att det var inte mer än rätt och billigt. Den, som haft besvär att bita dem, skulle väl också få lof att äta af steken.

Vid middagsbordet bad min hustru mig, att jag inte skulle irritera pigans nerver med mina vanliga elakheter.

Hvarför jag inte sköt tiken? Ja, det vet jag inte. Jag hade fäst mig vid djuret. Hon hade ett godt hjärta mot människor. Och hvad kan man inte öfverskylla med ett godt hjärta?

För rästen bodde jag ju bara om somrarna på landet. Och i sta'n skulle jag väl kunna vänja henne af med att bita får.

Hur Lars Anders och Jan Anders bygde gårdsgård.

Snön föll utanför stugan i stora drivvor, som rasade ner förbi fönstren, fyllande hela luften med ett hvitt moln af den omöjligaste snöyra, från hvilken en hel natt af sömn och dåsig het bredde sig öfver trakten. Och inne på sängen låg Lars Anders med näsan i vädret och smorläderstöflarna på fötterna och snarksof.

»Lars Anders», skrek Brita Stina, som gick och ordnade vid spiseln.

Inte ett ord kom till svar, i stället ljöd en lång utdragen snarkning, hvilken lät, som när man stryker pannan mot väggen vid den berömda lek, som kallas att draga timmerstockar.

»Lars Anders», skrek Brita Stina på nytt så gällt, att det skar genom rummet.

Lars Anders lyfte på ena foten, plirade med det ena ögat och frågade:

»Hvad i helvete är det om?»

»Ska' du sofva hela da'n?» skrek käringen, och hennes ögon gnistrade af förargelse.

»Hvad ska' en göra, när det snöar?» sade Lars Anders och vände sig mot väggen igen.

Gumman muttrade något mellan tänderna och gaf sig på nytt till att ordna vid spisel. Men då började Lars Anders att snarka igen.

»Det var då en fuling till gubbe», sade Brita Stina för sig själf. Och i det hon tog ett djupt andetag för att få riktig fart i lungorna, skrek hon igen, så mycket hon orkade:

»Lars Anders!»

Men Lars Anders svarade inte ett ord, hvarför hon tog en vedklabb, som låg bredvid henne, och dref den i sänggafveln, så att det brakade i hela huset.

»Hvad i helvete är det om?» sade Lars Anders och såg sig omkring,

»Du får ut och hugga ved, Lars Anders. Annars tar det slut innan kvällen.»

Lars Anders vände sig om och sneglade buttert bort till spiselvrån, där vedhögen låg. Där fanns ännu en liten hög med vridna, krokiga granpinnar.

»Det räcker alt till kvällen», sade han. Och därmed vände han sig för ohjälpligt sista gången tillbaka mot väggen.

Gumman stod midt på golvet och knöt händerna, öfver att hon skulle ha en så'n latrygg till man. Bara det började snöa, så att han kunde ha det att skylla på, så var han karl att sofva från morgon till kväll och från kväll till morgon. Han vaknade bara till målena, men då vaknade han lika säkert, som om han haft ett urverk i magen, och för hvar gång åt han, som om han arbetat en hel dag. Men annars var det stört omöjligt att väcka

honom. Och mor Brita Stina var så arg, så hon svor på, att hon skulle vidbränna potatisen åt Lars Anders, ända tills hon fått honom åtminstone så pass vaken, att han kunde börja på att skälla.

I detsamma hon tänkte det, började hyndan, som låg framför spiseln att ge hals. Och Brita Stina for fram till fönstret för att se, hvad som stod på.

Som hon hade tittat ut, skrek hon igen af alla krafter:

»Lars Anders!»

»Hvad i helvete är det om? sade Lars Anders och tittade opp.

»Jan Anders kommer hit», sade Brita Stina.

Och den gången behöfde hon inte sutta någon vedklabb i sänggaflen. Ty Lars Anders for opp ifrån sängen, som om det varit eld under honom.

»Sätt på kaffepannan», sade han, »och ta fram flaskan, så vi kan få oss en gök.»

Och trots sina föresatser om att vidbränna potatisen och alla andra önskningar, hon förut haft, började Brita Stina att blåsa upp elden och knacka af på cikoriastången, för att det skulle bli litet lif i stugan.

Jan Anders öppnade dörren och började sparka snön af stöflarna. Hundrackan stormskälde, och det blåste kallt in genom dörrspringan.

»Goddag, Jan Anders, och välkommen», helsade Lars Anders.

»Goddag, goddag», helsade Brita Stina.

»Goddag, Lars Anders, och Guds fred i stugan», helsade Jan Anders och klef in.

Jan Anders satte sig, och hyndan kröp morrande tillbaka och lade sig bredvid spiseln.

Till att börja med iakttogo gubbarna, såsom sig hör och bör, en eftersinnande tystnad. Men till sist yttrade Lars Anders:

»Är det väg i skogen, Jan Anders?»

»Nej», sade Jan Anders och spottade, »det är det förstås inte. Men si patron har varit ute och kört.»

»Hocken patron?»

»Patron på herrgård'n förstås.»

»Åh necken, har han det? Hvarför har han varit ute och kört då?»

»Hur ska' jag kunna veta det? Vet jag, hvarför han är ute och kör? Han hade väl inte annat att göra, kan jag tänka mig.»

»Nej, han hade väl inte det.»

Jan Anders såg bort i väggen och teg en stund.

»Men si för mig var det nog bra», sade han, »för si jag fick köra efter ve'n, som låg bort i skogen.»

»Det var ju bra det», sade Lars Anders.

»Det var inte så bra heller», sade Jan Anders. »För vi har frusit i två da'r, innan vi fick hem 'en.»

»Hvarför hade ni inte farit efter'n förut då?» sade Lars Anders.

»För det var ingen väg», sade Jan Anders.

»Ja, men ni kunde väl skotta väg», sade Lars Anders.

»Nej, si det kunde vi inte», sade Jan Anders.

»Hvarför det då?» sade Lars Anders.

»Jo, si, för de andra bönderna hade också sin ved ute. Och di kunde ju skotta lika väl som jag.»

»Ja, det kunde de förstås», medgaf Lars Anders.

»Och hade jag skottat, så hade jag liksom varit dräng åt dem», sade Jan Anders.

»Det är ta mig fan sant», sade Lars Anders.

»Var så god, här har I kaffet», tyckte Brita Stina och stälde koppar och kanna på bordet. »Bränvinet får I hemta själfva.»

Det tyckte gubbarna var reelt sagdt. Lars Anders tog fram bränvinet, och de togo en gök, och de togo två. Och när de hade fått den andra, började de att känna sig upplifvade.

Men då drog Jan Anders fram med sitt egentliga ärende.

»Jag har kommit hit, för att vi skulle få talas vid om den där gårdsgård'n», började han.

Det var en särskild historia med den gårdsgården. Lars Anders och Jan Anders hade nämligen hvar sitt stycke skog, som gränsade intill hvarandra. Och i de skogarna gingo bådas kreatur och betade. Men då hände det naturligtvis rätt ofta, att Jan Anders' kreatur förirrade sig öfver i Lars Anders' skog, medan å andra sidan Lars Anders' kor funno mera behag i Jan Anders' bete. Detta hade gifvit uppslag till åtskilliga häftiga trätor, och det påstods till och med, att de båda grannarna på god svenska hotat hvarandra med hugg och slag. Därtill kom, att Jan Anders' kor ibland blifvit välsignade med kalffvar, i hvilka Lars Anders påstod sig igenkänna sin egenhändigas tjurs egenskaper och utseende, hvaremot Jan Anders hade framkastat lömska vinkar om, att Brita Stina brukade mjölka hans kor, när hon händelsevis träffat dem i lag med sina och Lars Anderses. Därför hade det också många år varit tal om, att en gårdsgård borde uppföras

på råskilnaden mellan de båda skogsbackarna, mesbackarna, men hur detta arbete skulle fördelas, hade man ej lyckat man ej lyckats komma öfverens om.

Nu låg hela skogen på en sluttning, och dätning, och därför var det jämn mark nere i dalen, under det at under det att den öfre delen af skogen just vid gränsskilnade gränsskilnaden utgjordes af ett enda vidsträckt och omöjligt ster omöjligt stenröse. Lars Anders bodde uppe på sluttningen, ocsluttningen, och Jan Anders hade sin stuga nere i dalen. Därfö dalen. Därför påstod Lars Anders, att han skulle bygga ett ko bygga ett kortare stycke af gårdsgården, och Jan Anders skulle Anders skulle uppföra ett längre, därför att hans mark var lättare och bekvämare. Men Jan Anders, som bodde nerom bodde nere i dalen och hade fördelarna på sin sida, ville int sida, ville inte släppa dem. Utan han påstod, att skulle de byggs skulle de bygga gårdsgård, så skulle de göra hälften hvar. För om hvar. För om den andra, Lars Anders, hade dålig och oländig och oländig skog, så var det en sak, som inte han, Jan Anderan, Jan Anders, kunde hjälpa. Men då blef Lars Anders arg oc anders arg och sa', att han gaf djäfvulen i både skogen och gårdögen och gårdsgården, men han skulle aldrig i evighet gå in pighet gå in på något, som var orätt. Det ville inte Jan Anderte Jan Anders heller. Och därför fick skogen stå, som den stocsom den stod, och kreaturen rände om hvarandra, så att de fingså att de fingo sätta märken på dem för att kunna skilja dem å skilja dem åt. Gårdsgården blef aldrig färdig, och i tio års ti i tio års tid hade Lars Anders och Jan Anders trätt om de trätt om den saken, utan att det blef något af, alldeles som otdeles som om de hade setat i riksdan.

När nu Lars Anders fick höra, att det vaa, att det var fråga om den där gårdsgården igen, så började, så började han nästan att ångra, att han hade bjudit Jan Arbjudit Jan Anders på bränvin och kaffe. Men han ville inte van ville inte vara

den, som var len, som var omedgörlig, och därför satt han en stund och funtund och funderade på, hur han skulle framställa saken. saken.

»Ja, om »Ja, om vi skulle tala om det då», sade han till sist. ill sist.

»Det ska »Det ska vi göra», sade Jan Anders. »Men vi ska' tala nvi ska' tala med reson och inte, så att vi blir rasande.» sande.» sande.»

»Nej, int »Nej, inte ska' jag bli arg åtminstone», sade Lars Anders. Lars Anders.

»Inte jag »Inte jag heller», sade Jan Anders.

»Det tar »Det tar vi oss en gök på», sade Lars Anders.

Så togo Så togo gubbarna den tredje göken och slogo hvarandra i hvarandra i hand på, att de inte skulle bli rasande. Och så tego Och så tego de en stund.

»Si, det »Si, det är nu den här gårdsgård'n», sade Jan Anders och hAnders och hostade.

»Ja, det »Ja, det är det», sade Lars Anders.

»Si, den »Si, den borde byggas nu snart.»

»Innan v »Innan våren kommer, och vi släpper ut kreaturen.» turen.»

»Just de »Just det ja», sade Jan Anders. »Tänk hvad bråk vi har lbråk vi har haft med de kriterterna, som ingen kan hålla reda på hålla reda på!»

»Ja, det »Ja, det är ett elände», medgaf Lars Anders.

»Si, om »Si, om vi hade den gårdsgård'n, skulle vi ha det mycket ldet mycket lugnare.»

»Det sk »Det skulle vi», sade Lars Anders. »Och du skulle inte beskulle inte behöfva få kalfvar efter min tjur.»

»Hvad s »Hvad sa' du?» sade Jan Anders.

»Jo, jag »Jo, jag sa' det.»

»Har mi »Har mina kor fått kalfvar efter din tjur?»

»Ja, de »Ja, de har det.»

»Jaså, kanske det inte är din kvinna, som brukar mjölka mina kor?»

»Det var en evig osanning», skrek Brita Stina borta vid spiseln.

»Hör nu Jan Anders», sade Lars Anders, »vi skulle ju inte bli arga?»

»Ja, jag är inte arg», tyckte Jan Anders.

»Inte jag heller», svarade Lars Anders.

Och så togo de sig en gök till.

»Men si, om vi skulle bygga gårdsgård'n, så skulle vi också komma öfverens om, hur vi skulle bygga'n», sade Jan Anders om en stund.

»Vi ska' bygga hälften hvar, det är klart som dagen», sade Lars Anders.

»Det är ju det, jag alltid har sagt», mente Jan Anders.

»Ja, men si hälften och hälften, det är inte detsamma», sade Lars Anders. »För om nu min del ligger bort i ett stenröse, där en får böka och bända för att få ner hvar eviga stör, och din ligger på slätten, där en kan trä ner störarna med bara näfven, så blir det inte rätt deladt, om vi gör lika lång sträcka hvar.»

»Ja, si jag kan ju inte rå för, att din del ligger i skogen», sade Jan Anders.

»Ja, inte jag heller», sade Lars Anders.

»Men virket blir ändå detsamma», tyckte Jan Anders.

»Virket!» sade Lars Anders och blåste framför sig. »Det kan du få ta hos mig, om du vill.»

»Ja, men det vill jag inte.»

»Vill du inte?»

»Nu ska' I inte bli arga», sa' Brita Stina borta vid spiseln.

Nej, mente gubbarna, det skulle de inte bli. Och så togo de sig en gök till.

Men när de hade fått den, var det på en lång stund ingen, som tordes säga något. Ingen ville börja gräl, men ingen ville ge med sig. Och så sutto de där och tittade stint framför sig, utan att yttra ett ord.

Men så var det Jan Anders, som började igen.

»Ska' vi slå till nu på, att vi gör hälften hvar», sade han.

»Ja», tyckte Lars Anders. »Men det ska' bli på mitt sätt.»

»Nej», mente Jan Anders, »det ska' bli på mitt.»

»Ja, men då blir det inte hälften hvar. Då har du ditt färdigt på ett par da'r, och jag får hålla på i många veckor.»

»Hör du, Lars Anders», sa' den andre. »Nu har jag hittat på't. Si, mer än hälften vill jag inte göra. Men om du vill börja på nere vid mitt, så får du gårdsla på slätten, och jag gårdslar uppe i stenröset. Och så möts vi på halfva vägen.»

»Skulle jag köra alt gårdslet ner till dig», skrek Lars Anders.

»Jag skulle ju köra mitt också», tyckte den andre.

»Nej, det ska' bli lögn», skrek Lars Anders. »Jag arbetar på min egen mark och inte på andras.»

»Ska' vi ta hälften hvar då?»

»Ja, men det ska' bli på mitt sätt.»

»Nej, det ska' bli på mitt.»

Men nu blef Lars Anders arg. Och det hjälpte inte, att Brita Stina lade sig emellan.

»De säger, att rospiggar är envisa», sa' han.
 »Men maken till dig har jag aldrig sett. Du kommer hit och vill, att vi ska' bygga gårdsgård'n. Och så kommer du och säger detsamma, som du har gått och pratat om i tio år. Tror du, jag är en så'n karl, så jag inte står vid mina ord?»

»Ja, tror du, jag inte gör det då?» skrek den andre.

»Hellre än jag hålls och bygger upp i stenröset, så ska' du få ta mina kalvvar, tills du stryker med», sa Lars Anders.

»Ja, hellre än jag går och arbetar ihop med dig, så ska din leda käring få tjufmjölka mina kor en gång om da'n», skrek Jan Anders.

»Hvad sa' han?» skrek Brita Stina borta vid spiseln.

Jan Anders for opp från stolen, slog med händerna och skrek och dundrade, som om han hade varit galen.

»Jo, han sa' det du. Leda käring, sa' han. Du har alltid varit en snålvarg, Lars Anders. Men att du var så snål, så du inte var karl för att bygga en gårdsgård, det trodde jag inte.»

Lars Anders flög också opp ifrån stolen, och han slog näfven i bordet, så att kopparna hoppade.

»Snål!» skrek han. »Har jag inte bjudit dig på gök kanske? Har du inte setat och sväljt och stoppat dig full med kaffe och dopp och det goda bränvinet? Jag ska' säga dig, att jag är karl för att göra gårdsgård'n ensam, om jag vill, och släppa till hvar enda bit. Men om du kommer och släpper

dina kor dit, så att di rakar undan så mycket som en enda pinne, då stämmer jag dig inför rätten, det gör jag.»

Och det blef ett lefverne, som slutade med, att Lars Anders flög på Jan Anders och gaf honom en örfil, så att det small i kindknotörna. Jan Anders var inte ledsen, han heller, utan han slog igen, så att Lars Anders blödde näsblod. Hundrackan satte i att stormskälla, i det hon hoppade omkring benen på gubbarna, Brita Stina kom Lars Anders till hjälp med ugnsrakan. Och de pryglade på Jan Anders, så att han måste ta mössa och rock med sig och springa ut, det fortaste han orkade.

Men Lars Anders tog sig en gök till, och sedan lade han sig på sängen och snarkade lika bra som förut.

Nu var det inte värdt att försöka med öfvertalningar längre. Men så rasande som han nu var på Jan Anders, det hade Lars Anders aldrig varit. Särdeles stack det honom, att den andre inte skulle tro, att han var karl för att bygga en usel gårdsgård. Och när han hade gått och förargat sig ett par dagar, så beslöt han, att nu skulle han allt visa, hvem som var bästa karlen af dem bägge. Så fort det slutade snöa, gick han ut i skogen och började hugga gärdslä, och när det var gjordt, började han bygga på gårdsgård'n uppe på sitt håll. Han lade den inte midt i rågången, utan en aln in på sin mark, så att Jan Anders inte skulle ha något att säga. Dessutom ville han visa både Jan Anders och hela socknen, att det var han, Lars Anders, som rådde om gårdsgård'n.

Men när Jan Anders fick veta, att Lars Anders

höll på med att bygga gårdsgård, så blef han fundersam. Och en söndag gjorde han sig ett ärende åt det hållet, där Lars Anders bygde, och såg efter, hur det var fatt. Men när han hade fått se den påbörjade gårdsgård'n, som stod en hel aln in på den andres mark, då gick han hem till sig, och så helgdag det var, så gaf han sig genast ut i skogen och började hugga gårdsle han med. Och dagen därpå, innan det var dager en gång, var Jan Anders ute och hade börjat bygga gårdsgård på sitt håll efter samma metod som Lars Anders.

Gubbarna bygde i sitt anletes svett, och ju närmare de kommo hvarandra, dess mera rasande kände de sig. Lars Anders undrade, hvad Jan Anders skulle säga, när han fick se honom, och Jan Anders undrade detsamma om Lars Anders.

Nu hade Lars Anders, som börjat på den svåraste hälften, några dagars försprång, hvaremot Jan Anders, som hade den lättare, arbetade fortare. Och detta gjorde, att gubbarna möttes i sitt arbete just på det ställe, hvilket Jan Anders velat, att de skulle bestämma som midtpunkten.

Midt emot hvarandra stodo de, och det var inte mer än två alnar emellan dem. Den ena bygde åt sitt håll, och den andre åt sitt. Lars Anders höll sig för god att helsa på Jan Anders, och Jan Anders ville inte se åt den andre en gång. Och båda två stodo de och funderade på, om motparten möjligen skulle dänga till med yxan.

Men när det led mot middagstiden, så tyckte Jan Anders, att efter det ändå var så, han hade tänkt sig det, så kunde han göra ett försök, och när han stod midt emot den andre, så sade han:

»Du Lars Anders!»

»Hvad är det om?» sade Lars Anders.

»Om vi skulle binda ihop gårdsgårdarna här, så blir det jämt?»

»Du är alt lika nöjd om att knoga oppe i stenbacken», tyckte Lars Anders.

»Menar du det?» sa' Jan Anders.

»Rätt ska' vara rätt», sade Lars Anders.

»Ja, det ska' det», sade Jan Anders.

Och så talade de inte mer om den saken, utan de bygde vidare hvar åt sitt håll, till dess att de två gårdsgårdarna stodo där som ett spektakel för Gud och människor, med bara två alnar emellan sig.

Lars Anders blef förstås färdig först, och när han kom hem till gumman den kvällen, var han så nöjd, som om han fått ärfva. Han tog två supar till kvällen och sjöng visor i stugan. Men da'n därpå tog han en käpp och gick ut i skogen och promenerade förbi, där den andre arbetade.

»Det är knöligt i stenröset», tyckte Lars Anders öfver gårdsgården.

»Ja, men det är jämt på slätten», tyckte Jan Anders. Han var så arg, så han darrade.

Lars Anders skrattade och gick hem. Och den dagen var han ändå nöjdare.

Men Jan Anders gjorde färdig sin gårdsgård, och när han kom hem, tyckte han, att han hade gjort det bra, han också.

Nu ville olyckan emellertid, att Jan Anders hade en flicka och Lars Anders en pojke. Och de båda blefvo kära i hvarandra och ville gifta sig.

I början sade Lars Anders förstås nej och svor på, att han aldrig skulle gå till Jan Anders och fria för pojken, inte om han fick guld för'et. Men hur det var, så hade det ändå gått några år, och det är inte lätt att hålla ilskan vid lif, när den inte har något att lefva af. Det hade den nu inte, eftersom gärdsgården var bygd, och Lars Anders aldrig haft något annat att träta med Jan Anders om. När därför Brita Stina kom och sa' åt honom, att det ändå var synd, om barnen skulle gå olyckliga i hela sitt lif för den eländiga gärdsgårdens skull, så gaf Lars Anders med sig och knogade en vacker dag af till Jan Anders. För resten visste han, att Jan Anders hade fyrkar på kistbotten, och dem ville inte Lars Anders låta gå ur släkten.

Det var många år se'n Lars Anders och Jan Anders hade talt vid hvarandra, och därför var det inte fritt för, att Lars Anders gick och funderade på, hvad han skulle säga sin granne. Och när han tänkte på, hur han och Brita Stina i sin tid hade basat Jan Anders, så var han heller inte rätt säker på, hur han skulle bli mottagen. Men strunt värdt, tänkte Lars Anders, jag kan inte få mer än smörj, och så klef han in till Jan Anders och helsade.

Nu var händelsen den, att Jan Anders hade fått reda på, att det var något mellan hans dotter och Lars Anderses pojke. Och det tyckte han, passade bra, eftersom egorna lågo hvarandra så nära. Och blefvo barnen väl gifta, så kunde de ta ner gärdsgårdarna igen, om de ville, så sluppo socken-

boarna ha det att grina åt. Ta första steget ville han ändå inte, eftersom det var han, som fått stryk och blifvit utsparkad. Men när han fick se Lars Anders stiga in genom dörren, blef han riktigt glad, och det var inte långt ifrån, att han hade stigit opp och tagit Lars Anders i hand.

Men så kom han ihåg, att de voro ovänner, och därför satt han kvar vid bordet och bara nickade.

»Goddag», helsade Lars Anders.

»Goddag», sade Jan Anders. »Och stig fram och sitt.»

Lars Anders satte sig. Och så kom det fram gökar. Jan Anders' gumma, Karolina, bar själf fram den.

När de så hade setat en stund och talat om väder och vind, så tog Lars Anders i med själfva saken.

»Det är allt dumt, att du och jag ska' vara ovänner», sa' han.

»Ja», det tyckte Jan Anders också. Han höll fram näfven, och Lars Anders slog till, och så togo de sig en gök på den saken och kommo öfverens om, att de skulle aldrig mer tala om de usla gårdsgårdarna.

»Si, nu är det så», sade Lars Anders, »att min pojke har gått och blifvit kär i din flicka. Och därför tyckte jag, att jag kunde gärna gå hit och tala med dig om den saken.»

»Ja», mente Jan Anders, »det kunde nog passa bra.»

»Si, jorden ligger så bra», sade Lars Anders.

»Den gör det, förstås», sade Jan Anders.

»Och efter vi nu inte längre är ovänner, så kunde du väl inte ha något emot det.»

»Nej, det kunde jag inte förstås», tyckte Jan Anders. »Eller hvad säger du, Karolina?»

Ja, Karolina tyckte också, att det var bra. Och så skickade de efter flickan. Hon tyckte det samma. Och så togo gubbarna sig en gök på det, och det blef ändå konjak i den göken. Och så var saken klar.

Men så skulle de till att tala om hemgiften, och då var Jan Anders så själaglad, så att han skulle göra sig kvick, och därför sa' han som så:

»Om vi skulle ge dem det stycket, som är emellan gårdsgårdarna. Det skulle alt bli ett litet nått plogland, där fårorna kunde löpa jämt», tyckte han.

Lars Anders började dra' öronen åt sig. Han trodde, den andra ville drifva med honom, och därför tittade han snedt på Jan Anders.

»Hvad var det du sa'?» sa' han.

»Jag sa' väl inte något farligt?» tyckte Jan Anders.

»Den gamla ormen sitter alt i dig», sa' Lars Anders. »Du har nog inte glömt, hur du gick och knogade oppe i stenröset.»

Men då var det Jan Anders, som blef arg. Han flög opp ifrån stolen och började skälla på Lars Anders för alt möjligt både likt olikt. Han drog sta' med tjufmjölkningen igen, och Lars Anders började på att tala om tjuren. Karolina kom med och satte i att skrika, så det kunde höras lång väg. Och flickan började storgråta. Ty det var inte långt ifrån, att gubbarna hade tagit till att slåss igen.

Lars Anders ref till sig mössa och käpp och gick i vredesmod sin väg. Och så var det slut med det frieriet.

Men den, som var mest rasande för den historien, det var Lars Andersens pojke! Han kunde inte begripa, att han inte skulle kunna få gifta sig, för att fadern gick och stälde till gräl med Jan Anders för rakt ingenting. Och hade han haft något att komma med, så hade han gift sig ändå, utan att fråga hvarken far eller mor.

Dessutom var han förargad på den där gårdsgårdshistorien. Ty så fort han kom ut i bygden, tyckte han, att folk tittade på honom för den där historiens skull. Och han skämdes för de gårdsgårdarna, som om han hade byggt dem båda två själf.

När det därför hade gått ett år, så började han fundera på, om han inte skulle kunna göra något för att befrämja giftermålet. Han hade nog talat vid Lars Anders, men fadern ville inte höra på det örat. Han sa' som så, att när han var död, kunde sonen göra, som han ville. Men så länge han lefde, skulle ingen komma och säga, att hans son var gift med Jan Andersens dotter. Men då hittade pojken på, att han skulle tvinga fadern, och en vacker dag tog han yxan och gick ut i skogen.

Lars Anders undrade, hvad pojken skulle göra med yxan ute i skogen, när de inte hade något att hugga. Han gick efter för att se, hvad sonen skulle ta sig till. Och när han kom opp på backen, fick han se pojken, som stod med yxan i högsta hugg och höll på att rifva ner gårdsgården, allt hvad han orkade.

»Är du elfvabefängd, Kalle?» skrek gubben.
 »Ska' du hugga ner, hvad far din har byggt opp?»

»Det rör mig inte», tyckte Kalle och högg, så att splintorna flögo. »Jag får ändå aldrig Karolina, så länge den här gårdsgård'n står. Men nu har jag satt mig i sinne' på, att jag ska' ha henne.»

»Låt bli, pojke», skrek Lars Anders. »För annars får du stryk, så gammal du är.»

»Jag tar inte stryk nu längre», tyckte pojken.
 »För jag är allt så stark som I, jag, far.»

Lars Anders stod och såg på, hur pojken högg. Och som han stod där och inte visste, hvad han skulle ta' sig till, så tänkte han, att om pojken ref ner hans gårdsgård, och Jan Anderses gårdsgård stod kvar, så skulle Jan Anders få öfvertaget och skratta åt honom. Och därför sa' han som så:

»Låt bli och hugg nu, Kalle, så ska' jag gå och fria hos Jan Anders en gång till.»

»Ja, men då vill jag följa med», tyckte Kalle.
 Och så blef det också.

Lars Anders tog sonen med sig och gick till Jan Anders. Och den gången blef det uppgjordt utan gräl eller slagsmål, och Kalle gifte sig med Jan Anders' dotter och det blef bröllop, som stod i mantal. Lars Anders och Jan Anders blefvo gamla och togo undantag. Och då blef det Kalle, som styrde för bägge gårdarna.

Men knappt hade han blifvit herre på täppan, förr än han tog ut alla drängarna och ref ner båda gårdsgårdarna. Ty Kalle påstod, att efter giftermålet behöfde ingen skilja hvarken på kalffarna eller mjölken, och för resten såg det så galet ut för folk, om de gamla stängslena stodo kvar. Den dagen

var det nära, att Lars Anders hade flugit på Jan Anders igen, och det hade blifvit slagsmål mellan svärfäderna. Men på kvällen sa' Kalle åt dem, att nu hade de ingenting att kifvas om längre. Han körde hem hvar sin gårdsgård åt dem, och det räckte till vedbrand åt båda undantagen för hela vintern.

Hur Lilla Lars for till sta'n.

Lilla Lars hade i hela sitt lif aldrig varit i sta'n. Det var därför det konstigaste, som kunde tänkas, när han en vacker dag gick in till fars-gubben och förklarade, att det var hans fasta vilja och föresats att följa med båten, som på lördagen skulle gå in till Stockholm.

Lilla Lars var jemt tjugu år gammal, och fast han var son i huset, så kallades han alltid för Lilla-Lars till skilnad från Stora-Lars, som var dräng på gården sedan urminnes tider. Han var liten till växten — det hörs redan på namnet — och bar hvitt linhår öfver en tjurskalligt bred panna. Under denna panna tittade ett par tröga, gråblå ögon fram med en blick så besynnerligt tung och intetsägande, att det sista någon människa skulle kunna komma att tänka på, det vore, att Lilla Lars skulle kunna fara och roa sig i sta'n eller annorstädes. Som liten pojke hade han gått hemma och molat, till dess att han skulle gå och läsa för presten, och han hade varit så tyst och stillsam, att alla människor tyckte, att han var ett rent af obegripligt barn. Och när han hade läst fram sig, gick han och knogade i åkern och vallade omkring knutarne

om söndagarne, utan att göra väsen af sig, och utan att så mycket som ha supit sig full en enda gång i hela sitt lif.

Men nu skulle han till sta'n för att roa sig, och med fem kronor i fickan gick han ombord på ångbåten, som tidigt en lördagsmorgon ångade in emot Stockholm.

Det var tre pojkar, som hade gjort sällskap, och alla tre gingo och stampade på fördäcket, så godt de kunde hållande värmen oppe den kalla oktobermorgonen.

Lilla Lars kände sig riktigt konstig till mods, bara därför att han visste, att i dag var han ute för att roa sig. Han stod med händerna i rockfickan och tyckte, att allting var kallt och besynnerligt, och han hade en oredig föreställning om något nytt och oerhördt, som väntade honom. På stränderna glittrade rimfrost, och mot ångbåtens bog blåste en bitande vind, som kylde ända in på bara kroppen.

De tre pojkarne hade fått litet mat, innan de foro hemifrån. Men värmen, hvilken på så sätt var magasinerad, började i alla fall småningom att fördunsta, och från dörren, som smälde upp och igen, så ofta någon gick ned i försalongen, stego oupphörligt förädiska dunster.

»Om man skulle ta' sig en liten knaber», menade en af pojkarne.

»N-j-a», det förstås. Efter det ändå skulle vara roligt.

De tre gingo ned i försalongen.

Långsamt och försigtigt stego de utför den smala ångbåtstrappan. Lilla Lars gick sist. Och när de kommo in i det låga rummet, stannade de alla

tre längst nere vid dörren och bockade sig i allmänhet.

Det var så fint där nere. En ren, hvit duk på det ena långbordet, blanka glas och blomkrukor och annat. En fin mamsell kom emot dem och frågade, hvad de ville.

Alla tre bockade sig igen, och den modigaste svarade, att de ville ha tre supar och tre halfvor öl. Och därefter gingo de med fubbliga steg och tafatta rörelser fram till det andra bordet, som inte hade någon duk, och satte sig i den mjuka schaggsoffan midt emot ett par fina herrar, som åto biffstek och drucko porter i soffan midt emot.

Lilla Lars tittade opp och såg sig omkring. Här var varmt och godt att sitta, och när suparna kommit, blef det riktigt gemytligt. Han vågade till och med tala ett par ord, och när han druckit ur ölet, kände han sig som en hel karl, slog i bordet och bad att få betala. Det var han, som skulle bjuda på kalaset. Ty det var han, som hittat på, att de skulle gå ner.

Fröken kom med en grimas, och Lilla Lars betalade. Försigtigt och ordentligt räknade han hvar öre, som han fått tillbaka. Men aldrig hade han kunnat tro, att öl och bränvin kunde vara så dyrt.

Sedan gingo pojkarne upp på däck, och ju närmare de kommo Stockholm, desto gladare blefvo de. De sjöngo och trallade och bytte ord med styrman och kapten, och de tystnade inte förr, än båten saktade fart och gled in mellan förbikilande ångslupar och förtöjda fartyg rätt fram mot Skeppsbron, där husraden stod tät och allvarlig, och klockorna

pinglade tolf i tyska kyrkan, som reste sig högt öfver hela backen af tak, hvilken skymde himmelen.

För syns skull hade pojkarne förstås skaffat sig litet uträttningar i sta'n, och de gingo från det ena stället till det andra, gapande på allt och stammande på målet, när de kommo in i butikerna. De två andra hade varit i sta'n förr, så att de voro liksom litet säkrare. Men lilla Lars höll sig för sig själf och sade inte ett ord. Han bara tittade och undrade, och höll hela tiden handen mot byxfickan, där penningpungen låg.

Men han tyckte inte, att det var roligt. Det var alldeles, som om han väntat sig för mycket, eller som om han inte hörde dit. Människorna sågo inte ut, som han var van att se dem, och de gingo omkring honom så tätt, tyckte han, att han aldrig kunde känna sig lugn. Han såg sig omkring, som om det varit något farligt vid hvarje steg, och för hvar polis, han mötte, rätade han opp sig och försökte gå stadigare.

Ty de tre pojkarne hade allt tagit sig hvar sin sup till med ty åtföljande ölbutelj på förmiddagen, och den myckna förtäringen på fastande mage hade gjort dem något ostadiga i gången.

Vid middagstiden träffade de två andra pojkarne en bekant, som bodde i staden, och han tog dem med sig och sade, att han skulle visa dem till ett bra ställe, där man kunde få mat och en sup till maten.

Det var en fin pojke, som hade löskrage och knythalsduk och en låg, svart hatt, som var nött i brättena och satt på sned. Han kände alla möjliga gator i sta'n, och han gick med dem öfver allt. Och

sedan han kommit med, tyckte Lilla Lars, att det började bli roligare.

Nu var han inte rädd längre, när de hade med sig en, som var hemma i sta'n. Då var det en helt annan sak. Och Lilla Lars tänkte, att han skulle visa de andra, att när han var glad, så kunde han vara glad med besked. Han behöfde inte vara sämre än andra, och han svängde i sig litet af hvarje den eftermiddagen.

Men hvar de hade varit, det visste Lilla Lars rakt inte, och det kunde han aldrig erinra sig hvarken då eller efteråt. Han bara följde med, lika glad hvart det också bar. Och det var bara, när han mötte en polis, som han rätade opp sig och försökte gå stadigt på benen.

Han visste inte om nånting, förrän det blef kväll, och det tändes ljus öfver hela sta'n, små och stora, gula och hvita ljus, som lyste öfver gator och torg och skimrade i vattnet nedanför kajerna i tusentals strålar. Och strax efter att ljusena blifvit tända, var det någon, som sade, att de skulle gå på teatern. Det var visst han, som bodde i Stockholm. Lilla Lars hörde det inte riktigt. Men han var genast med.

Jo, var han i Stockholm, så skulle han se allt hvad som fans.

Och så gingo de på teatern.

Lilla Lars trängdes med en hel massa mäniskor, gick uppför många trappor och hörde många dörrar smälla igen efter sig. Och när han omsider kom, där kan skulle in, så såg han ett stort rum djupt nere under sig, och i det rummet var det alldeles fullt med folk, hvilka rörde sig som myror i

en stack. Det surrade och brummade rundt omkring honom, smälde i bänkar och dörrar, pratades och helsades. Rätt inunder spelade instrumenter af alla de slag. Det var horn och flöjter och fioler och stora trummor, och de larmade och gnälde och sjöngo och dundrade med ett gny, som fylde hela det stora rummet och kittlade i örhinnorna på Lilla Lars. Han blef ännu mera yr i hufvudet, än han var förut. Och när han kom fram till bänken, där han skulle sätta sig, svindlade det för honom. Så högt tyckte han, att det var. Längst ut i ett hörn satt han med väggen på ena sidan och orkestern inunder. Stockholmsvännen hade sagt, att det var den bästa plats, som fans på teatern.

Och så gick ridån opp.

Det stycke, som spelades, hade i Lilla Larses föreställning titeln »Märkvärdiga fruntimmer» eller något i den vägen. Och i början förstod han inte ett ord, af hvad som försiggick på scenen. Det var en gentil karl, som gick och såg tokig ut och pratade en hel hop dumheter med ett blondt fruntimmer, som inte var hans fru. Lilla Lars tyckte, att det var tråkigt alltihop. Men så kom det in på scenen en herre, som var klädd i pels och inte kunde tala svenska. Han bröt på ett mål, som lät så vackert och trovärdigt, att Lilla Lars blef rörd, och den vackra herrn med de mörka mustascherna var så kär i den blonda fröken och bar sig så tokigt åt för att uttrycka sina känslor, att Lilla Lars tyckte det var, som om han såg sig själf, rätt så fin den andre var i kläderna. Och han svor på, att det var den rätte, som skulle afgå med segern och sticka ut den där slätkammade stollen, som

sprang efter flickor, fast han hade både hustru och barn.

Lilla Lars blef riktigt lifvad. Han stödde arm-bågarne mot barriären och skrattade på de mest omöjliga ställen, så att folket, som satt så tätt där nere på de dyra platserna, började titta opp och undra, hvad i all verlden som stod på. Men Lilla Lars lät dem titta. Han hade kommit in till sta'n för att ha roligt. Och det här — ja, det var roligt. Derfor pratade han högt i sitt hjertas förtjusning och nickade ned åt scen så godt och vänligt, som om han känt dem allesamman och aldrig haft bättre vänner i verlden.

Lilla Lars började att väcka uppseende, och de tre andra tystade honom. Men Lilla Lars lät sig inte bekomma. Han var med af själ och hjärta, och han tänkte inte på annat, än om den mörka herrn med de långa mustascherna skulle få den blonda fröken eller inte. Flickan tyckte han inte om. Hon gjorde sig till och hade alla möjliga konster för sig, plågade den där stackars herrn, som bara ville henne väl, och gjorde sig rar förstås, som flickorna bruka. Men han ville ju så gärna ha henne, den där fina utländingen, och Lilla Lars var så glad själf, att han ville se honom glad med.

Ridån gick ner en gång. Och det blef ett uppehåll. Den gick ner en gång till. Och det blef ännu en paus, under hvilken musiken spelade så lustigt, att det hoppade i kroppen på den tröge bondpojken. Men när så ridån gick opp igen, då blef det tal om de där »Märkvärdiga fruntimmerna», och det talet blef långt. Det tyckte Lilla Lars var tråkigt, och då somnade han. Men så fort den

mörke herrn kom in på scenen, blef Lilla Lars spritt vaken igen, och när det så stod en jordglob på ett bord mellan de två älskande, och de började på att tala om en liten ö, som låg midt i det stora världshafvet, en ö, på hvilken två ömma makar skulle kunna lefva tillsammans i lycka och sällhet, skilda från all verdens elakhet, då blef det för mycket för Lilla Lars. Han slog näfven i barriären och var så öfverlycklig, att han ropade af alla krafter:

»Det var djäfla bra!»

Nu fans det uppe på raden en stående person, som under hela föreställningen haft ett godt öga till Lilla Lars. Han var klädd i lifrem med blanka knappar och hade en svart huggert i ett bälte om lifvet. Under föreställningens gång hade han småningom närmat sig den glade bonddrängen, och just som han skrek till, stod han midt bakom Lilla Lars och högg honom i kragen.

Inom en minut stod Lilla Lars ute i gången midt i en hög af skrikande menniskor, som allesammans voro ovettiga på honom. Han kunde inte begripa, hvad han hade gjort för ondt. Han hade gått på teatern för att få roligt, och roligt hade han haft. Inte en människa i hela salongen hade haft så roligt som han. Nu skulle han inte en gång få se, om den fina herrn fick den blonda fröken. Nej, det var för mycket. Lilla Lars började streta emot och ville in igen.

Men det slog illa ut. Allesammans kommo öfver honom, och det bar af utför trapporna. Där nere hvisslade poliskonstapeln i en pipa, och vips kom det en till. Lilla Lars tänkte, att här var ingen tid att förlora, om han skulle hinna opp igen och

och få se, hur det gick. Han tog till knytnäfvarna och ville försvara sig. Men då fick han känna på, hvad öfvermakten ville säga. Han visste inte af nå'nting, förr än han satt i en droska med den ena polisen bredvid sig. Och det bar af till en mörk port med en röd lykta öfver. Där släpades han in och fick ovett, och sedan fick han skriva sitt namn i en stor bok och ändå sitta kvar hela natten.

Den kvällen kostade Lilla Lars mycket pengar. Och när han äntligen kom hem igen, frågade de honom ändå, om han hade haft roligt i sta'n.

Lilla Lars tog sig en funderare.

Jo-o, menade han till sist. *Se'n* blef det nog jäkligt. Men en stund hade han i alla fall haft roligt. Och det var ju det, han hade rest efter.

Men teatern, tyckte han, var ett konstigt ställe. Man gick dit för att roa sig. Men så fort man fick roligt, blef man utkörd och kom ut för polisen.

»Jag ska' ändå dit igen», slöt Lilla Lars, »så fort jag kommer till sta'n. Men då ska' jag sitta på en fin och dyr plats, där det inte fins några poliser.»

Efter slaget.

Det var under den stora krisens tid år 18—, då konkurser hörde till ordningen för dagen, då aktade och solida hus föllo som korthus, och då ingen var säker på, om han skulle hafva i behåll i morgon, hvad han kallade sitt i dag.

Det var sorg på det stora godset, där brukspatron brukade bo om somrarne, så ofta affärerna tilläto honom att vara borta från hufvudstaden. Herrgården hade blifvit såld på auktion, bohaget hade följt med, och den forne ägaren stod där nu med tomma händer. Hans affär och det stora grundmurade huset vid Skeppsbron hade också gått öfver i andra händer, och rästerna af det gamla hemmet, hvaraf nu ett nytt skulle ställas i ordning, hade blifvit köpta för hopsamlade summor, gåfvor af vänner och bekanta.

Förr hade det varit glada dagar på herrgården. Brukspatrons middagsbord brukade också alltid vara utsökt. Man hade ätit på kinesiskt porslin och druckit gammalt vin i gamla, tjocka, slipade glas. Om eftermiddagarne brukade gästerna samlas i den stora salongen med dess tre fönster, divansbordet vid det midtersta, pianot vid det högra och blomster-

bordet med dess urval af orangeriets praktexemplar vid det venstra fönstret. Här gjordes musik, och samtalet hade flutit fritt och lätt, man hade snuddat vid dagens frågor, afhandlat nyheterna om teater och litteratur, och mer än en gång hade en af landets framstående författare eller konstnärer hvilat ut på herrgården under någon af sommarmånaderna och då alltid utgjort medelpunkten i den utsökta kretsen. Men nu var alt detta förbi, och af de dagar, som kommo, skulle de lyckliga bli lätta att räkna.]

Alt var emellertid nu i ordning. Den följande dagen skulle makarne flytta in till Stockholm, som låg fyra mil därifrån, flytta in för att bo där, inte bara öfver vintern, utan också om somrarna, och nu icke längre i den eleganta våning, de förr hade bebott, utan i tre små rum i närheten af Karlberg och med utsigt till en liten, liksom bortglömd trädgård.

Brukspatronen var en lång, mager man med skarpa, något barska drag, en viss häftighet i alla sina rörelser, men med ett vänligt och godt uttryck i sina ögon. Näsan var lång, ögonbrynen buskiga, den grå, glatt kammade peruken gick nästan omärkligt öfver i det tunna hvita håret, halsen var påfallande lång och senfull, munnen stor och med ett vänligt leende. Hakan och öfverläppen voro alltid väl rakade, och kinderna buro korta polissonger, som gingo i ett med krokarna på peruken. Han gick, äfven när han var ensam, omsorgsfullt klädd och bar en sirligt bunden långhalsduk med breda ändar omkring den uppstående kragen.

Den gamla frun var liten och böjd af år, med ett energiskt utseende, skarpa, små ögon och ovan-

ligt fint formade lemmar. Man kunde se på de ännu ungdomliga dragen, att hon hade varit vacker, fastän munnen nu var infallen och kinderna fulla af rynkor.

Det var en oktoberafton. De gamla följdes åt ned öfver terrassen till den lilla bäcken, som flöt igenom dalen, hvilken låg nedanför boningshuset, och där en gammal stenbro slog väg öfver till backen, som ledde upp till orangeriet. På bron stannade de och sågo ned i det rinnande vattnet och in emellan det mörkgröna hvalf af alar, som växte på båda sidor om bäcken.

Solen hade just gått ned. Himlen var mörk, men klar med matta stjärnor, luften fuktig och kylig, och öfver parken höjde sig en lätt grå dimma endast ett par tum öfver marken. Hösträgnet hade kommit vattnet i bäcken att växa, den flöt med raskare fart öfver de glatt slipade kiselstenarna, hopade upp på de större, kastades tillbaka igen och ilade högt upp mot bräddarna, spolande bort sanden mellan alarnes rötter. Träden böjde sina blanka, klubbiga blad och spröda grenar ned öfver vattnet. Det hade bildat sig nästan som ett tält öfver bäcken, och i 40 år hade de gamle gifvit akt på, hur träden beständigt växte allt närmare och närmare intill hvarandra och gladt sig däråt.

Grosshandlar'n tog sin hustrus hand.

»Kan du förlåta mig», sade han, »att jag har ödelagt icke blott mitt eget, men också det som var ditt?»

Olyckan har gifvit anledning till häftiga scener mellan man och hustru. Det var sant, hvad han här sade; brukspatronen kunde icke dölja för sig själf, att han hade varit oförsigtig, och att han icke

utan egen skuld var kommen i olycka. Men just därför var det ett behof för honom att ödmjuka sig inför henne och få hennes förlåtelse. Han hade tålt hennes förebråelser i det första ögonblickets hetta, hennes stickord och bitterhet under de tunga dagarna, då deras ruin blef uppenbar; och ingenting hade han dolt. Men hustrun hade aldrig lärt att försaka, hennes sinne hade rest sig mot tanken på att nödgas umbära med en förvänd kvinnas hela energi, och hon hade låtit all sin bitterhet gå ut öfver mannen. Aldeles mot sin natur hade han med tålmod burit de mest orättvisa beskyllningar, och han hade fast beslutat, att i alt, hvad han förmodade taga bördan från hennes skuldror och göra henne vägen lätt. Ty skulden var hans, och utan honom hade hon ej på gamla dagar behöft att försaka.

Nu svarade hon emellertid med en otålig handling: »Tala icke om det nu, Rudolf. Låt oss i stället ta' afsked härifrån för sista gången.»

De gingo utmed bäckens strand, kommo in under de höga lönnarna och almarna i parken, gingo upp öfver den tvära backen till orangeriet, de gingo ditin, och dröjde länge därinne. Ty här var fruns älsklingsplats, och här glömde hon det dagliga misshumör, som var hennes skötesynd, och kände sig lugn och glad bland sina blommor och stora vårdade praktväxter. Därför stannade de länge därinne, och där grät den gamla frun bittra tårar öfver sin ståtliga fikus, som var hennes stolthet och just därför alt för hög att kunna stå i deras nya hem inne i staden.

Brukspatronen stod ett litet stycke därifrån.

Han teg, men hans stämman darrade litet, och han hade svårt att få fram orden, då han till slut sade:

»Lilla Ellen, ska' vi icke gå nu?»

Hon torkade sina tårar, den lilla munnen gjorde en ansträngning för att undertrycka gråten, hon klapade sin man på armen, så högt hon kunde nå, och följde honom ut.

Därute hade månen gått upp, oktobermånen med sitt klara, kalla sken, som kastade ett gult skimmer öfver parken, bäcken och boningshuset på den andra sidan. Dalen låg i ett skarpt ljus, trädens skuggor föllo som strimmor öfver jorden, bäcken kastade månstrålarna droppvis mellan hvarandra i små skimrande perlor under den mörka skuggan från alarna, och på den andra sidan under den hvita façaden låg terrassen utan skuggor och fri i mån-skenet. Dimman steg allt högre och högre och spred sig som ett silfverhvitt flor mellan träden.

Och de gingo vidare, vid sidan af hvarandra, han med korta fjät för att hålla jämna steg med hustrun, hon trippande för att hinna med.

De gingo ett stycke förbi orangeriet ned emot trädgården, fram och tillbaka i den långa allén. Nattfrostn hade färgat bladen. En del af dem hade fallit af. Under dessa oroliga dagar hade ingen brytt sig om att kratta gångarna. Nu lågo de torra bladen där och frambragte ett knastrande ljud, när man trampade på dem. Säden på åkrarna var för länge sedan slagen, endast stubben stod kvar som en envis protest mot den kommande vintern. Gult, dödt och visnadt stod allt vid det sista afskedet, och månljuset fick blott de förrådiska färgerna att träda så mycket skarpare fram.

Grosshandlar'n lade armen om sin hustrus lif. »Jag tror, vi gå in», sade han. »Vi få en besvärlig dag i morgon.»

Han hade velat säga »tung», men han skydde att använda ordet.

De två gamle vände om, gingo ned för orangeri-backen, öfver bron, opp på terrassen och in genom salongsdörrarna.

Den gamla frun gick ut tillbaka och plockade en pensée. Så gick hon in igen, och glasdörrarna stängdes.

Morgonen kom, kall, fuktig och utan sol. Det hade regnat vid midnatt, och bladen hvirflades af den kalla vinden våta och smutsiga af sand bort öfver gården. En röd skiftning hade kommit till i det gula, och en och annan gren var bar och stod ut mot luften, som om den hade sträckt på sig och skakat den flyktiga härligheten bort.

Man klädde på sig och åt frukost. Den var festligt tillagad som vid en resa. Hushållerskan hade också gjort sitt bästa för sista gången.

På morgonen har man icke plats för några känslor, när det är något som skall ske under dagens lopp, och man vet, att tanken får andra saker att syssla med.

Annorlunda är det, när sorgen gör gemensam sak med enformigheten. Då går man upp på morgonen utan illusioner, därför att man känner alt så väl förut, vet så säkert, att smärtan skall infinna sig, och är viss på, att ingen kan skänka tröst. Men, som sagdt, obehaget och förberedelserna taga brodden af mycket, som eljest är pinsamt, om man får tid och ro att tänka däröfver. Det är som att

ordna alt till en begrafning för den man har älskat. Det skingrar tankarna.

Kofferterna blefvo burna ned i förstugan. Vagnen körde fram, pigorna gräto, och den gamla tro-tjänaren stod och snyftade för sig själf vid sten-trappan. Brukspatronen gick fram till honom och klappade honom på skuldran: »Farväl Karlson!» Så kom den gamla frun ner. Hon var tätt insvept i pelsverk, och ögonen voro röda af gråt. Men nu skulle det ses efter, om alt var med. Det som var packadt långt in, blef åter framtaget och visadt, kuskén måste hoppa ner från bocken, för att man skulle få veta, hvad som var instoppadt hos honom, vagnsdynorna blefvo borttagna och lådorna undersökta. Först då var den gamla frun lugn. »Farväl, kära barn!»

Och pigorna gräto.

»Stäng väl till vagnsdörren, och passa väl på sakerna.»

»Kör!»

Det sista kom från brukspatron, och vagnen rullade i väg. Den svängde ut genom gårdens port, och ännu en gång låg den hvita bygningen framför dem. Så rullade vagnen förbi flygelbygningen. Den gamla frun suckade djupt och drog sig långt tillbaka i vagnens hörn.

Det var en half mil till järnvägsstationen. Först gick vägen genom allén. De gamla träden skakades af vinden och ruskade sina våta blad ned öfver vagnstaket, groparna på vägen voro fyllda med vatten, och hjulen stänkte grus och lera ända upp på vagns-rutorna.

Då de kommo till slutet af allén och svängde

ut på stora landsvägen, brast den gamla frun i gråt och dolde ansigtet i sin näsduk. Brukspatronen klappade henne sakta på armen:

»Lilla Ellen!»

Underliga tankar döko upp för de två gamla, medan de sutto i hvar sitt hörn af vagnen och sågo ut emot det nya lif, som de nu gingo till mötes. Så hade de suttit en gång förr, på deras bröllopsresa, men då hade de hållit armarna om hvarandras lif, och känt vagnen rulla fram emot den nya värld, som öppnade sig för dem. Den gången var det vid sommarens början, då alt var grönt och ungt. Våren hade lofvat en sommar med idel solsken och en rik höst, alting var nytt, och ingen afundsjuk röst hade hviskat de unga i örat, hvad framtiden bar i sitt sköte. Nu var frosten kommen, inte den lätta frost, efter hvilken det gröna kan répa sig, nej, den hårda, obevekliga, som bådard vintern. Nu reste också de båda — som en gång hade varit unga — mot ett nytt lif, men utan illusioner och innerst inom sig med en skältvande fruktan för, att de icke kunde vara i stånd att bära det lif, som väntade dem, utan bitterhet. Och de tänkte bägge detsamma, den ena gissade sig till den andras tankar, men ingen vågade att uttala dem högt.

De togo afsked af kusken och stego in i järnvägskupén för att tillryggalägga den korta färden in till staden. Här öfverröstade larmen ljudet af hvarje ord. Deras händer möttes, och så sutto de hand i hand, till dess att den sista hvisslingen ljöd, och det blef mörkt i kupéerna under centralstationens glastak.

* * *

Ingen af dem hade trott, att deras lif skulle bli lätt, ingen hade väntat en sorgfri ålderdom. Men *detta* slag hade de icke tänkt sig. De hade som alltid nästan till det sista ögonblicket hoppats, att olyckan skulle kunna afvändas. Det var icke med stilla resignation, som de hade släppt denna tanke. Om de också hade varit rika, hade dock aldrig deras tidigare lif varit arbetslöst, och det var med ett slags bitter visshet de upprepade Salomos ord om lifvet, att äfven när det som bäst varit hafver, så har det möda och arbete varit. Nu sågo de en arbetsdag framför sig, men utan glädje. Lifvet måste lefvas, och det var endast tungt. Det blef något gnagande i deras lilla värld, som då man kör med en vagn utan fjädrar på en stenig väg.

Man har sagt, att det gifves en fattigdom värre än fattigdomen själf: fattigdom med pretentioner. Men det fins en, som är ännu värre än denna. Det är den fattigdom, som säger till sig själf, att pretentionerna äro falska, som trycker ner dem, som i handling tvingar det gamla välståndet i glömska och sätter försakelse i stället för öfverflöd, men som med alt detta aldrig en minut glömer att i minnet jämnföra det, som är, med det, som varit. Då ledsagar man hvarje försakelse med: »Vi måste försöka att sätta oss in i, att det inte är, som det har varit»; man äter den tarfligare födan under tyst resignation, man ikläder sig en simplare drägt med en suck, och man räknar hvar öre, som går, och dem, man får tillbaka. Man klagat icke, men man gör häntydningar, gråter icke, men suckar i tysthet, opponerar sig icke, men resignerar med bitterhetens brodd djupt i hjärtat. Och man är

sjuk i sinnet, så sjuk, som blott den kan vara, hvilken har räknat lifvets glädje till dess sista öre, och fått dess facit att gå ihop med en nolla som resultat.

Brukspatronen var af naturen häftig och retlig. Hans befallande temperament hade aldrig varit egadt för undfallenhet, och omständigheterna hade icke lärt honom att göra några eftergifter; hans föregående lif hade liksom icke haft plats därför. Men nu hade det blifvit som en uppgift för honom, att den kvinna, som aldrig hade känt annat än medgång i lifvet, och som i 40 år hade varit hans hustru, för henne skulle vägen göras lätt, och aldrig skulle han med ett ord låta henne märka, huru hennes i otåliga ord insvepta missnöje grämde honom. Från hvarje möda skulle hon sparas, all den bekvämlighet, han kunde, skulle han skaffa henne. Och detta var icke tomma tankar, ännu mindre tomma ord. Till ord kom det häller aldrig. Det var ett en gång för alla fattadt beslut, och detta beslut blef på samma gång en vinst för honom själf, ty det gaf hans lif ett mål, ett sådant, som icke glider bort i det oupphinneliga eller afskräckande fjärran, men som hvar dag är närvarande, kan verkliggöras och fordrar verkliggörelse, ett mål, som gifver lifvet friskhet och kraft.

Han uppbar årligen en liten pension, dels af sina fordna kreditorer, hvilka hade skjutit tillsammans den som ett bevis på deras högaktning, och dels af rika släktingar. Men den räckte icke långt, och hvad egen förtjänst kunde skrapa ihop, blef icke mycket. Dock ryggade han trots sina 65 år icke tillbaka att arbeta som skrivare på ett af sina

fordna affärsvänners kontor. All hans sträfvan gick ut på att inskränka sig, hans lif blef en beständig kamp med utgifterna, och hans glädje, när en dag var förbi, att dessa om möjligt icke hade öfverskridit det en gång för alla bestämda maximum.

På Hötorget kände en hvar den, trots sina år kraftige gamle mannen, som klädd i en grön öfverrock af gammaldags snitt med långa skört och med en svart filthatt på hufvudet, gick omkring och gjorde sina inköp för de närmaste dagarna. Han gick från stånd till stånd, stundom med en korg på armen, och köpte kött eller grönsaker. Och då nöden fordrade det, höll han sig på gamla dagar icke för god att föra andras böcker och renskrifva.

Annorlunda var det med hustrun. Det fans nog ögonblick, då hon såg sin mans sträfvan, d. v. s. såg den så, att hon gjorde den klar för sig. Då kunde hon också tacka honom därför med ett vänligt ord eller en blick, som gick den gamle mannen djupt i själen, och sådana ögonblick voro hans bästa. Då förekom det honom att hans plan hade lyckats, och för hvar gång kände han, som om något af det gamla hade blifvit gjordt godt igen. Men hon var bortskämd af lifvet. Hon var van att hafva medgång, van vid umgänge, hon saknade förströelser, kanske ännu mera det för en energisk karaktär lockande i den ständiga verksamhet, som fordras för att styra ett stort hus, och därför var hon icke i stånd att använda sina krafter på det långsamma, obemärkta och tålmodspröfvande värfvet att bringa sitt eget sinne i jämnvigt och därmed göra hemmet ljusare. Hon lefde i ett tillstånd af nästan oafbruten retlighet, och hon använde mycken tid på att klaga.

Hon kunde tala om, att hennes man icke sparade nog, att han icke tänkte på henne, att han hade det mycket lättare än hon, som måste slita upp sig med att passa på hushållet, och mera af samma slag. Han led därvid, mera än han lät någon ana, och i lugnare ögonblick förstod hon detta efteråt. Men då vände hon förebråelserna mot sig själf, grät öfver sig själf och slutade med att gråta öfver sin olycka, som hade gjort henne sådan. På den vägen kom hon tillbaka till sin första klagan, och i denna kretsång gingo nästan alltid hennes tankar och stämningar.

Umgänget med deras gamla bekanta upphörde nästan af sig själf. De två gamla gjorde endast få undantag. Och äfven de familjer, de ännu besökte, sågo de ganska sällan.

En liten trädgård, en mycket liten täppa, omgifven af ett högt plank, var annars deras förströelse. Det gick ändå an om sommarne, när de kunde vara ute på de varma eftermiddagarna. Då följde de med intresse de olika växterna, huru den rosen hade spruckit ut, hur rikt sockerärterna blommade i år, hur litet frukt det såg ut att blifva, eller hur masken åt upp krusbärsbuskarne. Jämförelsen med gamla dagar kom af sig själf. Gamla historier, många gånger om och om igen berättade, togos fram, vändes på alla håll och kanter för att gömmas till nästa gång, då de ånyo togos fram, berättades, diskutrades och gömdes. De mindes hur jordgubbsplantorna blefvo omplanterade, hur trädskolan blef färdig, hur den gamla lönnen blef nerhuggen, när de gamla äppleträden började att dö ut, och småningom ersattes af nya.

Sålunda kunde de gå fram och tillbaka på den korta gången sida vid sida, ibland tysta, ibland småpratande, och när de sedan gått in till sig igen, och brukspatronen hade läst något högt, som han alltid förstod att skaffa sig till låns, då kom det en underlig frid öfver dem, och de hade sin glädje af att se, huru solen försvann bakom de gamla husen och genom en öppning mellan ett stall och ett plank kastade sina sista strålar öfver rosor, frukt-träd och sockerärter.

Men när vintern stängde dem inne, och deras lilla täppa var öfvertäckt af höga snödrifvor, eller när hösten hade skakat bladen af träden och upp-mjukat jorden, då kunde de gå tysta förbi hvar-andra in genom dörren, utan att någon tänkte på att läsa högt eller ens tala. Brukspatronen tog för tredje gången sin tidning, som han höll tillsammans med en bekant, och som han fick två eller tre dagar efter det att den var utkommen. Den gamla frun sydde, till dess ögonen nekade sin tjänst. Då lade hon patience.

De voro sällan ute i staden. Brukspatronen tyckte icke om att visa sig på gatorna, då alt hade blifvit så annorlunda mot förr. Men om sommar-kvällarna foro de dock ibland ut till Djurgården, sutto en stund på en soffa och gladdes åt att in-andas den svala, rena aftonluften och höra på mu-siken, som spelade i paviljongen på Hasselbacken.

Bort till Skeppsbron gingo de nästan aldrig; men kommo de en afton ditåt, blefvo de alltid tysta, medan de gingo förbi det stora huset, som en gång hade varit deras. Den gamla frun suckade tungt och hängde sig fastare om sin mans arm. Och när

de hade kommit förbi, kunde hon icke afhålla sig från att vända sig om och se sig tillbaka. — — —

Sålunda gingo åtta år, tills brukspatronen blef sjuk och måste intaga sängen. Efter två månaders sjukdom dog han.

Han låg lik därinne i sitt lilla rum. Hvitt och rent låg lakanet öfver hans hopknäppta händer, stela och obevekliga voro dragen, ögonen slutna, munnen något infallen.

Det lilla likföljet var samladt och kistan skulle hämtas. Den gamla frun böjde sig ned öfver kistan, kysste hans hand och grät stilla. Det var, som om hon aldrig känt sig så ringa gent emot honom och med ens förstod hon, hvad han hade varit för henne, och hur litet hon till ersättning hade varit för honom. Härinne i detta lilla rum med det matta dagsljuset och de nedfälda gardinerna, såg hon som en glans omkring den döde. Tusen småsaker vaknade upp i hennes minne, huru han hade burit dagens börda för henne, huru han hade påtagit sig det trötsammaste arbete för att göra sin orätt mot henne god igen, hur tålmodig han hade varit, hur manligt han hade visat, att han kunde bära allt det lilla, som gör lifvet bittert! Hans lif tycktes henne stort, han växte till en hjälte i hennes ögon, en af de hjältar, som ingen eftervärld minnes, men som dock är tusen gånger större än halfparten af dem, hvilka räknas bland mänsklighetens yppersta. Och allt detta, fastän han icke hade gjort annat än med trohet offrat sig för en gammal, svag och nyckfull kvinna, som hon var. Och hon hade icke en gång tackat honom, hon skulle aldrig kunna få tacka honom. Den gamla frun dolde hufvudet i sina små händer,

och då hon såg upp, hade locket blifvit fastskrufvadt på kistan. Ett par af männen togo den på sina axlar, buro den ned för trappan, och dörren stängdes. — — —

Tiden gick, och nu var den gamla frun aldeles ensam.

När våren och sommaren kom, gick hon ner i den lilla trädgården och vandrade fram och tillbaka på de smala sandgångarne. Hon såg, hur bladen sprucko ut på krusbärsbuskarna, hur äppleträden öfversållades med hvita blommor, hur rosorna knoppades, träden buro frukt och de gröna bladen åter började att gulna, visna och falla af.

Dag för dag följde hon denna naturens enformiga kretsgång, och när hon kom in, kunde hon länge stå i fönstret och se solens sista strålar falla öfver syrenhäcken emellan ett stall och ett plank. Hösten kom och blötte upp gångarne. Vintern kom och täckte dem med snö. De gamla träden doldes också af snön, och i hvita drifvor låg den öfver den gråa jorden. Då tog den gamla frun till sitt arbete, men alt som oftast lät hon dock blicken genom fönstrets frusna rutor glida ut öfver den kalla gnistrande snön, öfver hvilken äppleträden kastade sina magra skuggor.

1882.

INNEHÅLL:

	Sid.
<i>Aldrig i lifvet, lustspel i tre akter</i>	I

BERÄTTELSEK.

<i>En hundhistoria</i>	137
<i>Hur Lars Anders och Jan Anders bygde gårdsgård</i>	145
<i>Hur Lilla Lars for till sta'n</i>	164
<i>Efter slaget</i>	173

